

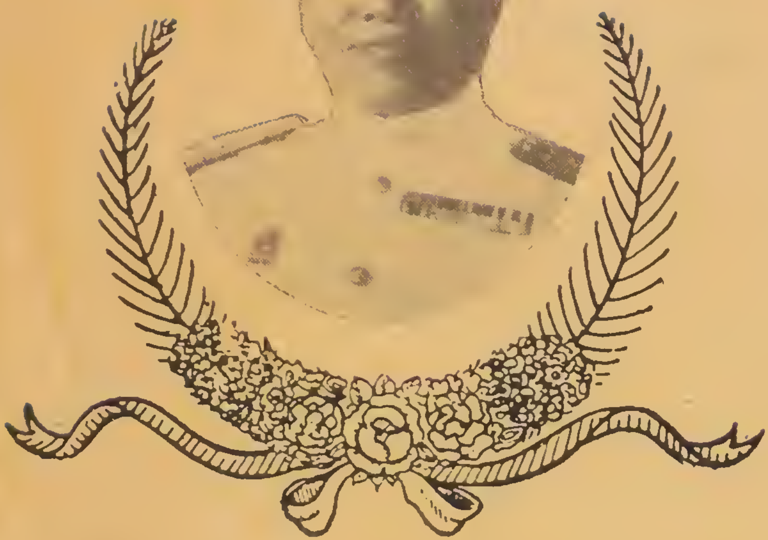
อนุสรณ์

เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ

พันโทเพิ่ม กมุทะรัตน์ (จุลโลบล) ต.ช. ต.ม.

ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร

วันอาทิตย์ที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๓

อนุสรณ์

เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ

พันโทเพิ่ม กมุทะรัตน์ (จุลโลบล) ต.ช. ต.ม.

ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร

วันอาทิตย์ที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๓

ขอบพระคุณ

ตั้งแต่พันโทเพิ่ม กมุทะรัตน์ (จุลโลบล) ล้มป่วยลง ทั้งที่รักษาตัวอยู่ที่บ้าน ที่โรงพยาบาล จนถึงแก่มรณกรรม ตั้งศพบำเพ็ญกุศล จนถึงวันพระราชทานเพลิง มีท่านที่เคารพนับถือ ญาติมิตร ได้กรุณามาเยี่ยมถามข่าวคราว ช่วยพยาบาล แสดงความเศร้าโศกเสียใจและเคารพศพมากมาย กับได้ช่วยเหลือกิจการงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ทั้งกรุณาให้เกียรติมาในงานพระราชทานเพลิงศพในวันนี้

เจ้าภาพทั้งหลาย มีภรรยา บุตร ญาติพี่น้องของพันโทเพิ่ม รู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่าน และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ (ถ้าจะมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดขาดตกบกพร่องต้องขออภัยด้วย)

หากพันโทเพิ่ม อาจทราบด้วยญาณวิถีใด ๆ คงจะขอบพระคุณในความมีน้ำใจของท่านทั้งหลายเป็นอย่างยิ่ง

เจ้าภาพ

๓ พฤษภาคม ๒๕๑๓

อนุโมทนา

ท่านเจ้าภาพได้ปรารภว่าในงานพระราชทานเพลิงศพ พันโท เพิ่ม กมุทะรัตน์ (จุลโลบล) เจ้าภาพมีความประสงค์จะขอพิมพ์หนังสือในชุดกฎแห่งกรรม เพื่อแจกเป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพครั้งนี้ ในวันที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๓ ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร พระนคร

ข้าพเจ้าได้ อนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ตามความประสงค์ และขอขอบคุณท่านเจ้าภาพ ที่ได้กรุณาให้ความสนใจและขอจัดพิมพ์เผยแพร่ให้กว้างขวางออกไป นับว่าเป็นกุศลอันยิ่งใหญ่

หากบุญใดกุศลใดได้เกิดขึ้นจากหนังสือนี้ ขอให้บุญกุศลและความดีทั้งมวล จงดลบันดาลให้วิญญาณของพันโท เพิ่ม กมุทะรัตน์ (จุลโลบล) ไปสู่สุคติในสัมปรายภพตามความปรารถนาของท่านเจ้าภาพอุทิศทุกประการเทอญ

ท. เลียงพิบูลย

(ท. เลียงพิบูลย)

๕๕๒ ถนนเพชรบุรี พระนคร

คำปรารภ

เพื่อเป็นการตอบสนองน้ำใจ แก่บรรดาญาติมิตร และผู้รู้จักคุ้นเคยตลอดจนท่านที่เคารพนับถือ ของ พันโท เพิ่ม กมุทะรัตน์ (จุลโลบล) ที่มาในงานพระราชทานเพลิงวันนี้ และเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ผู้วายชนม์ด้วย

บรรดาญาติ พี่น้องบุตร ภรรยา ในส่วนของเจ้าภาพ เห็นว่าควรจัดพิมพ์หนังสือขึ้นสักเล่มหนึ่ง เลือกเรื่องที่ต้องใจของผู้วายชนม์ที่สั่งเอาไว้เกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนลูก ๆ เพื่อเป็นคนดีต่อไปในอนาคต เจ้าภาพจึงให้ นายสุด จุลโลบล เขียนเรื่อง "จะเลี้ยงลูกอย่างไรให้ช่วยกันคิด" กับได้ไปติดต่อกับ คุณ ท. เลียงพิบูลย์ ขออนุญาตนำเรื่องที่ท่านเขียนไว้แล้วอีก ๓ เรื่อง คือเรื่องที่ ๙๓ "รักวัวให้ผูก" เรื่องที่ ๙๔ "ทางโลกกับทางธรรม" และเรื่องที่ ๙๕ "ชีวิตผ่าน" เมื่อท่านอนุญาตแล้วทางเจ้าภาพจึงได้จัดพิมพ์ขึ้นเป็นเล่ม เพื่อเป็นธรรมบรรณาการ

ประโยชน์ใดอันพึงได้รับจากหนังสือนี้ ขอจงเป็นผลบุญสนองแก่ พันโทเพิ่ม กมุทะรัตน์ (จุลโลบล) ในสัมปรายภพโน้น เทอญ.

เจ้าภาพ

พันโท เพิ่ม กมุทะรัตน์ (จุลโลบล)

ชาตะ ๑๑ มีนาคม ๒๔๓๙

มตะ ๑๔ กันยายน ๒๕๑๒

ประวัติ

ปฐมวัย

พันโทเพิ่ม กมุทะรัตน์ (จุลโลบล) เป็นบุตรคนที่ ๔ และเป็นบุตรคนโตของ หมื่นภิรมย์อักษร (นายแก้ว จุลโลบล) กับนางเคลือบ เกิดที่ตำบลคลองสองต้นนุ่น อำเภอมีนบุรี จังหวัดพระนคร เมื่อวันพฤหัสบดี ขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๔ ปีวอก ตรงกับวันที่ ๑๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๓๙

พันโทเพิ่ม มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๘ คน คือ: —

๑. นางทับ

๒. นางนวม

๓. นางทิพย์

๔. พันโทเพิ่ม

๕. นายเนิน

๖. นางน้อม

๗. นางชื้น

๘. นางล้วน

การศึกษาเบื้องต้น

เมื่ออายุประมาณ ๑๐ ขวบ ได้ไปอยู่วัดกับพระขุนเทพนาไลย ซึ่งเป็นน้องชายของ นายแก้ว จุลโลบล ที่บวชเป็นพระอยู่วัดสามปลื้ม เรียนหนังสืออยู่ในวัดนั้นจนจบประโยค ๒ เมื่อพระขุนเทพนาไลยสึกจากพระกลับไปอยู่บ้านในคลองบางกอกน้อย จังหวัดธนบุรี พันโทเพิ่ม ก็ตามไปอยู่ด้วย และได้เข้าเรียนหนังสือในโรงเรียนวัดภาวนาภิรตาราม ซึ่งอยู่ใกล้บ้านพักจนจบชั้นมัธยมปีที่ ๓ สมัยนั้น (เทียบ ม. ๖ หรือ ม.ศ. ๓ ปัจจุบัน)

การศึกษาขั้นปลาย

ในปี พ.ศ. ๒๔๖๐ สอบเข้าโรงเรียนราชแพทยวิทยาลัย ตำบลวังหลัง ปัจจุบันคือโรงพยาบาลศิริราช เมื่อสอบได้จึงได้เข้าเรียนในวิทยาลัยแพทย์นี้ เลขประจำตัว ๕๕๓ เรียนอยู่สามปี สำเร็จปริญญาเภสัชศาสตร์ ได้ประกาศนียบัตรเลขที่ ๑๑/๒๔๖๓ ในระหว่างเป็นนักศึกษา ได้รับหน้าที่เป็นหัวหน้าชั้น ได้รับเงินเดือน ๆ ละ ๑๕ บาท ตลอดทั้งสามปี นอกจากนี้ยังเป็นนักกีฬาตัว

สำคัญของคณะในแขนง เทนนิส แบตมินตัน ฟุตบอล เคยได้เล่นฟุตบอลถวายทอดพระเนตรในรัชกาลที่ ๖ หลายครั้งจนได้รับพระราชทานเหรียญ, แหนบทองคำลงยาเป็นที่ระลึก ๓—๔ เหรียญ และในคราวตามเสด็จพระเจ้าอยู่หัวไปซ้อมรบ ณ พระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ก็ได้รับพระราชทานนามสกุลว่า "กมุทะรัตน์" จากในหลวงรัชกาลที่ ๖ ด้วย (พ.ท. เพิ่มจึงแยกใช้ต่างกับพี่น้องด้วยเหตุผลดังกล่าว)

การรับราชการ

พ.ศ. ๒๔๖๓ ปลายปี รับราชการที่จังหวัดเชียงใหม่ (ฝ่ายพลเรือน)

พ.ศ. ๒๔๖๔ ย้ายกลับมารับราชการ ที่กรมแพทย์ทหารบกกรุงเทพ ฯ

ในปีนี้ ทางราชการให้อบรมเป็นนายทหาร ชั้นนายดาบแพทย์ทหารบก ทบ. ๑/๒๔๖๔ สังกัดกลาโหม

พ.ศ. ๒๔๖๕ ถึง ๗๓ ย้ายไปรับราชการมณฑลทหารบกที่ ๖ จังหวัดนครสวรรค์

พ.ศ. ๒๔๗๔ ถึง ๗๙ ย้ายกลับมาอยู่กองเสนารักษ์ โรงพยาบาลพระมงกุฎ ฯ พญาไท

พ.ศ. ๒๔๘๐ ถึง ๒๕๐๐ รับตำแหน่งแม่กองคลังยาเวชชภัณฑ์ กรมแพทย์ทหารบก ปากคลองหลอด จนครบเกษียณ

ยศ

๑๐	มิถุนายน	๒๔๖๕	เป็น	นายดาบ
๑๒	เมษายน	๒๔๖๗	,,	ว่าที่นายร้อยตรี
๘	พฤษภาคม	๒๔๖๘	,,	นายร้อยตรี
๒๔	เมษายน	๒๔๗๔	,,	นายร้อยโท
๑	เมษายน	๒๔๗๙	,,	นายร้อยเอก
๑๙	มิถุนายน	๒๔๘๔	,,	นายพันตรี
๑	มกราคม	๒๔๙๕	,,	นายพันโท

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๖๔ ได้รับพระราชทาน เหรียญเงินบรมราชาภิเษก ร. ๗

๒๘ มีนาคม ๒๔๗๔ ได้รับพระราชทาน เหรียญที่ระลึกฉลองพระนคร

๒๑ กันยายน ๒๔๗๗ ได้รับพระราชทาน เหรียญพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ร.พ.ธ.

๒๐ กันยายน ๒๔๘๐ ได้รับพระราชทาน เหรียญจักรมาลา ร.จ.ม

๒๘ เมษายน ๒๔๘๔ ได้รับพระราชทาน เหรียญชัยสมรภูมิ ช.ส.

๕ พฤษภาคม ๒๔๙๓ ได้รับพระราชทาน เหรียญบรมราชาภิเษก ร. ๙

๒๐ กันยายน ๒๔๘๐ ได้รับพระราชทานตราเบญจมาภรณ์ช้างเผือก บ.ช.

๒๐ กันยายน ๒๔๘๒ ได้รับพระราชทานตราจตุรถาภรณ์มงกุฎไทย จ.ม.

๒๐ กันยายน ๒๔๘๓ ได้รับพระราชทานตราจตุรถาภรณ์ช้างเผือก จ.ช.

๑๙ กันยายน ๒๔๘๔ ได้รับพระราชทานตราตริตราภรณ์มงกุฎไทย ต.ม.

๑๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๘ ได้รับพระราชทานตราติรตรา-
ภรณ์ช้างเผือก ต.ช.

การสมรสและครอบครัว

ภรรยาคนที่ ๑ สมรสกับนางสาวประจำ ตีระนันท์ มีบุตร ๒ คน แต่ได้ถึงแก่กรรมตั้งแต่แรกคลอด ส่วนคุณประจำก็ได้อย่าร้างกับพันโทเพิ่มมาเป็นเวลาเกือบ ๒๐ ปีแล้ว

(ขอประทานอภัยที่ต้องใส่ไว้ ณ ที่นี้) (*สุด*)

ภรรยาคนที่ ๒ สมรสกับ นางสาวลิ้นจี่ มีบุตร ๔ คนคือ

๑. นายจิติรัตน์

๒. นายจุมพล

๓. นายเดชา

๔. นายสุเทพ

ภรรยาคนที่ ๓ สมรสกับ นางสาวผะอบ มีบุตรชายหญิง ๓ คนคือ

๑. นางสาวนันทนา

๒. นายสุภชัย

๓. นายวัลลภ

คำไว้อาลัย

.........คุณพี่จากไปก่อนแล้ว ถึงแม้ดิฉันจะพยายามหักห้ามใจ เตรียมใจ เมื่อคุณพี่ป่วยเป็นโรคความดันโลหิตต่ำ ทั้งร่างกายไม่สู้จะแข็งแรงดีนัก ก็ได้พยายามเยียวยารักษาจนสุดฝีมือ เพื่อต่อสู้กับกฎแห่งธรรมชาติ คือความตายไว้สักเท่าใดก็ตาม สุดที่จะหักห้ามเมื่อคุณพี่จากไปได้, คุณงามความดีของคุณพี่ ทำให้ดิฉันหวนระลึกถึงแล้วเกิดความเศร้าไปชั่วชีวิต ในระหว่างที่เราได้ร่วมสุขร่วมทุกข์กันมา ดิฉันพร้อมทั้งลูก ๆ ในครอบครัวของเราภูมิใจ เคารพรัก นับถือคุณพี่อย่างสุดซึ้ง เพราะคุณพี่เป็นผู้ยึดมั่นและตั้งอยู่ในคุณธรรมความดี อันเป็นแบบอย่างแก่ลูกเมีย เมื่อลูกเมียประสบปัญหาอันใด ก็ให้คำปรึกษาแก้ปัญหาให้เป็นอย่างดี นับว่าเป็น**พ่อบ้าน**ที่ดีที่สุดของลูก–เมีย เอาใจใส่คลุกคลีอบรมสั่งสอน ดูแลทุกข์สุขร่วมสนุกสนาน และหางานอดิเรกให้ลูก–เมียทำอยู่เสมอเป็นนิจ ทั้งมีเมตตาจิตแก่บุคคลทั่วไปด้วย

เมื่อมาจากไปอย่างไม่มีวันจะกลับคืนมาเช่นนี้ ย่อมมีความอาลัยรัก เพราะขาดที่พึ่ง–ที่อบอุ่น ดิฉันจึงขอตั้งจิตอธิษฐานและจะตั้งหน้าทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ ขอให้คุณพี่จงได้ไปสู่คติภพอันดีงาม ให้ดวงวิญญาณไปสถิตสถานวิมานสวรรค์ มีความสุขในสัมปรายภพนิรันดร์เทอญ.

ลิ้นจี่, ผะอบ

รูปหมู่ ภรรยาและบุตร

ร่มโพธิ์ทองของลูก

วันอาทิตย์ที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๑๓ วันนี้ใจลูกหดหู่ที่สุด เพราะถึงวาระที่จะต้องทำพิธีพระราชทานเพลิงศพคุณพ่อ ก่อนวันนี้ถึงพ่อจะอยู่ในสุสาน ลูก ๆ ก็ยังมีความรู้สึกว่าร่างกายและวิญญาณของพ่อยังอยู่ใกล้ลูกอยู่เสมอ มาวันนี้พ่อจะต้องถูกเผาจนกลายเป็นเถ้าถ่านแล้วจะไม่ให้ลูก ๆ ร้องไห้อาลัยถึงได้อย่างไร ลูกสงสารและคิดถึงพ่อเหลือเกิน เมื่อพ่อยังมีชีวิตอยู่ พ่อเคยอบรมสั่งสอนเสมอ ๆ ว่า "ตนของตนเป็นที่พึ่งแห่งตน" และเล่านิทานเตือนสติให้มีมานะอดทนเหมือนชายคนหนึ่งในนิทานเรื่อง "ช้อนกะลาเลี่ยมทอง" ทั้งสอนให้ขวนขวายในการศึกษาหาความรู้ เพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพต่อไปในภายภาคหน้า อบรมให้ลูกอยู่ในศีลธรรมจรรยามีเมตตากตัญญูรู้คุณอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน และในวาระสุดท้ายของพ่อลูกยังได้ประคบประหงมปรนนิบัติ จนพ่อสิ้นลมหายใจอยู่ในตักของลูก นับแต่นี้ต่อไปลูกจะมีแต่แม่ ขาดพ่อที่เคารพพึ่งพิงที่เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของลูกแล้ว.

พ่อ มีคุณยิ่งล้น มากเหลือ
เพิ่ม พรัพย์ไว้จุนเจือ ทั่วหน้า
ของ ทุกสิ่งเอื้อเฟื้อ มอบแด่ ลูกนา
แป๋ว นบคุณยิ่งฟ้า ใส่เกล้าเหนือเศียร
ให้ วิญญาณพ่อนี้ สู่ภพ สวรรค์เฮย
พ่อ ซึ่งลูกเคารพ ทั่วหน้า
สู่ สิ่งที่บรรจบ สุขยิ่ง
สุ คติสู่หล้า แห่งพื้นสรวงสวรรค์ (แป๋ว)

ลูก ๆ ขอตั้งจิตอธิษฐาน ขอให้ดวงวิญญาณของพ่อ จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพ เสวยสุขในทิพย์พิมานสถานเถิด

ลูกทุกคน

คำไว้อาลัยของญาติพี่น้องและสายสัมพันธ์

พันโทเพิ่ม กมุทะรัตน์ (จุลโลบล) มีพี่น้องร่วมบิดาเดียวกันอีก ๓ ครอบครัว

(๑) คือ ครอบครัวของหมื่นภิรมย์อักษร (แก้ว) กับนางนา มีบุตรชายด้วยกัน ๒ คน คือ ๑. ขุนจุลโลบลศึกษากร (โท้ จุลโลบล) ๒. นายแจ่ง จุลโลบล

(๒) คือ ครอบครัวของหมื่นภิรมย์อักษร(แก้ว) กับ นางทรัพย์ มีบุตรหญิงชายด้วยกัน ๗ คน คือ ๑. นางจีบ ๒. นายภิรัตน์ (สุดใจ) ๓. นายสุด (สุดจิตร) ๔. นายจรูญ ๕. นางขันถม ๖. นางบุญสะอาด ๗. นายแฉล้ม

(๓) คือ ครอบครัวของหมื่นภิรมย์อักษร(แก้ว) กับนางจันทร์ มีบุตรชายด้วยกัน ๑ คน คือ นายบู่

ในบรรดาครอบครัวเหล่านี้ยังแตกสาขา มีสายสัมพันธ์ออกไปจากสกุล จุลโลบล สกุลกมุทะรัตน์ อีกมากหลาย ทุกคนในสายสัมพันธ์นี้มีความอาลัย รักใคร่พันโทเพิ่มเป็นอย่างดียิ่ง เพราะท่านพันโทเพิ่มผู้นี้เป็นผู้มีเมตตา, อารีย์, เผื่อแผ่, เห็นอกเห็นใจ ชอบช่วย

เหลือเจือจาน ไม่ว่าจะเป็นการงาน การเจ็บไข้ได้ป่วยแม้เงินทอง เมื่อรู้ว่าเป็นญาติเป็นสายสัมพันธ์แล้วรีบช่วยเหลือเอาใจใส่แนะนำเจือจานเสมอ การปฏิบัติแบบนี้มิใช่จะทำเฉพาะกับเครือญาติ แม้ผู้อื่นก็คงปฏิบัติเช่นนี้โดยสม่ำเสมอมาจนถึงวาระสุดท้าย

บรรดาญาติพี่น้องและสายสัมพันธ์ ของสกุลทั้งสองนี้ รู้สึกเสียดายและเสียใจอาลัยรักเป็นอย่างยิ่ง ที่คนดี ๆ มีประโยชน์อย่างพันโทเพิ่มมาสิ้นบุญไป พวกเราทั้งหลายหมดที่พึ่ง ขาดความอบอุ่น แต่ก็ต้องตัดใจ เพราะความตายไม่มีใครหนีไปได้พ้น

พวกเราทั้งหลายจึงขอตั้งจิตอธิษฐาน และจะทำบุญกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลไปให้ ขอให้ดวงวิญญาณของพันโทเพิ่ม จงไปสู่สุคติ เสวยสุขในสวรรค์ชั้นฟ้าในสัมปรายภพ เทอญ

(สุด)

ญาติพี่น้องและสายสัมพันธ์

จะเลี้ยงลูกอย่างไรให้ช่วยกันคิด

เดิมทีเดียว ตัวเราเองก็อยู่คนเดียว พออายุถึงเกณฑ์เปลี่ยว (หนุ่ม–สาว) ทั้งชายและหญิงก็เริ่มหาคู่ ก่อนจะหาคู่ เขาเหล่านั้นคิดหรือเปล่า ว่าเขาแต่ละคนนั้นพร้อมที่จะครองเรือนกันหรือยัง และคิดต่อไปอีกหรือเปล่าว่า เมื่อครองเรือนเข้าแล้วจะต้องมีบทบาทอย่างไรต่อไป, จะปฏิบัติต่อครอบครัวอย่างไร เป็นปัญหาน่าคิด เรื่องที่ทางการอยากให้มีการคุมกำเนิด หรือเรื่องเด็กวัยรุ่นที่ยุ่ง ๆ อยู่ในเวลานี้ ที่แก้ไขได้ยากนั้น มีเหตุหลายประการ เป็นเพราะบางคนพร้อม บางคนไม่พร้อม พวกที่ไม่พร้อมที่จะครองเรือนนี้ ส่วนมากแล้ว มีความต้องการและความเรียกร้องของอารมณ์อยู่ไม่น้อย ฉะนั้นก่อนที่จะทำสิ่งใดลงไป ขอให้พินิจพิเคราะห์ให้ดี ๆ เสียก่อน

ต่อมา สำหรับคนมีลูก และมีลูกหลายคน ปัญหาชีวิตที่เคร่งเครียดสำคัญของเขา ก็คือจะทำอย่างไร จึงจะเลี้ยงลูกให้เป็นคนดีต่อไป ในภายภาคหน้าได้ บุคคล

เหล่านี้ ย่อมอยู่เหนือสภาพความจำเป็นอันหนึ่ง ที่เขาเหล่านั้นมีความปรารถนาจะให้บุตรเป็นคนดีก็จริง แต่เขายังมีปัญหาอื่นที่สำคัญกว่า คือ

จะทำอย่างไรจึงจะให้ลูกได้กินข้าวทุกมื้อ จนกว่ามันจะมีปัญญาหาข้าวกินเองได้ คนมีลูกมากมักจะถูกถามว่า มีวิธีเลี้ยงและอบรมลูกอย่างไร คำถามแบบนี้ เป็นทั้งความภาคภูมิใจ และความปวดร้าวของผู้ถูกถามเสมอ ที่ว่า "เลี้ยงลูกอย่างไร" มีนัยเป็นหลายแง่ เช่นเลี้ยงลูกอย่างไรจึงเป็นคนดี น่ารัก มีการมีงานทำ, ไม่เป็นพ่อ-แม่พวงมาลัย เป็นคนสุภาพเรียบร้อย รู้จักเชื่อฟังถ้อยคำเคารพนับถือ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย, เข้าสังคมได้ถูก-ควร ทั้งเป็นประโยชน์แก่สังคมไม่น้อยเป็นต้น หรืออีกแง่หนึ่ง ถูกถามว่า เลี้ยงลูกอย่างไร จึงกลายเป็น......... เป็นต้น เพราะฉะนั้น การเลี้ยงลูกนั้นจึงขึ้นอยู่ที่บรรดาพ่อ-แม่ของลูก ๆ อยู่ไม่น้อย

พ่อแม่ทุกคนอยากให้ลูก ๆ ได้ดี มีความสุขด้วยกันทั้งนั้น แต่พฤติการณ์ของลูก ๆ ย่อมส่งผลสะท้อนกลับ

มาถึงผู้ให้กำเนิดเสมอ ทั้งในด้านดีและด้านเสีย โดยไม่มีใครเห็นใจบ้างเลยว่า ไม่มีพ่อแม่คนไหน ไม่อยากให้ลูกเป็นคนดี ไม่อยากให้ลูกมีความสุข พ่อแม่บางคนถึงกับฉ้อราษฎร์, บังหลวง, เบียดบัง, โกงเขามาสะสมเอาไว้เพื่อให้ลูกหลานได้สบาย, ร่ำรวย, มีหน้ามีตา และหวังเอาว่า ความเลวที่ตนได้ทำไว้นั้น จะช่วยให้ลูกหลานกลายเป็นคนดี กลายเป็นเศรษฐีมีหน้ามีตา ในพืชพันธุ์อย่างนี้ เราจะพบเห็นเสมอว่า ลูกไม้ไม่หล่นไกลต้น.

แต่อีกประเภทหนึ่ง พ่อแม่บางคน ช่างดีแสนดี ดีเหลือเกิน เลี้ยงลูกอย่างไข่อยู่ในหิน หรืออย่างพะเน้าพะนอเชิดชู ถนอมน้ำใจ ไม่เคยขัดความปรารถนาของลูก ๆ แม้แต่ครั้งเดียว โดยยกย่องลูกเหมือนยกให้ลูกเป็นประดุจพ่อแม่แห่งตน เลี้ยงอย่างทะนุทะถนอมบัวไม่ให้ช้ำ น้ำไม่ให้ขุ่น เทิดทูนเอาใจตลอดไปอย่างไม่ลืมหูลืมตา ใครว่าตักเตือนเป็นโกรธขึ้ง หาว่าปรักปรำลูกของเขาโดยเฉพาะลูกโทนด้วยแล้ว เป็นเชื่อได้เลยว่าเกือบเต็มร้อยละร้อย

เมื่อกลับมามองฝ่ายลูกของเขาเหล่านั้นบ้าง ท่านเคยสังเกตหรือเคยเห็นบ้างไหมว่า ลูกที่พ่อแม่เลี้ยงดูอย่างดีมาแล้วนั้น คิดกลับมาเลี้ยงดูบำรุงพ่อแม่ของเขาเป็นการตอบแทนอย่างที่พ่อแม่เคยให้กับเขาเช่นนั้น แม้แต่นิดเดียวบ้างหรือเปล่า เคยเห็นแต่ออกนอกลู่นอกทางและ.........ลูกอย่างนี้ เปรียบเหมือนลูกยางย่อมตกไกลต้น.

ปัญหาจึงมีต่อไปว่า พ่อแม่จะเลี้ยงลูกให้เป็นคนดี มีความฉลาดเฉียบแหลม เป็นคนดีจริง ๆ ในอนาคตนั้น ควรจะเลี้ยงลูกอย่างไร เราควรมีสถานที่อบรมพ่อแม่ที่เลี้ยงลูกไม่ถูกไม่ควร กันดีไหม ถ้าจะอบรมพ่อแม่ให้รู้จักหน้าที่อันควรประพฤติปฏิบัติ ใครจะเป็นคนอบรมเขา หรือจะปล่อยให้เขารู้สำนึกได้เอง ถ้าเขารู้สำนึกได้เอง เขาคงทำแล้ว ปฏิบัติแล้ว ลูก ๆ ทั้งหลายคงไม่กลายเป็น.........อย่างที่เราเห็น ๆ กันอยู่

เรื่องนี้ควรจะเป็นหน้าที่ของท่านทุกคน ช่วยกันคิดแก้ปัญหาว่าควรจะได้อบรมผู้ใด–เมื่อไร–วัยไหน ให้รู้จัก

ความรับผิดชอบในการครองเรือน เลี้ยงลูกเพื่อให้เป็นคนดีมีประโยชน์ในอนาคต และคิดว่าเป็นการสมควรจะให้มีการแนะนำอบรมเด็กนักเรียนชาย–หญิง ในสถานศึกษาทุกแห่งตามเวลา–โอกาส เรื่องของเด็กที่วุ่น ๆ อยู่ในวันต่อไป คงจะลดน้อยถอยลง ขอให้พ่อแม่ช่วยอบรมลูกหลานก่อนที่จะครองเรือนให้รู้จักหน้าที่ ความรับผิดชอบ นึกว่าช่วย ๆ กัน พัฒนาคน ให้เป็นคนดีสมเจตนาตามกาลสมัยเถิด.

สุด จุลโลบล

เพื่อลูกๆ

◎ ความดีที่ควรคง คือความตรงต่อเวลา
ความดีที่นำหน้า คือจรรยาสุภาพชน
ความดีที่เป็นหลัก คือรู้จักรักษาตน
คุณธรรม คืออดทน อีกรักสัตย์—กตัญญู

◎ กลางแสงแดด แผดกล้า กลางฟ้ากว้าง
ทำทุกอย่าง เพื่อชีวิต คิดขวนขวาย
งานหนักเอา เบาสู้ มิดูดาย
ความมุ่งหมาย เพื่อเพียง เลี้ยงครอบครัว
สู้กับความ ยากจน ทนฟื้นฝ่า
พ่อตั้งหน้า เลี้ยงลูกไป มิให้ชั่ว
การศึกษา ให้ได้รับ ประดับตัว
มิต้องกลัว อดโซ โง่ดักดาน
อุตส่าห์ทำ ทุกอย่าง ในทางถูก
ก็เพื่อลูก ได้ดี มีหลักฐาน
พ่อมานะ กัดฟัน ทุกวันวาร
มิเกียจคร้าน การกิจ สักนิดเลย

ยามข้าวยาก หมากแพง ทุกแห่งหน
พ่อก็ทน สู้ชะตา ไม่ชาเฉย
ถึงถูกคน ประณาม หรือหยามเย้ย
ก็ไม่เคย ท้อถอย และน้อยใจ
กลางแสงแดด แผดกล้า กลางฟ้ากว้าง
เพื่อหนทาง อนาคต ลูกสดใส
ถึงอดข้าว พ่อก็ยอม ออมเงินไว้
เพื่อเอาให้ ลูกซื้อ หนังสือเรียน.

นายสุด จุลโลบล

เรื่องที่ ๔๓

รักวัวให้ผูก

เย็นวันหนึ่ง ดิฉันออกจากบ้าน เพราะมีนัดว่าจะไปทานอาหารค่ำกับเพื่อน วันนั้นกว่าจะถึงบ้านเพื่อนก็เสียเวลาล่าช้าไปมากเพราะดิฉันไม่มีรถส่วนตัว ไม่อยากนั่งแท็กซี่ไม่ใช่ว่าจะเสียดายเงิน เพราะบางครั้งไปพบคนขับดีก็ดีไป แต่บางครั้งก็ไปพบคนขับที่มีนิสัยกิริยาหยาบคาย พูดจาก่อกวนให้อารมณ์เสีย และส่วนมากไม่ยอมคิดราคาตามมาตรวัดระยะทาง ดิฉันจึงต้องทนนั่งรถประจำทาง ซึ่งจะเอาตามใจเราไม่ได้ ช้าบ้าง เร็วบ้าง หยุดบ้าง ไปบ้าง

เพียงแต่รอรถผ่านมาแต่ละคัน ก็เสียเวลาไม่น้อยกว่าจะขึ้นได้ต้องมีความอดทน เพราะส่วนมากคนแน่น ฉะนั้นเมื่อดิฉันลงรถหน้าปากซอยเข้าบ้านเพื่อนก็ล่าช้าไปเกือบครึ่งชั่วโมง แล้วยังต้องเดินเข้าซอยอีกไกล

เมื่อดิฉันเดินไปถึงหน้าบ้านเพื่อนก็เป็นเวลาย่ำค่ำเข้าได้เข้าไฟแล้ว ก่อนจะเข้าบ้านก็มองเห็นเด็กชายวัยรุ่นยืนร้องไห้อยู่ข้างรั้วกระซิก ๆ เมื่อเดินเข้าไปใกล้พอมองเห็นราง ๆ ก็จำได้ว่าเป็นลูกชายของเพื่อนครอบครัวนี้ดิฉันรู้จักดีทุกคน เพราะเราไปมาหาสู่กันเสมอ ดิฉันจึงถามว่า "ทำไมหลานมายืนร้องไห้อยู่ข้างรั้ว ทำไมไม่เข้าไปในบ้านล่ะ หลานถูกคุณแม่ตีหรือ" เด็กสะอื้นแล้วบอกว่า "เปล่าครับคุณป้า ผมไม่ได้ถูกตี แต่ผมเข้าบ้านไม่ได้" ดิฉันจึงบอกว่า "ทำไมเข้าบ้านไม่ได้ ดูซิ เนื้อตัวมอมแมมสกปรก หลานไปทำอะไรมา ป้าจะเข้าไปในบ้านหาคุณแม่ มาไปกับป้าเถิด" พูดแล้วดิฉันก็เดินตรงเข้าไปคว้าข้อมือแก หวังจะจูงเข้าไปในบ้าน แต่แกคอยถอยหลังหลบออกห่างไม่ยอมให้ดิฉันเข้าใกล้ ปากแก็บอกวา "ไม่ครับ

ไม่ครับ คุณป้า ผมเข้าไม่ได้ ผมไม่เข้า ผมเข้าไม่ได้" แล้วแกก็ร้องไห้สะอื้นพลางพูดทั้งน้ำตาว่า "คุณป้าช่วยบอกคุณแม่ผมด้วย ผมขอลาแล้ว" ดิฉันก็สะดุ้ง นึกแปลกใจที่เห็นกิริยาท่าทางคำพูด คิดว่าแกคงจะมีเรื่องร้ายแรงจึงไม่ยอมเข้าบ้านพร้อมกับดิฉัน คงกลัวจะถูกคุณแม่ดุหรือถูกเฆี่ยนตี แต่ก็คิดสงสัยว่าเพื่อนดิฉันคนนี้เป็นคนรักลูกตามใจลูกมาก ไม่น่าจะเป็นไปได้เลย แต่ก็คิดว่าเมื่อดิฉันได้พบกับแม่ของเด็กแล้ว จะบอกให้คนออกมารับแกเข้าบ้านคงจะรู้เรื่องดี

เมื่อเข้าในบ้านก็ได้พบกับเพื่อนเก่า ๆ ๕ – ๖ คนมาอยู่พร้อมหน้ากันแล้ว เราเคยเรียนร่วมชั้นมาก่อน เมื่อได้พบกันก็มีความดีใจ เพื่อน ๆ และผู้เป็นเจ้าของบ้านต่างก็ร้องทักต้อนรับด้วยความยิ้มแย้มสนุกสนานเป็นกันเอง ดิฉันจะหาโอกาสพูดถึงเด็กชายเจ้าของบ้านยืนร้องไห้อยู่ริมรั้วก็ยังไม่เหมาะกับเวลาที่สนุกเฮฮากันถึงเรื่องต่าง ๆ

เมื่อดิฉันได้คุยกับเพื่อน ๆ ไม่นานก็มีโอกาส จึงบอกกับเพื่อนผู้เป็นเจ้าของบ้านว่า "นี่เธอ เมื่อฉันจะ

เดินเข้าบ้าน ฉันพบกับลูกชายเธอยืนร้องไห้อยู่ริมรั้ว จะเรียกแกให้เข้ามาในบ้านพร้อมกันแกก็ไม่ยอม จะฉุดแกก็ถอยหนี เธอให้ใครไปพาแกเข้ามาทีเถิด กลางค่ำกลางคืนปล่อยให้แกร้องไห้อยู่ทำไม" เพื่อนเจ้าบ้านผู้เป็นมารดาของเด็กได้ฟังดิฉันพูดเช่นนั้นก็หน้าตื่น แล้วร้องบอกว่า "อะไรกัน ลูกฉันแกอยู่เสียเมื่อไหร่เล่า ไปทัศนาจรทอดกฐินกันแต่เช้ามืดกับเพื่อน ๆ กำหนดจะกลับมาถึงบ้านพรุ่งนี้เย็น แกจะกลับมาก่อนได้อย่างไร ตาเธอจะฝาดกระมัง" เพื่อน ๆ พากันสนใจที่เราโต้ตอบกัน ดิฉันจึงบอกว่า "ตาฉันไม่ฝาดแน่ เด็กอื่นเขาจะรู้จักฉันได้อย่างไร เธอให้คนไปดูที่ริมรั้วซิ หรือเราไปดูด้วยกันจะได้หายสงสัยไม่ต้องเถียงกัน" หลังจากนั้นเราก็วิ่งบ้าง เดินบ้าง ออกไปนอกบ้านที่ริมรั้วโดยมีดิฉันเป็นผู้นำ แต่แล้วก็แปลกใจเพราะเราต่างก็ไม่พบใครอยู่ในบริเวณนี้เลย แม้แต่เราจะได้ค้นหาให้กว้างออกไป ก็ไม่มีวี่แวว ทำไมจึงหายไปเร็วนัก

ทุกคนก็ลงความเห็นว่าดิฉันตาฝาดแน่ ทำให้ดิฉันน้อยใจที่ไม่สามารถพิสูจน์ความจริงจึงไม่มีใครเชื่อ

ทั้งที่เขารู้ว่าดิฉันไม่เคยปิดมาก่อนเลย หลังจากนั้น เรา
ก็ได้เริ่มลงมือกินอาหารกัน แต่ดิฉันรู้สึกไม่มีความสุข
ใจชอบกล กินอะไรไม่ค่อยลง เพื่อน ๆ คุยกันที่โต๊ะ
อาหาร ดิฉันรู้สึกตัวว่าขาดความสนุกสนานลงไปมาก
เสียงโต้ตอบสนทนาของเพื่อน ๆ ที่ดิฉันได้ยินเบาเหมือน
อยู่ไกล อดคิดไม่ได้ว่าทำไมดิฉันรับว่าตาไม่ฝาด คิด
แล้วไม่สบายใจ ทุกคนเขาคุยกันเรื่องอะไรดิฉันก็ไม่รู้
ไม่สนใจ แต่แล้วสิ่งประหลาดที่ไม่เคยนึกก็เกิดขึ้น คือ
เสียงสุนัขในบ้านมีอยู่ ๓ ตัวก็ช่วยกันหอน เสียงโหยหวล
เยือกเย็นขึ้นมาท่ามกลาง ซึ่งทุกคนกำลังสนทนากัน
ทุกคนได้ยินต่างก็สะดุ้ง ดิฉันเสียววาบขึ้นสันหลัง ผู้ที่นั่ง
คุยสนทนากินอาหารพลางต่างหันมามองตากันแล้วก็นิ่ง
หน้าตาตื่น ดิฉันนึกในใจว่าสิ่งที่ดิฉันเห็นนั้นไม่เป็น
มงคลเสียแล้ว เสียงคนรับใช้ออกไปดุและไล่ตีสุนัขไม่
ให้มันหอน เพราะเสียงมันเยือกเย็นเข้าไปจับขั้วหัวใจ
แต่ห้ามมันทางนี้มันก็ไปหอนทางโน้น มันไม่ยอมหยุด
หอน ห้ามตัวนี้โดยฉวยไม้ไล่ตี แต่ตัวอื่นมันก็หอนต่อ
ดิฉันรู้สึกมันหนาวจะเป็นไข้ ในบ้านคงมีแต่ผู้หญิง

ข้างล่างมีคนทำสวนคนหนึ่งอายุมากแล้ว พ่อบ้านก็ยังไม่กลับ เมื่อเราอยู่กันตามลำพังผู้หญิงความอบอุ่นก็มีน้อย ดิฉันสารภาพจากใจจริง ดิฉันกลัว แต่ก็ไม่แสดงออกมาภายนอก และรู้สึกเพื่อนก็อยู่ในสภาพไม่ผิดกว่าดิฉัน รู้สึกเราปิดความเป็นจริงกันไว้ภายใน ท่านคงติดิฉันว่าเป็นคนอ่อนแอ เพียงแต่สุนัขหอนก็กลัวแล้ว ความจริงดิฉันเป็นคนเข้มแข็งไม่กลัวอะไรง่าย ๆ โดยไม่มีเหตุผล ครั้งนี้มันมีหลายอย่างประกอบกันเสียงที่เยือกเย็นจนขนลุก ทำให้ดิฉันคิดไปต่าง ๆ ในทางอกุศล เราดูหน้ากันต่างก็ซีดอย่างไม่มีสีเลือด สำหรับเพื่อนผู้เป็นเจ้าของบ้านนั้นท่าทำจะเป็นลม

พอเสียงหอนของสุนัขสงบลงแล้วก็ได้ยินเสียงรถยนต์ ดิฉันมองดูหน้าเจ้าของบ้านรู้สึกว่าจะมีเลือดขึ้นหน่อย พวกเรารู้สึกอุ่นใจขึ้นมาทันที เราเริ่มแสดงกิริยาร่าเริงต่อ เพื่อปกปิดความรู้สึกภายใน ไม่ช้าเราก็มองเห็นไฟหน้ารถกราดเข้ามาในประตูบ้าน รถยนต์เลี้ยวเข้ามาแล้วก็จอดนิ่งดับโคมไฟดับเครื่องแล้วก็มีชายแต่งกายเรียบร้อยเดินขึ้นมาบนบ้านเข้ามาในห้องรับแขก

เมื่อเห็นพวกเรากำลังกินอาหารค้างอยู่ก็ชะงัก กล่าวคำขอโทษที่เข้ามาขัดจังหวะ

พวกเราต่างทำความเคารพสามีเจ้าของบ้าน และได้รับการเคารพตอบ สีหน้าแสดงความยุ่งยาก มีความกังวลใจ เราก็ใจคอไม่ดีอยู่แล้วก็ทำให้ไม่ค่อยสบายใจ แต่แล้วสามีของเจ้าของบ้านเปลี่ยนความรู้สึกทันที สีหน้าก็ยิ้มต้อนรับพวกเราเป็นอันดี กิริยารุกรนเมื่อครู่นั้นหายไป แสดงเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น พวกเราก็ค่อยมีความสบายใจเกิดความยิ้มแย้มขึ้นมา แล้วเราก็ได้กินอาหารต่อพร้อมกับพ่อบ้านอยู่จนเวลาพอสมควร เราต่างก็ได้ลาเจ้าของบ้านกลับด้วยไม่ค่อยสบายใจนัก

เพื่อนคนหนึ่งจะอาสาขับรถมาส่งถึงบ้าน แต่ดิฉันเห็นว่าบ้านเราอยู่กันคนละทิศละทางไม่ใช่ทางผ่าน ดิฉันจึงขอลงปากซอย ตกลงเพื่อนผู้ใจดีก็ยอม ดิฉันคว้ากระเป๋าถือติดมือลงมาด้วยเมื่อลงจากรถแล้ว ตั้งใจจะคอยรถประจำทางเพราะยังไม่ดึกมากนัก แต่รู้สึกกระเป๋าที่ดิฉันถือนั้นมันหนัก ๆ ผิดปกติ จึงหยิบขึ้นมาดูแล้วเปิดออก ดิฉันต้องตกใจ ตายแล้วดิฉันเอากระเป๋า

ของใคร มีเงินอยู่ภายในมาก มันไม่ใช่ของดิฉันแต่รูปร่างภายนอกเหมือนกันทุกอย่าง แต่มันไม่ใช่ของเรา นึกได้ว่ามันต้องเป็นของเพื่อนผู้เป็นเจ้าของบ้าน ดิฉันไม่รู้จะทำอย่างไรดี คิดตกลงใจว่าจะต้องนำเข้าไปคืนให้เพื่อนในบ้านให้เร็วที่สุด นึกตำหนิตัวเองที่ไม่สังเกตเมื่อแรกหยิบ มีกระเป๋าอยู่รวมกันหลายใบ หากไม่ใช่ของเพื่อนก็เอาไว้บ้านเพื่อน เมื่อเป็นของใครหายเขาคงจะกลับมาตามเอาคืนไป เมื่อคิดได้เช่นนั้นก็รีบเรียกสามล้อที่ปากซอย เพราะจะเดินเข้าไปคนเดียวทั้งในกระเป๋ามีเงินมากไม่เหมาะกับเวลากลางคืน และเห็นในกระเป๋ามีเศษเงินอยู่เพียงพอให้ค่าสามล้อแล้วใช้คืนก็คงไม่เป็นไร

หลังจากดิฉันขึ้นสามล้อไปลงหน้าบ้านเพื่อน ประตูใหญ่หน้าบ้านยังไม่มีใครมาปิดจึงเข้าไปได้อย่างสะดวก ทั้งสุนัขสามตัวที่อยู่ในบ้านก็ไม่รู้ว่าหายไปไหน ดิฉันจึงมีโอกาสเดินเข้าไปถึงห้องรับแขกซึ่งยังเปิดไฟสว่างไสว แต่ดิฉันยังไม่ทันพรวดพราดเข้าไปในห้องรับแขก ก็ได้ยินเสียงสามีภรรยาโต้ตอบกันอย่างชัดเจน จึงต้องยืนนิ่ง

อยู่นอกห้องข้างประตู โดยคนในห้องไม่มีใครรู้ แต่จะเสียกิริยาอยู่บ้างก็มิได้ตั้งใจ เป็นเพราะเหตุบังเอิญ ทั้งสองคงไม่นึกว่ามีผู้ได้ยินในคำโต้เถียงกัน

เสียงภรรยาพูดว่า "เมื่อคุณกลับมาแสดงกิริยารุกรน แต่เมื่อเห็นเพื่อนดิฉันคุณก็กลับเปลี่ยนแสดงกิริยาปกติเหมือนไม่มีอะไร ฉันสงสัยจริง ๆ คุณมีเรื่องอะไรหรือ"

เสียงสามีตอบภรรยาไม่ตรงต่อคำถามว่า "นี่เธอสมมุติว่าเราได้ข่าวที่ไม่ดี เป็นข่าวร้ายเธอจะทำใจให้เป็นปกติได้ไหม สมมุติว่าเหตุร้ายมันเกิดขึ้นแล้วเราแก้ไขอะไรไม่ได้ ถึงเราจะเสียใจเพียงไรก็ไม่เกิดประโยชน์อะไรขึ้น มีแต่จะเกิดโทษ แล้วเธอจะดับความเสียใจเป็นทางเกิดทุกข์ออกได้ไหม" เสียงภรรยาพูดว่า "มีเรื่องอะไรเกิดขึ้นหรือ ดูคุณพูดเป็นปริศนาฟังแล้วยังไม่รู้เรื่อง จะพูดตรง ๆ ไม่ได้หรือ"

เสียงสามีพูดปลอบว่า "ทำใจเย็น ๆ ไม่ใช่ปริศนาอะไรหรอก เป็นแต่เพียงซ้อมความรู้สึก หากข่าวร้ายแรงเกิดขึ้นจะได้ควบคุมสติไว้ได้ เช่น ตัวพี่ไป

เกิดอุบัติเหตุปัจจุบันทันด่วน เมื่อเธอทราบข่าวจะได้คุมสติอยู่ ไม่เกิดเสียอกเสียใจเกินไปเพราะเหตุเกิดขึ้นแล้วก็ให้มันผ่านไป ไม่มีอะไรช่วยได้ พระท่านสอนให้ทำใจอยู่ในอุเบกขา เพราะทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ไม่มีอะไรแน่จะต้องจากทุกสิ่งทุกอย่างที่เรารักได้ทุกเวลา ทุกคนจะต้องผจญความทุกข์ตามกฎแห่งกรรม หนีไม่พ้น"

เสียงภรรยาพูดขัดขึ้น "ทำไมคุณจึงพูดให้ร้ายแก่ตัวเอง ดิฉันไม่อยากฟัง พูดอะไรไม่เป็นมงคลเหมือนคนเสียสติ พอทีดิฉันไม่ชอบฟัง"

เสียงสามีพูดขึ้นว่า "เธอจำเป็นต้องฟัง เพราะเรื่องเช่นนี้เป็นเรื่องของชีวิต อาจจะเกิดขึ้นได้ทุกเวลา และเกิดขึ้นได้แก่คนทุกชั้น ฉะนั้น ควรจะฝึกความรู้สึกให้เห็นเป็นของธรรมดาเกิดขึ้นได้เสมอ จำเป็นแก่ทุกคนจะศึกษาหลักอุเบกขาไว้ เมื่อยามมีทุกข์ก็จะได้บัดเป่าให้เบาบางลงได้ โดยเฉพาะเธอควรฝึกจิตไว้ หนักก็จะได้กลายเป็นเบา" เสียงภรรยาพูดขึ้นว่า "ฉันมีจิตใจความรู้สึกเข้มแข็งพอทนต่อความทุกข์ได้ หากจะมีอะไรเกิดขึ้น ฉันจะระงับได้ไม่เสียใจเกินไป" สามีแสดงว่า

ใช้ความคิดครู่หนึ่งแล้วตัดสินใจพูดขึ้นว่า "ถ้าเธอมีจิตใจเข้มแข็ง ฉันจะบอกให้เธอทราบว่า สมมุติว่าบัดนี้ลูกชายของเราได้เกิดอุบัติเหตุตายเสียแล้ว เธอจะรู้สึกอย่างไร"

พอสิ้นเสียงสามีพูด เสียงของภรรยาก็ร้องโฮออกมาด้วยความหักใจไม่ได้ "ฉันรู้แล้วนี่เป็นเรื่องจริงไม่ใช่สมมุติแล้ว เพราะเพื่อนฉันได้เห็นลูกยืนร้องไห้อยู่ริมรั้ว" ดิฉันยืนนิ่งฟังก็ยังใจสั่น มือเท้าเย็นหมดจึงได้ถือโอกาสเดินเข้าไปในห้อง พอเพื่อนเห็นดิฉันเข้าก็โผเข้ามาเหมือนเด็กโผเข้าหาผู้ใหญ่ให้ช่วยเมื่อมีทุกข์ รู้สึกเธอมีความปวดร้าวในหัวใจอย่างแสนสาหัส ดิฉันโอบแกไว้ในวงแขน ปากก็ปลอบแกเท่าที่จะหาคำพูดที่จะเกิดประโยชน์ในเวลานั้นว่า "ทำใจดี ๆ อย่าเป็นทาสของความทุกข์ ทุกสิ่งเกิดแล้วก็ผ่านไป เราต้องทำใจให้เข้มแข็งไว้ ใช้อำนาจจิตเข้าต่อสู้อย่าให้ความทุกข์อยู่เหนือเรา" ดิฉันได้เคยอ่านหนังสือจึงนำข้อความที่นึกได้มาใช้กับเพื่อนในยามทุกข์หนัก ส่วนสามีของเพื่อนเห็นดิฉันเดินเข้าไปในเวลาที่เหมาะซึ่งกำลังต้อง

การผู้ปลอบใจภรรยาเพื่อระบายทุกข์ แต่ครั้งแรกสามีของเพื่อนเมื่อเห็นดิฉันเดินเข้าไปก็แปลกใจ ดิฉันรีบอธิบายให้ทราบอย่างรีบร้อนว่า ดิฉันหยิบกระเป๋าผิดได้นำมาคืน จึงทำให้คลายข้อสงสัยลง แกคงนึกดีใจว่ามาทันเวลาอยู่เป็นเพื่อนช่วยปลอบใจภรรยาระบายคลายความทุกข์ลงได้บ้าง

เพื่อนดิฉันฟูมฟายน้ำตาปากก็พูดอย่างคนร้องไห้แกมสะอื้นว่า "ฉันไม่นึกเลยที่เธอพูดเมื่อหัวค่ำว่าจะเป็นเรื่องจริง คิดว่าเธอตาฝาด เพราะฉันไม่เคยเชื่อเรื่องวิญญาณหรืออะไรที่หาแก่นสารไม่ได้ และฉันก็ไม่เคยนึกว่าลูกชายฉันจะอายุสั้นอย่างนี้ โธ่, ลูกของแม่ มันเป็นความผิดของแม่คนเดียวที่ตามใจลูกทุกอย่าง มิได้เฉลียวใจว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับลูก แม่ทอดทิ้งลูกมิได้คอยดูแลอย่างใกล้ชิดอย่างแม่คนอื่นเขาเลย ลูกสาวตายไปคนหนึ่งแล้วยังไม่เข็ด ลูกชายเหลือคนเดียวยังต้องจากไปอีก แม่รู้ตัวว่าชั่วช้าต่อลูกเพียงไหนที่ขาดการเอาใจใส่ต่อลูก" เธอร้องไห้แล้วก็ต่อกชกหัวคล้ายคนบ้า ดิฉันเห็นแล้วก็สงสาร เห็นใจเพื่อนแหละตัวเอง

ก็น้ำตาไหลออกมาอย่างไม่รู้สึกตัว นึกถึงอกเขาอกเรา ได้แต่ปลอบเท่าที่หาคำพูดเหมาะสมและนึกได้ สามีของเธอยืนนิ่งใช้ความคิด ดิฉันเห็นว่าแกมีความอดทนมิได้แสดงความเสียใจออกมาให้เห็น แม้หน้าตาแสดงความยุ่งยาก ดิฉันเดาว่าคงจะคิดแก้ปัญหาเฉพาะหน้า คือ คิดแต่ว่าจะทำอย่างไรจะให้ภรรยาของแกหายคลายความโศกเศร้าได้ แล้วพูดออกมาว่า "ฉันเสียใจที่ไม่สามารถช่วยเธอให้หายทุกข์ได้ เพราะเวลาฝึกใจให้เข้าถึงความรู้สึกนั้นน้อยมาก และข่าวร้ายติดตามมาอย่างกระทันหัน ความรู้สึกยังไม่อยู่ตัวพอที่จะต้านทานทุกข์ไว้ได้ และฉันก็จะบอกให้เธอทราบด้วยว่า ลูกชายของเธอมิได้ไปในงานทัศนาจรหรือทอดกฐินตามที่เธอเข้าใจ แกไปคบกับพวกที่ชั่วชักจูงให้ประพฤติตัวไม่ดีแนะไปในทางชั่ว พวกชั่วปรนปรือให้แกมีความสุขสนุกสนานทุกอย่าง ฝึกความชั่วให้แกโดยไม่รู้ตัว ต้องการอะไรก็จัดให้แกจะได้มีความสุขความสบาย ให้แกลืมพ่อลืมแม่ หวังจะเอาแกเป็นเครื่องมือประกอบกรรมชั่วต่อไป ถ้าหากไม่ตายเราก็ได้รับความเดือดร้อน

อับอายขายหน้า เสื่อมเสียชื่อวงศ์ตระกูลไม่มีที่สิ้นสุด พระไม่เข้าข้างคนผิด ที่สุดรถที่พวกคิดทุจริตพาไปก็พลิกคว่ำตกถนนลง ลูกเราก็คอหักตายกำลังจะไปประกอบกรรมชั่ว เด็กในวัยนี้ความรู้สึกอ่อนไหว หากผู้ใหญ่ไม่คอยควบคุมสั่งสอน เมื่อคบเพื่อนชั่วหมู่มาก ก็มักจะพากันไปเสียคนได้ง่าย เช่น ลูกชายของเราเป็นตัวอย่าง ฉันได้ไปดูศพที่โรงพยาบาลแล้ว หลังจากทราบข่าวร้ายจากเพื่อน แต่ฉันระงับใจไว้ได้ไม่เกิดทุกข์เกินไป และฉันสั่งให้เขาช่วยจัดการให้เรียบร้อย ตลอดจัดการฝากทางวัด

เสียงภรรยาบ่นขึ้นทั้งน้ำตาว่า "คุณนี่ใจเย็นจริงนะ ข่าวร้ายเรื่องลูกตายคุณอุบนิ่งไว้ได้ ฉันใจเย็นอย่างคุณไม่ได้ ลูกตายทั้งคนหัวเราะไม่ออก คุณมาพบเพื่อนของฉันเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น หน้าตายิ้มแย้ม คุณใจเย็นเหมือนคนไม่มีหัวใจ คุณไม่ทุกข์ ไม่ร้อน คุณหัวเราะได้ทั้งที่ลูกเพิ่งตายสด ๆ ร้อน ๆ" สามีเห็นภรรยาบ่นตัดพ้อต่อว่า ถ้าปล่อยก็จะไปกันใหญ่จึงพูดตัดบทขึ้นมาว่า "นี่เธอ จงฟังฉันก่อนแล้วคิดดู เรา

อยู่ในศาสนาพุทธ หลักธรรมของพุทธศาสนานั้นข้อใหญ่สอนให้เราพิจารณาหาทางทำลายความทุกข์ ฉันเพิ่งได้ศึกษาธรรมะหลังจากเราต้องเสียลูกสาว ฉันเสียใจแทบจะเป็นบ้าหมดอาลัยในชีวิต แต่ไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย กลับเพิ่มทุกข์หนักมากขึ้น แทบจะเป็นบ้าคิดอยากจะตาย เพราะเรามีลูกสาวคนเดียวฉันรักแกมาก แต่พอฉันได้ยินพระท่านสอนธรรมะในทางวิทยุกระจายเสียง ทำให้ฉันกลับมีสติจึงต้องเข้าพึ่งศาสนาเพื่อหาหลักธรรมดับความทุกข์ ทำจิตให้เข้มแข็งอดทน หาทางดับความเสียใจ หาต้นเหตุทำให้เกิดทุกข์พิจารณาแล้วหาทางทำลายให้หมดสิ้นด้วยสติปัญญาจริง, ฉันตั้งใจจะบอกข่าวร้ายกับเธอ ฉันนึกมาตลอดทางว่ากลับถึงบ้านจะทำอย่างไรดี ที่จะไม่ให้เธอเศร้าโศกเสียใจได้ เพราะไหน ๆ ลูกก็ตายไปแล้ว ครั้นฉันกลับมาถึงบ้านก็พบเพื่อนฝูงของ เธอมากหน้าหลายตากำลังสนุกสนาน กำลังสบายใจ แล้วฉันจะมาทำลายโดยเอาข่าวร้ายทุกข์เศร้าสลดใจมาแจกจ่ายให้เพื่อน ๆ ของเธอเขาพลอยไม่สบายใจไปด้วยเรื่องอะไร ฉัน

ต้องการให้ทุกคนไม่มีทุกข์ แล้วทำไมฉันจะเอาทุกข์มาแจกในเมื่อเรากำลังสนุกสนานสบายใจกันเช่นนี้ เพราะเราก็รู้ว่าทุกคนไม่ต้องการทุกข์ ไม่ต้องการเสียใจ ฉะนั้น ฉันจึงต้องพลอยสนุกสนานไปด้วย นี่เป็นความรู้สึกของฉัน จะผิดถูกอย่างไรสำหรับคนอื่นฉันไม่ทราบ" เสียงสามีพูดต่อไปว่า "เรื่องนี้มีตัวอย่างมาแต่โบราณแล้ว พระท่านได้นำมาเทศน์สั่งสอนเป็นตัวอย่างให้ญาติโยมฟัง เรื่องมีว่าในสมัยนั้นมีชาวนาผู้หนึ่งกำลังไถนา มีคนมาบอกว่าลูกชายเอาข้าวมาส่งถูกงูกัดตายอยู่ใต้ต้นไม้ ชายผู้กำลังไถนาบอกว่า "ไหน ๆ มันก็ตายแล้ว ขอไถนาให้มันเสร็จเสียก่อนอย่าให้เสียเวลา เสียลูกชายไปแล้วก็อย่าให้งานไถนามันเสียไปอีก" ดิฉันสังเกตดูกิริยาท่าทางฝ่ายภรรยารู้สึกจะเห็นด้วย เพราะแกคลายความเศร้าเสียใจลงไปมาก ทำให้ดิฉันคิดจดจำคำพูดของชายผู้เป็นสามีของเพื่อน เอามาคิดแล้วก็เห็นใจและเห็นจริง คืนนั้นดิฉันอยู่จนเห็นว่าเพื่อนของดิฉันได้คลายความเศร้าโศกเสียใจลงแล้ว จึงได้ลากลับ มาระหว่างทางอดนึกอดคิดไม่

ได้ว่าพูดไปก็เหมือนนินทาเพื่อน ถ้าการพูดนินทาเรื่องของเพื่อนจะเป็นประโยชน์ เป็นตัวอย่าง เกิดเป็นคติต่อส่วนรวมแล้ว ดิฉันก็ยอมเสียให้คนตราหน้าว่าเป็นคนนินทาเพื่อนลับหลัง ทั้งที่ดิฉันไม่ชอบคนนินทา เพื่อนของดิฉันและสามีของเธอเป็นคนมั่งคั่ง มีเงินทองเหลือใช้จ่าย จึงตามใจลูกในเรื่องเงินทอง เข้าใจว่าจะทำให้ลูกมีความสุข การตามใจเช่นนี้ย่อมจะมีแต่โทษ และเงินก็เหมือนดาบสองคม มีทั้งคุณมีทั้งโทษ เมื่อปีกว่ามานี้นับแต่คืนวันนั้น บุตรสาวกำลังรุ่นกำลังงามก็ต้องจบชีวิตลง เพราะดื่มยาพิษฆ่าตัวตาย นำส่งโรงพยาบาลช้าเกินไป นายแพทย์จึงไม่สามารถช่วยชีวิตไว้ได้ เพราะฝ่ายแม่ก็มัวแต่ออกสังคม ไม่ค่อยจะมีเวลาอยู่ติดบ้าน ส่วนพ่อก็มัวแต่หาเงิน ต่างอยู่ไม่ติดบ้านด้วยกันทั้งคู่ น่าเสียดายเด็กสาวต้องจบชีวิตลงในวัยรุ่น กำลังสวยกำลังงาม ด้วยใจน้อยคิดสั้น สาเหตุที่ดิฉันทราบแต่ก็ไม่แน่ชัดนักเพราะเขาปิด เราก็ไม่กล้าถามเป็นธรรมดา เพราะเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยงาม ทราบ

แต่เพียงว่าหญิงสาวถูกขัดใจ ผิดหวังเรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ เหตุเกิดขึ้นก็เพราะมีเพื่อนชายมาออกปากยืมเงิน หญิงสาวเป็นคนใจใหญ่ก็รับปาก เพราะเห็นโตกน้อยเกินไป จึงขาดสติยับยั้งยั้งอ่อนสังคม คิดว่าอย่างไรเสียเมื่อขอร้องแล้วพ่อแม่ก็ต้องให้ เพราะไม่เคยขัดใจมาก่อน แต่ครั้งนี้กลับตรงกันข้าม หญิงสาวต้องผิดหวัง แต่ก็น่าเห็นใจพ่อแม่ที่รักลูกสาวและตามใจจนเคยตัว จึงคิดว่าเพียงแต่ตามใจลูกสาวก็หนักพออยู่แล้ว นี่ยังจะต้องเผื่อแผ่ไปถึงเพื่อนชายของลูกด้วยนั้น ยากที่พ่อแม่ของลูกคนใดจะปฏิบัติได้ ทั้งชายผู้เพื่อนของลูกสาวนั้นไม่รู้หัวนอนปลายตีนมาจากไหน และก็ไม่รู้ว่าจะมาไม้ไหน พ่อแม่ไม่โกรธก็นับว่าเป็นบุญแล้ว

แต่ลูกสาวถูกตามใจไม่เคยผิดหวังตลอดมา แต่ต้องมาผิดหวังถูกขัดใจเพียงครั้งเดียวก็น้อยอกน้อยใจ เอาแต่อารมณ์เพราะถูกตามใจจนเคยตัว ไม่ได้หาเหตุผลว่าผิดหรือถูก เพียงถูกขัดใจ ผิดหวังครั้งเดียวก็เสียอกเสียใจไม่อยากอยู่เป็นผู้เป็นคน เห็นจะเป็นเพราะอ่อนวัยขาดสติคิดว่าจะเอาสิ่งใดก็ต้องเอาให้ได้ เมื่อ

ไม่ได้ก็น้อยใจ เพราะรับปากกับเพื่อนชายไว้เป็นมั่นเหมาะ เมื่อไม่สมดังใจก็เกิดอับอายขายหน้า ที่สุดก็คิดสั้นทำลายตัวเองจบชีวิตลง มันเป็นความผิดของพ่อแม่ที่ทะนุถนอมตามใจจนเกินไป เมื่อถูกขัดใจไม่สามารถจะอดทนที่จะสู้กับความผิดหวัง ต้องกระทบกระเทือนใจจนทนไม่ได้ ผิดตกอยู่กับพ่อแม่ไม่เคยอบรมสั่งสอนตามใจจนเกินไป สิ่งใดไม่ควรก็ไม่ตามใจปล่อยให้รู้สึกผิดหวังเสียบ้างให้ชีวิตเกิดความชิน และให้เหตุผลประกอบไปด้วย เพราะฉะนั้น ดิฉันไม่ยอมตามใจลูกส่งเสริมในทางที่ผิด ถ้าทำเช่นนั้นก็เหมือนเลี้ยงไม่รู้จักโต ไม่รู้จักผจญชีวิต ไม่มีความอดทน ดิฉันสอนลูกให้แก้ไขสติปัญญาให้รู้เท่าทันคน บางคนปรนปรือลูกจนจมไม่ลง ดิฉันเคยได้ยินว่าบางคนเขาให้รถยนต์ราคาแพงส่งรับลูกไปโรงเรียนและกลับบ้าน วันไหนเอารถราคาต่ำเข้าก็จะไม่ยอมไปโรงเรียน ถ้าเย็นก็ไม่ยอมกลับบ้าน พ่อแม่ทำให้ลูกหัวสูงจนเคยตัว ดิฉันเตือนลูกอยู่เสมอว่าเราต้องหมั่นเล่าเรียนศึกษาหาวิชาความรู้ด้วยความอดทน ผู้มีวิชาความรู้และมีความซื่อสัตย์

สุจริตมีมนุษยธรรมนั้น เหมือนมีขุมทรัพย์อยู่ในตัวใช้ไม่รู้หมด นับวันจะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง เราลำบากแต่เด็กเมื่อโตขึ้นเราก็สบาย ดีกว่าสบายแต่เด็ก ๆ โตขึ้นลำบาก พวกที่พ่อแม่ตามใจแต่เด็ก ๆ ไม่เอาใจใส่เล่าเรียนศึกษา ปล่อยให้เวลาเรียนผ่านพ้นไปเมื่อโตขึ้นไม่มีความรู้ เมื่อขาดพ่อแม่ก็ต้องลำบาก ทรัพย์สินสมบัติเป็นของไม่แน่นอน รักษาไว้ไม่ดีก็หมดจนได้ ขอให้มีความพยายาม มีความอดทนหาความรู้ใส่ตัว จนแล้วก็มั่งมีได้เช่นกัน มีตัวอย่างมากมาย บางคนนึกว่าพ่อแม่มีเงินเลี้ยงเกียจคร้านได้ ถึงไม่เรียนก็ไม่ต้องกลัวอดตาย จึงขาดความรู้ ขาดความฉลาด ขาดสติแม้จะมีมรดกก็ฉิบหายได้เหมือนกัน ตามใจลูกเกินไปก็เกิดโทษ เข้มงวดลูกเกินไปก็เกิดโทษ ทุกอย่างควรปฏิบัติอย่างกลาง ๆ ไม่ขาด ไม่เกิน เท่าที่ดิฉันรู้พ่อแม่เป็นคนมั่งมี แต่ขาดความเอาใจใส่ความเป็นอยู่ของลูก ตระหนี่จนเกินไปทำให้ลูกโง่ ถูกคนฉลาดหลอกลวง เช่น ให้ยืมเงินสองพันใช้ก่อน แต่ทำใบกู้เป็นหมื่นสัญญาว่าพ่อตายรับมรดกแล้วจ่ายให้ทันที คิดดูแล้ว

เป็นเล่ห์เหลี่ยมของพวกหากินในทางขูดเลือดขูดเนื้อ ถ่ายเทกระเป๋าคนโง่ได้ง่าย ๆ เพราะพวกนี้ได้สืบดูแน่นอนว่าเงินจะไม่สูญแน่ เพราะผู้กู้เป็นผู้รับมรดกแน่นอน อยู่แต่เวลาช้าหรือเร็วเท่านั้น

ในยุคนี้คนจิตใจต่ำเห็นแก่ตัว หากินในทางไม่สุจริตมีมาก ฉะนั้น ดิฉันจึงคอยระวังลูกดิฉันอย่างใกล้ชิด ไม่ยอมให้คบเพื่อนที่มีจิตใจต่ำแต่งตัวเป็นพวกบ้า ๆ บอ ๆ และนำไปสู่ความพินาศ หมดอนาคตที่จะแจ่มใสต่อไป คืนนั้นดิฉันคิดถึงลูกเหลือเกิน เมื่อกลับไปถึงบ้านแม้จะเป็นเวลาดึกแล้ว ดิฉันก็ยังตรงเข้าไปห้องนอนของลูก ๆ ทั้งหญิงและชาย ดิฉันจูบแกทั้ง ๆ ที่กำลังหลับอย่างสุขสบายอยู่บนที่นอน ดิฉันน้ำตาไหลเพราะดีใจที่ลูกอยู่ในโอวาท ดิฉันเริ่มจูบลูกคนโตตลอดจนลูกคนเล็ก พวกโต ๆ หลับสนิทไม่รู้เรื่องอะไร แต่เมื่อดิฉันก้มลงจูบลูกคนเล็กซึ่งแกกำลังหลับสนิท เมื่อดิฉันจูบแก้มแก รู้สึกว่าแกยิ้มและแกเอามือเล็ก ๆ มาโอบคอดิฉันทั้ง ๆ ที่แกหลับไม่รู้สึกตัว น่ารักน่าเอ็นดู

อย่างไม่เดียงสา ดิฉันพูดพึมพำว่า "ทูนหัวของแม่ ความสุขของแม่อยู่ที่แม่มีลูกดี"

พ่อบ้านเมื่อเห็นดิฉันแสดงกิริยาผิดแปลกเช่นนั้น ก็ค่อย ๆ ย่องเดินตามหลังเข้ามาในห้องลูก เมื่อเห็นดิฉันจูบลูกอย่างชื่นอกชื่นใจก็กระซิบถามว่า "คืนนี้ทำไมเธอไม่พูดไม่จาอะไร ตรงเข้ามาในห้องลูกแล้วจูบเอาจูบเอา ไปรบกวนลูกซึ่งกำลังหลับสนิทหลับสบายทำไม" ดิฉันเอามือประสานกุมไว้ที่หน้าอกแล้วส่ายหน้าพูดว่า "ดิฉันสบายใจเหลือเกินที่ลูกของเราอยู่ในโอวาท เคารพนับถือ พ่อแม่ ครูบาอาจารย์"

เสียงพ่อบ้านพูดว่า "ทำไมเธอเพิ่งจะรู้เดี๋ยวนี้เองหรือว่าลูกเราเอาใจใส่ในการเรียน อยู่ในโอวาทของพ่อแม่" และดิฉันบอกว่า "รู้มานานแล้ว แต่ยังไม่มีอะไรเปรียบเทียบ เพิ่งจะนึกเปรียบเทียบคืนนี้" แล้วดิฉันก็เล่าเรื่องเหตุการณ์เริ่มที่ได้เห็นวิญญาณลูกของเพื่อนมายืนร้องไห้อยู่ริมรั้วตลอดจนสามีของเพื่อน มาบอกเรื่องลูกชายรถคว่ำคอหักตาย พ่อบ้านของดิฉันนิ่งฟังด้วยความสนใจ แล้วก็ออกความเห็นว่า "อันคน

เราอยู่ที่ควบคุมจิตใจ คนที่ไปไหนมาไหนนั่งรถราคาแพง มีเครื่องทำความเย็นภายใน แล้วจะให้มาโหนรถประจำทาง หรือเดินข้างถนน พวกนี้คงทนไม่ไหวเพราะเคยตัว แม้ไม่มีใครเขาสนใจว่าใครจะโหนรถประจำทางหรือรถเก๋งราคาแพง ตัวของตัวเองนั่นแหละที่ทำให้คิดไปต่าง ๆ รู้สึกไปเอง คนทั่วไปไม่มีใครสนใจเรื่องของใคร นอกจากคนที่เคยอิจฉาริษยาคนอื่นมาก่อนแล้ว เป็นพวกที่จมไม่ลง ก็ต้องกลัวคนอื่นเขาจะกลับเอาเรื่องของตัวไปนินทาเช่นกัน" ดิฉันฟังแล้วจึงพูดว่า "ถึงดิฉันไม่มั่งมีดิฉันก็พอใจแล้ว เพราะเราไม่เดือดร้อนอะไร ไม่เป็นหนี้สินใครพอมีพอกิน เป็นสุข" มีผู้ถามว่า นั่งรถประจำทางไม่ลำบากแย่หรือฐานะก็พอมีรถใช้ได้แล้ว หาความสบายดีกว่า ดิฉันบอกว่าความสบายก็คือความพอใจ รถส่วนตัวไม่อยู่ในสิ่งที่เราพอใจ ดิฉันห้อยโหนรถประจำทางจนเคยไม่รู้สึกลำบากเพราะเคยชิน ทำให้แข็งแรงดี ดิฉันทราบว่าแต่ก่อนท่านเป็นขุนนางชั้นพระยา และรัฐมนตรีบางท่านก็ยังนั่งรถประจำทาง ท่านเหล่านี้ล้วนแต่มีผู้ยกย่อง

ว่าเป็นคนดี ดิฉันพอใจในสภาพของตัวเอง พ่อบ้านและดิฉันเราต่างก็เข้าใจกันดี มีความเห็นตรงกัน เราต่างก็มุ่งหน้าช่วยกันฝึกฝนให้ลูกเรามีวิชาความรู้ มีศีลธรรม จะได้เป็นพลเมืองดีของชาติต่อไป ฉะนั้น เราจึงอยู่กันด้วยความหวังอันสดชื่น มีความเป็นอยู่อย่างพอใจ จิตใจเราจึงมีความสงบสุขตลอดมา

นี่เป็นคำบอกเล่าของสุภาพสตรีผู้หนึ่ง ได้มาเล่าให้ข้าพเจ้าผู้เขียนฟังในเช้าวันเสาร์ ในปลายเดือนธันวาคม คำบอกเล่าของท่านสุภาพสตรีผู้นี้ คิดว่าคงจะเกิดประโยชน์แก่คนในยุคปัจจุบันนี้บ้างไม่มากก็น้อย

สวัสดี

เรื่องที่ ๙๔

ทางโลกกับทางธรรม

เมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ผ่านไปไม่นานยังอยู่ในเขตต้นเดือนของปีใหม่ ข้าพเจ้าก็ได้รับจดหมายพร้อมด้วยบันทึกฉบับหนึ่ง ส่งมาทางไปรษณีย์ จากพระมหารูปหนึ่ง อยู่วัดที่มีชื่อเสียงทางจังหวัดธนบุรี

ความจริงเคยได้รับบันทึกจากพระภิกษุหลายรูป ซึ่งท่านได้ส่งมาให้ข้าพเจ้าทางไปรษณีย์ปีก่อน ๆ หลายเรื่องด้วยกัน ยาวบ้างสั้นบ้าง ซึ่งยังไม่ได้เขียน เพราะยังขาดข้อความบางตอนขัดต่อเหตุผลยังไม่สมบูรณ์ ส่วนมาก

เป็นเรื่องของฆราวาส บางเรื่องก็มีข้อสงสัยได้เขียนจดหมายไปถาม ขอให้ช่วยชี้ข้อความให้แจ่มกระจ่าง กว่านี้ก็ยังไม่ได้รับตอบ จึงเป็นเรื่องที่ยังไม่สมบูรณ์พอที่จะเขียนขึ้นได้

แต่เมื่อข้าพเจ้าได้อ่านและพิจารณาบันทึกของพระมหารูปนี้แล้ว เห็นว่าเป็นเรื่องที่มีสาระสำหรับสงฆ์ และเป็นเรื่องของเพื่อนสงฆ์ของท่านผู้บันทึก จึงคิดว่าเป็นเรื่องทางธรรมกับทางโลก ผู้ที่อยู่ในบรรพชิตเมื่อยังมีกิเลสแม้จะบวชตั้งแต่เป็นเณร จนครบอายุบวชเป็นพระภิกษุก็ดี หากยังไม่รู้ซึ้งทางธรรมให้รู้ว่าเราบวชเพื่ออะไร แม้ร่างกายจะอยู่ในผ้าเหลือง แต่จิตใจยังมีโลภรักโกรธหลง ก็ยังอยากจะออกมาผจญในทางโลกีย์ดูบ้าง เพราะมองเห็นโลกนี้เมื่ออยู่ห่าง ๆ เห็นมีแต่สิ่งสวยงามยั่วยวนน่าทะนุถนอมน่าจะมีความสุข มีแต่สิ่งประเล้าประโลมบำรุงบำเรอทางจิตใจ เห็นเขามีความสุขสนุกสนานจึงเกิดกิเลสตัณหาขึ้นทางจิตใจ คิดว่าอยากจะลองออกมาเป็นฆราวาสกินข้าวเย็นเป็นอิสระดูบ้าง คิดมากผ้าเหลืองร้อนก็ลาสิกขาบท ออกมา

ผจญชีวิตในทางโลก ซึ่งเห็นกงจักรเป็นดอกบัว อยาก
จะเปรียบเทียบธรรมชาติกับวิทยาศาสตร์ในยุคปัจจุบันนี้
เป็นข่าวสำคัญของโลก เพราะเมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๑๑
จรวดยานอะปอลโล ๘ ได้นำมนุษย์นักบินอวกาศสาม
นาย ยานอะปอลโล ๘ แล่นจากโลกมนุษย์ขึ้นสู่โคจร
รอบดวงจันทร์เป็นผลสำเร็จเป็นครั้งแรก และเป็นครั้ง
สำคัญในประวัติศาสตร์ของโลก เพราะเป็นทางเริ่มต้น
ที่จะส่งมนุษย์ขึ้นไปบุกเบิกค้นคว้าบนดวงจันทร์ในขั้นต่อ
ไป เป็นความพยายามของมนุษย์ต้องเสี่ยงภัย และ
เสียทรัพย์สินมากมาย เพื่อสำรวจสิ่งลี้ลับบนดวงจันทร์
มนุษย์ที่เกิดมาในโลกทุกชาติทุกภาษา ตามป่าตามถ้ำ
ตามเขา และตามเมืองที่เจริญรุ่งเรืองแล้วหรือทุกแง่ทุก
มุมของโลก นับแต่ครั้งโบราณตลอดมาจนยุคปัจจุบัน
ชีวิตกับดวงจันทร์บนท้องฟ้า เป็นของคู่กันตลอดมา
เหมือนอาหารทางใจ อาหารทางตา ที่มนุษย์ทุกคนต้อง
การ ความแจ่มกระจ่างในคืนเพ็ญ ดวงจันทร์ส่องแสง
ที่นวลใยอยู่บนท้องฟ้า เป็นภาพที่เย็นตาเย็นใจ เป็นที่
เพลิดเพลินสุขใจสบายตาของหมู่มนุษย์ทั่วไปในโลก ซึ่ง

มนุษย์ต่างก็นึกคิดใฝ่ฝันไปต่าง ๆ นานา บางคนก็คิดว่าบนดวงจันทร์คงจะเป็นวิมานเมืองฟ้า เป็นที่อยู่ของเทพบุตรเทพธิดา เสวยสุขเป็นอมตะไม่รู้แก่ไม่รู้ตาย เป็นที่มนุษย์หวังจะขึ้นสู่บนดวงจันทร์ตามความเพ้อฝันของมนุษย์แต่สมัยโบราณที่จะคิดเห็นตามอารมณ์ จะวาดภาพที่สวยงามตามใจชอบแต่ละบุคคล ต่างก็ฝันถึงความสุขบนดวงจันทร์จนนำมาตั้งชื่อหนุ่มสาวได้สมรสกันในเดือนแรกข้าวใหม่ปลามันเรียกว่า ดื่มน้ำผึ้งพระจันทร์ คงจะมีน้อยคนที่คิดว่าบนดวงจันทร์นั้นมีสิ่งตรงกันข้ามกับความรู้สึกของมนุษย์เพ้อฝัน ที่เราเห็นที่อยู่ห่างไกลนั้น อาจเป็นนรกของมนุษย์ก็ได้เมื่อเข้าใกล้ หรือขึ้นไปอยู่บนดวงจันทร์แล้ว จึงจะรู้สึกว่ามีความลำบากยากแค้น ไม่เหมือนเมื่อเรามองเห็นจากโลกมนุษย์อยู่ห่างไกล ที่นึกคิดว่าเป็นแดนสวรรค์ชั้นวิมานเมืองแมน เช่นเดียวกับนักบินอวกาศชาติอเมริกัน ๓ นาย ได้ขึ้นไปโคจรรอบดวงจันทร์มองเห็นโลกมนุษย์ เมื่อห่างออกไปประมาณสองแสนไมล์ ได้บรรยายถึงความสวยงามของโลกมนุษย์อย่างชื่นชมยินดีว่าไม่สามารถจะพรรณนา

ถึงความสวยงามที่เห็นด้วยตา ความรู้สึกทางใจให้ใกล้ความจริงได้ และเป็นครั้งแรกนักบินอวกาศสามนายได้เห็นโลกมนุษย์ระยะห่างประมาณสองแสนไมล์ ว่าสวยงามเพียงไร ข้าพเจ้ายกเว้นไม่กล่าวถึงดวงจันทร์ตามที่นักบินอวกาศรายงาน ขอกล่าวเพียงโลกมนุษย์ทำให้ชาวโลกที่สนใจพากันตื่นเต้นถึงความงามของโลก แต่ข้าพเจ้าก็ไม่แปลกใจเพราะเคยคิดอยู่แล้วว่า อันโลกมนุษย์นี้เต็มไปด้วยภูเขาลำเนาไพร มีไม้ดอกไม้ใบต่าง ๆ สีสวยสดงดงามอยู่แล้ว และทั้งมีมหาสมุทรสีคราม มีลำน้ำใหญ่น้อยมากมาย และมีทั้งภูเขาไฟและภูเขาหิมะ เราอยู่ห่างออกไปก็จะมองเห็นจุดกลมล่องลอยอยู่บนกลางอากาศ เมื่อต้องแสงอาทิตย์รวมสีสรรค์เป็นจุดเดียว ย่อมจะสวยสดงดงามตามธรรมชาติเป็นธรรมดา ดังที่นักบินอวกาศบรรยายยกย่องอย่างหยดย้อย ถึงความงามของโลกมนุษย์เมื่อเห็นแต่ไกลย่อมตื่นเต้นสำหรับผู้รักธรรมชาติทั่วไป แต่มีใครบ้างที่คิดว่าโลกที่สวยงามลอยอยู่กลางอากาศนี้ เป็นที่น่าอยู่น่าอาศัย น่าจะมีความสุขความสบายและเพลิดเพลินนั้น

มีความสกปรกโสมมแฝงอยู่ในจิตใจมนุษย์เป็นผลโลกไม่น้อย มีทั้งความเห็นแก่ตัว ความอิจฉาริษยาพยาบาท ความมักใหญ่ใฝ่สูง คอยช่วงชิงอำนาจล้วนแต่หนาด้วยกิเลส ตัณหา ล้วนแต่เป็นต้นเหตุแห่งทุกข์ด้วยกันทั้งสิ้น โชคมนุษย์ยังดีที่มีหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ชี้ให้เห็นทุกข์และชี้ให้เห็นทางกำจัดทุกข์ เพราะสอนให้รู้ว่าในโลกนี้ไม่มีอะไรเที่ยงแท้แน่นอนมีการเกิดมีการดับอยู่ตลอดเวลา ฉะนั้น มนุษย์ที่ยังหลงใหลใฝ่ฝันงมงายว่าในโลกนี้เป็นที่น่าอยู่น่าอภิรมย์ กิเลสบดบังมองไม่เห็นทุกข์มองไม่เห็นธรรม แต่บางคนก็สายเกินไปที่จะแก้ไข แต่บางคนก็ยังไม่สาย แล้วแต่ความเข้มแข็งและอดทนของจิตใจแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน เพราะบางคนแทนที่จะแก้ทุกข์ด้วยเหตุผลและธรรมะ กลับแก้ทุกข์ด้วยการทำลายตัวเอง และดังเรื่องตัวอย่างชีวิตซึ่งจากข้อความบันทึกของท่านมหา เล่าโดยพระภิกษุรูปหนึ่งว่า เรื่องได้เกิดขึ้นแก่ตัวผมเอง แต่ครั้งลึกออกมาเข้าไปสู่ชีวิตเป็นฆราวาสเมื่ออยู่ในทางโลกจริง ๆ เข้าแล้ว ก็เริ่มรู้สึกผิดหวัง ไม่เหมือนตามที่นึกที่คิดไว้เมื่อครั้งยังเป็น

นักบวช เพราะมองเห็นชาวโลกเขาครองเรือนกันมีความสุขสนุกสบาย แต่เพียงภายนอกเผิน ๆ มิได้พิจารณาชีวิตการครองเรือนให้ลึกซึ้งลงไป ฉะนั้น สิ่งใดที่มองเห็นภายนอกว่าเป็นสิ่งที่สวยสดงดงาม น่าจะมีความสุขสนุกน่าสบายแล้ว ที่แท้แก่นของความจริงก็คือทุกข์เข้าไปอยู่ในกองกิเลสตัณหา การที่เห็นเขามีความสุขสนุกสบายแต่ภายนอก ยากนักจะหาความสุขสบายทั้งภายนอกและภายใน ส่วนมากหน้าชื่นอกตรม หาความราบรื่นได้ยาก ได้กับตัวผมมาแล้ว แต่ก็เป็นความรู้สึกแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน เมื่อเข้ามาอยู่ทางโลกก็ต้องใช้ชีวิตต่อสู้เพื่ออยู่ ต้องทำงานเพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ถ้าอยู่นิ่ง ๆ ก็อดตาย ผมไม่มีมรดกทรัพย์สินแม้จะมีเงินติดตัวอยู่บ้าง ก็ไม่มีความหมายอะไรมากนัก เกือบจะพูดได้ว่าสึกออกมาก็มีแต่ตัวเพราะต้องใช้จ่ายประจำวัน ค่าอาหารและค่าที่พักพิงอาศัย จำเป็นจะต้องหางานเป็นอาชีพเพื่ออยู่ต่อไป เป็นเรื่องใหญ่ จะหางานชนิดนั่งโต๊ะขีดเขียนวิชาความรู้ก็ไม่พอ แม้แต่คนที่มีความรู้สูง ๆ ก็ยังตกงาน จะหางานเบา ๆ ที่ไม่

ต้องใช้วิชาความรู้และไม่ต้องใช้กำลังแรงเข้าแลก เพื่อมีชีวิตอยู่ต่อไปก็หาไม่ได้ การครองเรือนอยู่ในโลกก็ต้องดิ้นรนต่อสู้กับความจน การสึกออกมาใหม่ ๆ ก็เหมือนเป็นคนใหม่ต่อโลกมืดแปดด้าน ไม่รู้จะจับงานอาชีพอะไรเพื่อหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องเพื่อไม่ต้องอดตาย ด้วยอาศัยที่ชาวบ้านที่ใจดีมีเมตตาจิตช่วยแนะนำหาทางช่วย ที่สุดผมก็มีอาชีพขับสามล้อเครื่องมีรายได้พอสมควรจึงยึดเป็นอาชีพขับสามล้อต่อไป คิดว่าคงจะเป็นอิสระดีไม่ต้องอยู่ใต้บังคับบัญชาของใคร ขยันมากได้มาก ขยันน้อยได้น้อย มีรายได้พอจะพาชีวิตผ่านไปโดยไม่คับแค้นนัก ไม่เดือดร้อนอะไรพอกินพอใช้ เพราะผมถือสันโดษมักน้อย จึงอยู่ได้อย่างสบาย คนเราย่อมมีปัญหาที่จะต้องขบคิดอยู่ตลอดเวลา แรกก็ปัญหาอาชีพ พอผ่านพ้นไปในเรื่องอาชีพแล้ว ปัญหาต่อไปในเรื่องคู่ครอง การมีชีวิตอยู่โดดเดี่ยวทางโลกก็รู้สึกว้าเหว่ไม่สดชื่น ไม่สนุกเหมือนมีคู่ครองเรือน ที่สุดก็ได้พบหญิงที่ถูกอกถูกใจคนหนึ่ง ในสายตาของผมก็เห็นว่าเธอเป็นคนดี เพราะผมรักเธอ เมื่อรักกันอะไร ๆ

ก็ดีทั้งนั้น ไม่ต้องเสียเวลาคอยดูกันนาน ๆ ที่สุดเราก็มีใจตรงกัน จึงได้ร่วมหัวจมท้ายด้วยวิธีง่าย ๆ เราครองเรือนด้วยความเป็นอยู่อย่างสามีภรรยา ก็ราบรื่นตลอดมาจนเกิดพยานรักออกมา แต่ผมก็ต้องทำงานหนักขึ้นเป็นเงาตามตัว ฐานะอย่างผมก็ตรงกับโบราณว่า มีลูกคนจนไป ๓ ปีคงไม่ผิด เมื่อก่อนผมหาเลี้ยงตัวเองคนเดียว อาหารไม่เป็นห่วงโรงครัวมีอยู่ทั่วไป หิวที่ไหนกินที่นั่น มีเงินหาอาหารได้เพียงข้าวแกงจานเดียวสองจานก็อิ่ม แต่เมื่อมีครอบครัวแล้วทุกอย่างต้องขยายการใช้จ่ายต้องเพิ่มขึ้น ค่าเช่าบ้าน ค่าข้าวสาร ค่ากับข้าว ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าถ่าน ความเหน็ดเหนื่อยเวลาทำงานมากขึ้น เพราะต้องตื่นแต่เช้ามืดขับสามล้อเครื่องออกจากบ้าน ตระเวนหารับคนโดยสารกว่าจะกลับถึงบ้านก็มืดค่ำ เวลาพักผ่อนมีน้อยเพื่อให้รายรับพอกับรายจ่าย จะทำเหมือนอยู่เป็นโสดไม่ได้เพราะต้องเลี้ยงหลายปากหลายท้อง วันไหนได้เงินมากกว่าธรรมดาก็ซื้ออาหารพิเศษและขนมมาฝากเมียฝากลูก

เพื่อความสุขในครอบครัว ที่สุดเราก็เกิดพยานรักขึ้นมาอีกหนึ่งคน การใช้จ่ายในครอบครัวมากขึ้นเพียงไร ผมก็ต้องเพิ่มเวลาหาเงินมากขึ้น บางคืนก็ต้องกลับบ้านถึง ๒ ยาม ตี ๑ สายตัวแทบจะขาด แต่ไม่เคยบ่น คิดว่าต้องกัดฟันทนเหมือนเราขี่เสือลงไปไม่ได้แล้วให้มันวิ่งต่อไป เพราะเป็นความประสงค์ของเราอยากหาความสุขในทางโลกเองไม่มีใครเขาใช้ จะบ่นอะไรกับใครไม่มีใครชักจูง หลอกลวงให้เรามาผจญทุกข์ก็ต้องมีความอดทนต่อไป ใช้กรรมที่หลงผิดเป็นชอบจนกว่าจะถึงที่สุด เคราะห์ดีที่ครั้งเมื่อบวชเรียน ผมได้ธรรมะของพระพุทธเจ้ายึดถือเป็นหลักไว้ คอยเตือนใจให้มีความอดทนให้ละความโกรธ และแผ่เมตตาธรรมให้อยู่ในศีล ๕ ฉะนั้นผมจึงต้องผจญชีวิตต่อไปโดยไม่ย่อท้อ และไม่เสียใจไม่ดีใจมีจิตใจหนักแน่น นึกว่าคนเราอยู่ได้ด้วยทำงาน ความยากลำบากความผิดหวังความสมหวังความเสียใจความดีใจนั้นเป็นมรดก ที่มนุษย์แต่ละบุคคลเกิดมาในโลกหนีไม่พ้น จิตใจก็ปรกติ เมื่อเอาธรรมะเข้าช่วย ความยากจนไม่ใช่เป็นสิ่งที่น่าอับอาย เมื่อจิต

ใจเราบริสุทธิ์และไม่ได้เกียจคร้าน ไม่งอมืองอเท้า หากินในทางสุจริตหาเงินมาเลี้ยงครอบครัวด้วยกำลังแรงงานและความอดทน พยายามได้เงินมาด้วยความบริสุทธิ์ ผมต้องตื่นแต่มืดยังไม่สว่างดีก็ออกขับสามล้อเครื่องกว่าจะกลับเข้าบ้านก็เวลาค่ำคืน ชีวิตของมนุษย์ยังมีกิเลสตัณหาอยู่ในเวียนว่ายตายเกิด ย่อมจะมีเหตุการณ์อย่างไม่นึกไม่ฝันเกิดขึ้นได้เสมอทุกเวลา ผมก็ได้ประสบมากับตนเองในวันหนึ่ง เมื่อขับสามล้อกลับเข้าบ้านแต่วันเพื่อจะเห็นหน้าลูกหน้าเมีย เพราะได้รับเงินรางวัลเนื่องจากได้นำกระเป๋าเอกสารที่คนโดยสารลืมไว้บนรถ นำกลับไปคืนให้ผู้โดยสารที่บ้าน เจ้าของกระเป๋าเอกสารดีใจมอบเงินให้เป็นรางวัล เมื่อได้รับเงินรางวัลจำนวนหนึ่ง มากสำหรับกรรมกรขับสามล้อเครื่องอย่างผมจะหาได้เป็นเดือนๆ วันนั้นจึงกลับเข้าบ้านเร็วกว่าวันธรรมดาเพราะดีใจที่ได้ลาภอย่างไม่เคยคิดมาก่อน และไม่ลืมที่จะหาซื้ออาหารและขนมและผลไม้ที่ลูกและเมียชอบ ไปฝากเมียและลูก พร้อมกับจะไปแจ้งให้ทราบว่าได้รับเงินรางวัล เมื่อผมโผล่เข้าไปในห้องบนบ้าน ได้ยินแต่

แต่ลูกร้องไห้หาแม่ทั้งสองคนต่างอยู่กันแต่ลำพัง ไม่พบแม่ของเด็ก ผมถามเด็กว่าแม่ไปไหน ก็ไม่ได้เรื่อง ถามชาวบ้านใกล้เคียงก็ไม่มีใครรู้ โชคดีที่ผมได้กลับบ้านแต่วัน มิฉะนั้นลูกจะต้องถูกทิ้งไว้ให้อดข้าวอดน้ำกว่าจะถึงค่ำคืน ผมปลอบตัวเองว่าแม่เด็กคงจะไปธุระไม่ช้าไม่นานคงจะกลับมา แต่แล้วเวลาผ่านไปรุ่งขึ้นก็ยังไม่กลับจึงนึกแน่ใจว่าเธอคงจะหนีไปกับชายชู้ นึกว่าดีเหมือนกันจะได้สุดสิ้นชีวิตผัวเมียเสียที เรามีเงินให้ความสุขเขาไม่เพียงพอ เขาจึงต้องหนีไปคงจะไม่มีวันกลับมาอีกผมก็คิดว่าหญิงที่หนีไปกับชู้ เราก็ไม่ควรอาลัยอาวรณ์ เพราะหญิงที่ไม่รักผัวเมื่อจะอยู่กันต่อไปก็เป็นภัย ผมก็ตัดความอาลัยลงได้เป็นห่วงแต่ลูกยังเล็กไหนจะห่วงการอาชีพ ที่สุดก็ต้องฝากลูกไว้กับเพื่อนบ้านที่ใจดี รักเด็กช่วยดูแลเวลากลางวัน เมื่อผมออกไปขับสามล้อเครื่อง ให้ค่าเลี้ยงดูเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่าที่จะให้ได้เพื่อสนองน้ำใจอันดี เวลาผ่านไปประมาณ ๖ เดือน แม่ของเด็กก็กลับมาหาผมที่บ้านอย่างคนโซไม่มีอะไรติดมา นอกจากมีท้องอ่อน ๆ ประมาณ ๓–๔

เดือนติดมาด้วย แม้ผมจะได้รับความขมขื่นผะอืดผะอม เพียงไร แต่เมื่อเห็นเขาหนีร้อนมาพึ่งเย็น ก็ไม่พูดอะไร ให้กระทบกระเทือนใจ เพราะคิดว่าชู้มันคงไม่เลี้ยง จึงได้บากหน้าซมซานมาหาลูกหาผัวเก่า ที่เธอทิ้งไป อย่างไม่ใยดี คิดว่าเราให้ความสุขเขาไม่พอเขาก็หนีไป หากไปอยู่ที่ใดเกิดรับทุกข์ไม่สบายยิ่งกว่าผัวเก่า ก็ต้อง ซมซานกลับมา เป็นธรรมดาของหญิงหลายใจ ตกลง ไม่ว่าผมจะพอใจหรือไม่ ผมก็ต้องรับเธอไว้เพื่อเห็นแก่ เด็ก ซึ่งยังไม่รู้เดียงสาไม่อยากจะให้ขาดแม่ไปเมื่อยัง เด็ก เมื่อเธอคลอดบุตรแล้วผมก็ต้องรับเลี้ยงเด็กไว้อีก หนึ่งคน แม้จะไม่ใช่ลูกผมแต่ก็สงสารเด็กที่ไม่มีส่วนรับ ผิดชอบอะไร มันเป็นการกระทำของผู้ใหญ่ เมื่อคิด ว่าเราจะต้องอยู่ร่วมกันต่อไปแล้ว ผมก็ไม่พูดอะไร ให้เป็นที่แสลงสะเทือนความรู้สึก ความทำผิดของเธอก็ ประจานความรู้สึกอับอายชาวบ้านทรมานจิตใจเธอพอ แล้ว การที่เธอกลับมาหาผมก็แสดงถึงความหมดหน ทางยอมทนความอาย บากหน้ากลับมาหาผมอีก ผม ไม่ซ้ำเติมด้วยคำพูดและกิริยาให้เธอช้ำใจอีก เราจึง

อยู่กันเป็นปรกติเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น ชาวบ้านเขาจะว่าผมโง่เป็นควายเหมือนเป็นคนไม่มีหัวใจผมก็ไม่สนใจ เพราะมันเป็นเรื่องของผมชาวบ้านไม่ต้องเดือดร้อน มนุษย์เรามีนิสัยแปลก ๆ ไม่เหมือนกัน เช่นแม่ของเด็กนั้น ครั้งแรกทำผิดไปแล้วเมื่อกลับมาก็เล่าทั้งน้ำตาถึงความยากลำบากได้รับความขมขื่นทารุณจากชายชู้ จนไม่สามารถทนอยู่ต่อไปได้ที่สุดก็หนีกลับมาหาผม รับว่าคราวนี้เข็ดจนตายไม่ขอประพฤติชั่วเช่นนี้แต่ไม่ขอจากลูกจากผัวไปอีก ผมเองไม่คิดอะไรมากขอเพียงให้ลูกอย่าขาดแม่เพราะเด็กขาดแม่แล้วก็ว้าเหว่น่าสงสารและเห็นใจ และเป็นปมด้อยของเด็กที่จะมีชีวิตต่อไป เพราะเป็นประวัติที่ไม่งามน่าอับอาย มนุษย์ในโลกนี้มีหลายจำพวกที่ชั่วก็มีดีก็มาก ความรู้สึกความประพฤติย่อมไม่เหมือนกัน บางคนทำชั่วแล้วก็กลับตัวได้เข็ดไม่ยอมกลับทำชั่วซ้ำสองอีก บางคนทำชั่วครั้งหนึ่งแล้วได้รับความยากลำบาก พอสบายนานเข้าก็ลืมความยากลำบากกลับประพฤติตนชั่วอีก เห็นการทำชั่วเป็นธรรมดาเมื่อเคยทำมาแล้ว แต่สำหรับแม่ของเด็กเธอเข็ดแต่เพียง

แรก ๆ ต่อมานาน ๆ เข้าก็ลืมตัว ผมเองการหาเลี้ยงชีพด้วยการขับขี่สามล้ออาชีพตามเดิม ไม่ได้มีฐานะดีกว่าเดิม ต้องออกหากินแต่เช้ามืดกลับบ้านค่ำมืด เพราะค่าครองชีพสูงขึ้นงานก็ต้องหนักขึ้น สมาชิกในครอบครัวก็เพิ่มขึ้น นี่เป็นชีวิตในทางโลกที่ผมมองเห็นเผิน ๆ ห่าง ๆ ว่ามีความสุขสนุกสนานตามความนึกคิด แต่เมื่อเข้ามาผจญชีวิตจริง ๆ แล้วก็เหมือนกระโจนเข้าสู่ในกองทุกข์ยากลำบากไม่สิ้นสุด หลังจากนั้นเราก็อยู่กันเป็นปรกติแรมปี อยู่มาคืนหนึ่ง ผมกลับจากขับสามล้อกลับบ้าน พอเข้าไปในบ้านทุกอย่างเงียบเชียบเหมือนป่าช้ามืดไม่มีแสงไฟ ไม่มีเสียงเด็กร้องเด็กเล่นกันสนุกสนานเหมือนทุกคืน ผมใจคอหายหมดเพราะในบ้านนั้นว่างเปล่า หัวใจผมแทบจะหยุด ผมงงหมดเห็นสภาพของบ้านก็นึกว่าคราวนี้เธอไม่ได้ไปคนเดียว ขนเอาเด็กทั้งสามไปด้วย ทำให้ผมหมดความอดทน เลือดของความแค้นใจ ความเจ็บใจ เกิดโทสะอันแรงพุ่งขึ้นมาผมระงับไม่อยู่ โกรธมากที่มันพรากเอาเด็กไป ผมโกรธจนตัวสั่น ถ้าพบหญิงใจร้ายผมสามารถจะขยี้ให้ตายคามือ

ผมได้เพราะความแค้น หลักธรรมที่ผมเคยปฏิบัติได้ผลอยู่นั้น ต้านความรู้สึกโกรธแค้นของผมได้ไม่ไหวได้ถูกทำลายหมดแล้ว คิดว่าคราวนี้กูจะล้างแค้นอีหญิงใจชั่วให้มันตายคามือถึงจะสมแค้น ผมลืมหลักศีลธรรมหมดแล้วเพราะผมกำลังจะเป็นบ้า ผมเที่ยวถามชาวบ้านแถวนั้นก็ไม่มีใครรู้ว่ามันพาเอาเด็กไปทางไหน ผมได้ขับสามล้อออกติดตามไม่เป็นอันจะหาเงิน ถ้าผมพบมันนางหญิงใจชั่วผมคงจะต้องเป็นผู้ต้องหาฆ่าคนตายแน่ ผมพยายามค้นหาในกรุงเทพ ฯ แทบจะพลิกแผ่นดิน ก็ไม่มีข่าวไม่มีวี่แววจะพบ ความคิดผมตันหมดมืดแปดด้านชีวิตผมหมดความหมาย ผมเริ่มดื่มเหล้าแก้กลุ้มแก้ความเสียใจ ผมกำลังจะเป็นคนดุร้ายจิตใจกำลังจะเหี้ยมโหด ต้นเหตุเพราะหญิงชั่วมันทำลายผมหมดทุกสิ่งทุกอย่าง ผมพยายามตามหาทุกตรอกทุกซอกทุกมุมแต่ก็ไม่มีร่องรอยว่าจะพบ เย็นกลับมาก็ดื่มเหล้า ตามปรกติผมไม่เคยดื่มเมื่อดื่มแล้วก็เมานอนสลบไสล เช้าก็ต้องออกขับรถไปเที่ยวค้นหาใหม่ จนมีคุณป้าผู้ใจบุญอยู่ไม่ไกลจากบ้านเช่าของผมมากนัก ไม่สามารถจะทนดู

ผมที่เคยเป็นคนดีกำลังจะกลายเป็นคนชั่ว เกิดความสงสารจนทนไม่ไหว จึงแอบมากระซิบแกมสั่งสอนว่า "พ่อทิดเคยบวชเคยเรียนมาแล้ว ทำไมไม่ทำจิตใจให้เป็นสมาธิเสียบ้าง พิจารณาถึงสิ่งดีสิ่งชั่ว ทำไมมาดื่มเหล้าเมายาย้อมใจด้วยของชั่ว กำลังจะเสียผู้เสียคนอย่างนี้ผิดหลักธรรม นึกถึงธรรมะคำสอนให้ยึดไว้ปฏิบัติก็จะพ้นความชั่ว ลูก ๆ เท่าที่ป้าทราบแม่เขานำเอาไปยกให้นายทหารที่เขารักเด็กหมดแล้ว ไม่ต้องเป็นห่วงเด็กคงอยู่สุขสบายดี คงได้รับการศึกษาเล่าเรียน เพราะทราบว่าเป็นคนรักเด็กและไม่มีลูก เมื่อผมทราบข่าวเช่นนั้นก็ดีใจรีบถามป้าว่านายทหารคนนั้นเขาอยู่ที่ไหน คุณป้าก็ไม่รู้เหมือนกันแต่ป้าอยากจะขออะไรพ่อทิดสักอย่างหนึ่งได้ไหม ผมก็รีบรับปากว่า "ถ้าผมสามารถก็ยินดีให้คุณป้า" คุณป้าแสดงความยินดีแล้วพูดว่า "ป้าขอให้พ่อทิดเลิกดื่มเหล้าเด็ดขาดเสียที รับปากกับป้าซิ ให้ป้าชื่นใจสักหน่อย" ผมได้ยินเช่นนั้นก็ตกลงใจเด็ดขาดแล้วตอบไปว่า "ครับผมจะเลิกดื่มเหล้าแต่วันนี้เป็นต้นไป" คุณป้ายิ้มด้วยความดีใจแล้วพูดว่า "ป้าดีใจ

เหลือเกินที่พ่อทิดเลิกดื่มเหล้าได้ป้าก็ได้บุญกุศลด้วยที่พ่อทิดเชื่อป้า" ผมกล่าวกับคุณป้าพร้อมทั้งพนมมือน้ำตาคลอแล้วพูดว่า "คุณป้าให้สติผม อยากให้ผมเป็นคนดีผมหลงผิดคุณป้าจูงเข้าหาทางถูก เหมือนจูงผมออกจากที่มืดมาสู่แสงสว่าง ผมไม่มีญาติผู้ใหญ่ที่ไหนผมขอยึดคุณป้าเป็นที่เคารพนับถือ" ผมกราบคุณป้าด้วยหัวใจจริงของผม เพราะนับถือว่าเป็นผู้หวังดีต่อผม คุณป้าเองก็พูดเสียงสั่น ๆ ว่า "พ่อคุณของป้าขอให้พ่อเจริญ ๆ เถิด" ป้าอยากจะให้ข้อคิดเพื่อเตือนให้พ่อทิดเคยศึกษาเล่าเรียนมาแล้วคงจะลืมเสียก็ได้ จึงท่องทำไว้เป็นคาถาอย่าลืมว่า เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร ความดีย่อมชนะความชั่ว" อโหสิกรรมย่อมจะเปลื้องทุกข์ทางจิตใจ ผมกราบคุณป้าด้วยความเคารพอีกครั้งหนึ่ง แล้วพูดว่า "คุณป้าเตือนผมเหมาะกับเวลาเพราะผมหมดทางจะแก้ปัญหาตัวเอง ผมหมดสติเพราะประมาท ทั้งศีลธรรมความดีที่เคยปฏิบัติมาแล้ว ผมกำลังจะเป็นบ้าคิดว่าหากผมพบแม่ของเด็กแล้ว ผมจะฆ่ามันล้างแค้นแล้วผมจะฆ่าตัวเองให้ตายให้สิ้นสุดกันที่ในชีวิตนี้ แต่

บัดนี้ผมได้สติแล้วเพราะคำเตือนของคุณป้าหูตาของผมสว่างขึ้นเห็นความทุกข์ได้แจ่มแจ้ง ความสุขทางโลกที่เมามัวหลงใหลนั้นคือความทุกข์ ความสุขเกิดจากความสงบเป็นความสุขอันแท้จริงสูงกว่าความสุขใด ๆ ในโลกจะหาได้ในพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

แต่ชะตาชีวิตของผมต้องผจญต่อความทุกข์ทางโลกเสียก่อนจึงรู้คุณค่าของธรรมะว่าเป็นสิ่งประเสริฐสุด ถ้าแล้วความสุขทางโลกย์ที่มนุษย์หลงใหล หลังจากนั้นผมก็รวบรวมของเท่าที่มีอยู่แจกจ่ายให้เพื่อนบ้านตามที่ควร กราบลาคุณป้าผู้ใจดีมีพระคุณเตือนสติและขอร้องให้คุณป้าช่วยสืบหาเด็ก ๆ ที่นายทหารรับไปเลี้ยงดูว่าอยู่ที่ไหน มีความสุขสบายดีหรือไม่ ใช้สติปัญญาพิจารณาดูมนุษย์เราทุกคนมีกรรมเป็นมรดกต้องชดใช้หนี้กรรมจนกว่าจะสุดสิ้น บัดนี้ผมได้สุดสิ้นหนี้กรรมแล้วจิตใจผ่องใส แล้วผมก็เดินทางจากพระนครซึ่งบัดนี้ผ่านไปเป็นอดีตแห่งความที่เคยหวานสดชื่นและขมขื่นพร้อมทุกข์ยากลำบากอย่างแสนสาหัสไปสู่ต่างจังหวัด หาวัดที่เงียบสงบแล้วขอให้ท่านสมภารที่ผมเคยเคารพนับถือ

มาก่อนช่วยให้ผมมีโอกาสเข้าเป็นสาวกขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอีกครั้งหนึ่ง บัดนี้ผมได้สละทางโลกกลับเข้าไปอยู่ทางธรรมแล้ว คราวนี้ผมมีจิตใจผ่องใสเพราะได้รู้ซึ้งถึงความทุกข์ทางโลก ไม่มีอะไรสงสัยอีกแล้ว ผมจึงเกิดเลื่อมใสศรัทธาด้วยใจจริง บัดนี้ผมบวชทั้งกายและทั้งใจผิดกับบวชครั้งแรก เพราะมองเห็นแล้วว่าความสุขใดจะเทียบเท่าความสุขทางสงบในธรรมะนั้นไม่มีคำใดจะประเสริฐล้ำเลิศกว่าคำสอนในพระธรรมนั้นหาไม่ได้ ถ้าผู้ใดเรียนรู้แล้วปฏิบัติก็จะเกิดผลสงบสุขทางจิตใจ และหลุดพ้นจากเวียนว่ายตายเกิดได้อย่างไม่มีข้อสงสัย บัดนี้อาตมาได้กลับเข้าไปสู่ในร่มโพธิ์ของพระศาสนาแล้วอีกครั้งหนึ่ง อาตมาได้ผ่านทั้งทางโลกและทางธรรมมาแล้ว และจะไม่ยอมเห็นผิดเป็นชอบอีกต่อไป

สวัสดี

เรื่องที่ ๙๕

ชีวิตผ่าน

เมื่อข้าพเจ้าได้เขียนเรื่อง "ทางโลกกับทางธรรม" เสร็จเรียบร้อยเป็นเรื่องที่ ๙๔ หลังจากนั้นก็จะหาเรื่องให้เหมาะสมในวันสำคัญคือ วันวิสาขบูชา เป็นเรื่องที่ ๙๕ สำหรับปีนี้ข้าพเจ้ามีความประสงค์จะเขียนสัก ๕ เรื่อง ยังไม่ทันลงมือเขียนเรื่องที่ ๙๕ ก็มีเพื่อนฝูงหลายท่านได้พากันมาชักชวนให้เดินทางไปพักผ่อนทางภาคอีสาน รู้สึกเพื่อนมีความหวังดีอยากให้ข้าพเจ้าได้มีโอกาสพักสมอง และให้คลายความเคร่งเครียดในการงาน จะได้ปล่อย

อารมณ์ให้เพลิดเพลิน หาความสนุกสบาย และเพื่อนได้จองที่พักตามระยะทางไว้เรียบร้อยแล้ว ข้าพเจ้ากล่าวตอบตกลง เพราะอยากพบหน้าเพื่อนฝูงเก่า ๆ ทางภาคอีสาน ซึ่งเมื่อสมัยวัยหนุ่มเราคุ้นเคยและรักนับถือกันมาก แต่เราไม่ได้พบกันนานเป็นเวลาสามสิบกว่าปีแล้ว เมื่อได้เวลาการเดินทางโดยรถยนต์ก็ออกจากกรุงเทพ ฯ เวลาย่ำรุ่งวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๒

ก่อนหน้าเมื่อปลายเดือนมีนาคม มีหลายท่านได้มาทักท้วงขอให้เลิกคิดการเดินทางไปภาคอีสานด้วยความหวังดีว่า "ภาคอีสานในเดือนเมษายนนั้นร้อนมาก มีผู้เดินทางกลับจากภาคอีสานบอกว่าอีสานกำลังร้อนจัด คนที่ไม่คุ้นเคยกับอากาศร้อนก็แทบจะเป็นบ้า เกรงว่าจะหาความสบายดังใจไม่ได้" ข้าพเจ้ากล่าวขอบคุณในความหวังดีและบอกว่า "เมื่อพี่น้องชาวภาคอีสานทนได้ พวกเราก็ทนได้ เราได้ตั้งใจไว้แล้ว ความร้อนไม่สามารถเปลี่ยนใจเราได้" บังเอิญข้าพเจ้าเคยคิดอยู่ในใจว่าอยากจะไปภาคอีสานเพื่อเยี่ยมเพื่อนเก่า ๆ สักครั้ง

หนึ่ง แต่ยังไม่บอกให้ใครรู้ พอดีเพื่อนมาชวนจึงเหมาะกับความตั้งใจ

ครั้นเมื่อออกเดินทางจากกรุงเทพ ฯ อากาศตอนเช้าเย็นสบาย รถเราอ้อมไปทางปราจีนเส้นทางสายใหม่ เมื่อเข้าเขตเมืองนครราชสีมาก่อนเที่ยง อากาศเหมือนย่ำรุ่ง มองไม่เห็นแสงแดดก็รู้สึกว่าอากาศเยือกเย็นผิดปกติ เพราะประชาชนต่างก็สวมเสื้อหนังกันหนาว ซ้ำยังเห็นนักขับขี่จักรยานยนต์มิใช่น้อยที่สวมหมวกถุงปิดหูปิดคาง โผล่แต่ตากับจมูกและใส่ถุงมือ แสดงว่าอากาศหนาวจัด พวกเราไม่ได้เตรียมตัวมารับลมหนาวจึงมีแต่เสื้อบาง ๆ แต่ก็คิดว่าอากาศหนาวดีกว่าอากาศร้อน พวกเราทุกคนก็สบาย สนุกสนานดีเพราะทนได้

เมื่อผ่านโคราช บ้านไผ่ ร้อยเอ็ด ยโสธร เราหยุดเป็นระยะก็มาถึงอุบล ข้าพเจ้าก็ตั้งใจไว้แล้วว่าอยากจะมาเยี่ยมเพื่อนฝูงเก่า ๆ เมื่อสมัย ๔๐ กว่าปี แต่ก็เศร้าใจเพราะได้ทราบว่าคนเก่า ๆ ที่รักนับถือต่างก็จากโลกนี้ไปเป็นส่วนมาก มีอยู่ท่านหนึ่งเพิ่งจะถึงแก่กรรมลงก่อนหน้าที่ข้าพเจ้ากำหนดจะเดินทางมาภาคอีสานไม่นาน

ท่านผู้นี้ตั้งโรงแรมเก่าแก่เมื่อสมัยข้าพเจ้ายังหนุ่ม ๆ และเป็นพ่อครัวมือดีในทางปรุงอาหารจีนและฝรั่งในเมืองอุบลสมัยนั้น ข้าพเจ้ารู้จักท่านผู้นี้ครั้งสมัยรัชกาลที่ ๖ เป็นเวลาที่ข้าพเจ้ายังอยู่ในวัยฉกรรจ์ ทุกครั้งที่เดินทางมาถึงอุบลราชธานีก็จะพักโรงแรมนี้เป็นประจำ เมื่อได้สนทนาแล้วก็ถูกนิสัยกัน รู้จิตใจกันดีท่านผู้นี้เป็นคนซื่อมีจิตใจโอบอ้อมอารี ให้ความสนิทสนมเป็นกันเองกับข้าพเจ้าเป็นพิเศษทุกครั้งเมื่อได้เห็นข้าพเจ้ามาถึงเมืองอุบลเข้าไปในที่พัก แสดงความดีใจที่ได้พบ และข้าพเจ้าก็มีความปีติยินดีเมื่อได้เห็นท่าทางของท่านผู้นี้แสดงออกมาจากความจริงใจ

ครั้งหนึ่งท่านผู้นี้ได้เดินทางมากรุงเทพ ฯ บังเอิญเงินไม่พอซื้อของ จึงได้ไปหาข้าพเจ้าจะเป็นการลองใจหรือไม่ข้าพเจ้าก็ไม่แน่ใจจนบัดนี้ เพราะจำนวนเงินไม่เกินความสามารถ ข้าพเจ้ามอบให้ด้วยความยินดี เมื่อท่านผู้นี้กลับมาถึงจังหวัดอุบลก็รีบจัดส่งเงินคืนไปให้ทันที

หลังจากนั้นเมื่อข้าพเจ้าไปจังหวัดอุบลครั้งใดท่านผู้นี้ก็ได้บริการให้ความสะดวกสบายทุกอย่าง แม้บางครั้งข้าพเจ้าสั่งจัดอาหารโต๊ะเลี้ยงเพื่อนฝูงจำนวนสิบก็ดี ท่านก็จัดให้ด้วยความยินดีและเต็มใจ แสดงฝีมือปรุงด้วยตนเอง ที่สุดเมื่อวันจะกลับท่านก็ไม่ยอมคิดทั้งค่าที่พักและค่าสุราอาหาร บอกว่าขอให้ท่านได้มีโอกาสต้อนรับข้าพเจ้า ทำให้ข้าพเจ้าไม่สบายใจ ข้าพเจ้าไม่ชอบการเบียดเบียนการเอาเปรียบ แม้จะเป็นความตั้งใจของท่าน ข้าพเจ้าก็ยอมให้ผ่านไปไม่ได้ จึงยื่นคำขาดว่าหากทำเช่นนี้แล้วเท่ากับไล่ข้าพเจ้าไม่ให้มาพักที่นี่อีก เพราะถ้าข้าพเจ้าไม่ได้จ่ายเงินจำนวนนี้ ข้าพเจ้าก็ไม่มีความสุขความสบายใจ มันเป็นการทรมาน ทั้งเกรงใจและละอายใจ ฝ่ายหนึ่งต้องการจ่าย ฝ่ายหนึ่งไม่ยอมรับ ที่สุดตัดปัญหาจ่ายเพียงครึ่งราคา บัดนี้ผู้นั้นได้จากโลกนี้ไปแล้วคงเหลือความดีไว้เป็นอนุสรณ์ นี่คือเราพบคนดีต่างก็มีมิตรจิตมิตรใจ ต่อมาเรามีความสนิทสนมยิ่งขึ้น แม้จะมีสิ่งใดที่ข้าพเจ้าต้องการท่านผู้นี้จะยินดีช่วยเหลือ

ไม่ว่ายากหรือง่ายไม่คิดถึงความลำบาก นับว่าเป็นพระคุณยิ่ง นี่เป็นเรื่องเก่า ๆ คุณงามความดีของท่านข้าพเจ้าไม่เคยลืมและจะไม่ลืมตลอดไป

เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ข้าพเจ้าก็ไม่มีโอกาสเดินทางไปจังหวัดอุบล เราจึงไม่ได้พบกันประมาณสามสิบกว่าปี ก่อนหน้านี้ข้าพเจ้าได้รับจดหมายจากคุณประทิน ซึ่งเป็นเพื่อนเก่าแก่ในจังหวัดอุบลที่ยังเหลืออยู่ว่าท่านผู้นี้ป่วย เมื่อคุณประทินไปเยี่ยมครั้งใดก็พูดถึงบ่นถึงข้าพเจ้าให้คุณประทินฟังเสมอ ข้าพเจ้าได้ฟังก็เศร้า คิดจะหาเวลาเดินทางมา แต่เหตุบังเอิญเพื่อน ๆ ชวนให้พักผ่อนทางภาคอีสาน มีอุบลราชธานีจังหวัดหนึ่ง ข้าพเจ้าจึงจดหมายถึงคุณประทินพูดถึงเราจะเดินทางขึ้นมาในเดือนเมษายนนี้ และตั้งใจจะมาเยี่ยมท่านผู้นี้ด้วย แต่ข้าพเจ้าก็สลดใจยิ่งเพราะได้รับจดหมายตอบจากคุณประทินว่า ท่านผู้นั้นถึงแก่กรรมเสียแล้ว และทางเจ้าภาพได้จัดงานศพเป็นที่เรียบร้อย นี่ก็เห็นจะตรงกับคำขององค์พระศาสดาว่า มนุษย์เราเกิดมาหนีไม่พ้นทุกข์ ความทุกข์ความเศร้าโศกเกิดได้ทุกเวลา วันนี้

หัวเราะ พรุ่งนี้ร้องไห้ วันนี้ดีใจ พรุ่งนี้เสียใจ ไม่มีอะไรแน่นอน แม้ข้าพเจ้าจะเดินทางมาเมืองอุบลแต่ก็ไม่มีโอกาสได้เห็นท่านผู้นี้อีก ทั้งไม่มีโอกาสได้ช่วยอะไร จึงอยากเขียนไว้อาลัยในคุณธรรมความดีของท่านผู้นี้ไว้เป็นอนุสรณ์ เพื่อระลึกถึงวันเก่า ๆ ที่ชีวิตได้ผ่านพ้นไปหลังจากสามสิบกว่าปีที่ข้าพเจ้าไม่ได้มาจังหวัดอุบล แม้บ้านเมืองจะเปลี่ยนแปลงไปจนข้าพเจ้าจำไม่ได้ก็ดี แต่ความดีของผู้ที่ได้สร้างไว้นั้นข้าพเจ้าไม่มีวันลืม มนุษย์เราทุกวันนี้หากเกรงอกเกรงใจกันด้วยคุณงามความดีแล้ว โลกก็จะสดใสน่าอยู่กว่านี้อีกมาก

เริ่มเมื่อเราได้มาถึงเมืองอุบลแล้ว คุณเทียมได้บริการทั้งอาหารสามเวลาและการนำเที่ยวทุกแห่ง เราได้รับความสะดวกสบายทุกอย่าง ทำให้เราไม่สามารถจะลืมได้

ในวันที่ ๖ เมษายน เวลาบ่ายหลังจากไปเที่ยวเกาะแก่งแล้ว คุณเทียมก็พาพวกเราเข้าไปในสำนักวัดหนองป่าพงที่อำเภอวารินทร์ชำราบ วัดนี้อยู่ในป่าเป็นที่สงบเงียบ ห่างไกลจากหมู่บ้านคนมาก มีความวิเวก

วังเวงเหมาะสมกับผู้ที่ตั้งใจจะสละกิเลสตัณหาในทางโลก ฝึกทำสมาธิจำศีลภาวนา เพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ที่โลกมนุษย์ต้องผจญความวุ่นวายมัวเมา หลงใหล เห็นความชั่วเป็นความดีอยู่ทุกวันนี้ เมื่อรถเราเข้าไปในเขตวัดก็รู้สึกว่ามีความร่มเย็น เกิดความอบอุ่นขึ้นทางจิตใจ แม้อากาศภายนอกจะหนาวเย็น แต่ใจสบาย วัดนี้แวดล้อมไปด้วยป่าธรรมชาติ มีทางเข้าไปสู่ลานกว้างใหญ่ มีศาลาหลังใหญ่อยู่กลาง มีต้นไม้นานาชนิดขนาดกลางขึ้นระยะห่าง ๆ มองดูปลอดโปร่ง มีลมพัดเย็นสบาย ทำให้จิตเกิดปีติตลอดเวลาเมื่ออยู่ในเขตวัด ข้าง ๆ ลานแลเห็นพระภิกษุและสามเณร และยังเห็นชายในวัยฉกรรจ์โกนหัวนุ่งผ้าขาว กำลังช่วยกันทำงานออกกำลังหล่อเสาคอนกรีตทั้งพระทั้งเณร และผู้นุ่งห่มขาวช่วยกันทำอย่างกุลีกุจอ ทำให้ข้าพเจ้านึกคิดเอาเองว่าท่านที่นุ่งห่มขาวชายฉกรรจ์เหล่านี้ ถ้าไม่ใช่ทิดสึกใหม่ก็คงเป็นผู้เตรียมการศึกษาให้เข้าใจรู้แจ้งทางศาสนาและธรรมะให้ลึกซึ้งจนเกิดเลื่อมใสศรัทธาขึ้นเอง รู้ว่าเราบวชเพื่ออะไร และปฏิบัติอย่างไรถึงจะหลุดพ้นจาก

ทุกข์ยากลำบากที่มนุษย์ต้องผจญอยู่ทุกวันนี้ ฟอกจิตใจให้สะอาดเห็นบุญบาปเสียก่อน เป็นการบวชใจให้เป็นพระก่อนที่จะบวชตัวห่มผ้าเหลืองเป็นองค์พระสงฆ์ภายหลัง เมื่อมาเห็นสำนักศึกษาธรรมอยู่กลางป่ากลางดงเช่นนี้ ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความศรัทธาเลื่อมใสปีติขึ้นภายในจิตใจ นึกว่าเราได้มาถึงสำนักที่บริจาคธรรมเป็นทาน คิดว่าท่านอาจารย์เจ้าสำนักคงเป็นผู้มีความรู้แก่กล้าและเป็นผู้มีคุณธรรมสูง จึงได้แสวงหาที่ตั้งสำนักได้เหมาะสมมีความสงบตามธรรมชาติ แม้ปุถุชนธรรมดาก็สามารถจะหาความสงบได้ อย่างน้อยก็ห่างไกลจากกิเลสที่เกิดจากทางหูทางตา เพราะสถานที่นี้ไม่มีโทรทัศน์จะดู ไม่มีวิทยุจะฟัง ไม่มีการซื้อการขาย เราถามคุณเทียมในสิ่งที่เราอยากรู้อยากทราบ คุณเทียมก็กรุณาเล่าให้ฟังเท่าที่รู้ จึงได้ทราบว่าท่านอาจารย์เจ้าสำนักนี้ เป็นที่เคารพนับถือของชาวเมืองและชาวจังหวัดใกล้เคียง ตลอดจนในพระนครและทั่วไป มีนามว่าอาจารย์ชา สุภัทโท บางท่านก็คงจะได้ยินกิตติคุณเล่าลือว่า ท่านเป็นนักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานชั้นสูงองค์

หนึ่ง ซึ่งในยุคปัจจุบันไม่มีมากองค์นัก ข้าพเจ้าจะไม่ขอพูดถึงปาฏิหาริย์และอภินิหารต่าง ๆ ตามที่ชาวบ้านเล่าลือเกี่ยวกับท่านอาจารย์เท่าที่คุณเทียมได้รู้ได้เห็นมา ในที่นี้จะขอกล่าวแต่เนื้อแท้แก่นของหลักธรรมที่ท่านปฏิบัตินับว่าเป็นสงฆ์ที่ควรแก่การเคารพบูชา ก่อนจะกล่าวต่อไป ข้าพเจ้าจะพาท่านไปชมบริเวณวัดอันราบรื่นร่มเย็น เมื่อเราเข้าไปถึงลานกว้างใหญ่ก็เห็นรถเก๋งจอดอยู่ในบริเวณนั้นหลายคัน ดูเลขทะเบียนแล้วส่วนมากเป็นรถไปจากกรุงเทพ ฯ เมื่อรถเราหยุดข้างลานเรียบร้อยแล้ว เราต่างก็ลงจากรถเพื่อชมบริเวณวัดอันกว้างใหญ่ มีศาลาหลังใหญ่ตั้งอยู่ เราพากันเข้าไปในศาลา สิ่งแรกที่เราพบก็คือ โครงร่างกระดูกมนุษย์คู่หนึ่งอยู่ห่างกันพอควร มีครบทุกส่วนของกระดูกที่มีอยู่ในตัวของมนุษย์เมื่อยังมีชีวิตอยู่ ข้าพเจ้ามีความสนใจเข้าไปพิจารณาดูโครงกระดูกมนุษย์อย่างถี่ถ้วน ทราบว่าร่างหนึ่งเป็นหญิงอีกร่างหนึ่งเป็นชาย พิจารณาแล้วโครงร่างนี้เมื่อตายต่างก็อยู่ในวัยหนุ่มสาว เสียดายที่ไม่สามารถจะสืบถามประวัติของโครงกระดูกทั้งสองร่างว่า

เมื่อมีชีวิตอยู่ได้มีอะไรที่น่าศึกษาบ้าง คิดว่าคงไม่มีใครทราบและไม่มีใครบอก นอกจากท่านอาจารย์ แต่เวลาของเราจำกัด จึงจำเป็นที่จะใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ให้มาก ข้าพเจ้าจึงเดาจากโครงกระดูกเท่าที่เห็นและได้พิจารณาดู ก็รู้สึกว่าเจ้าของร่างที่เป็นหญิงนั้น เริ่มพิจารณาจากหัวกระโหลก ก็เห็นฟันทุกซี่อยู่ในสภาพเรียบร้อย ฟันเป็นระเบียบไม่ใหญ่ไม่เล็กเรียงรายเป็นระดับอยู่ครบทุกซี่ หากไม่ใช่คนแต่งภายหลังตายก็นับว่าหญิงสาวผู้นี้มีเรือนหน้าฟันที่สวยงามคนหนึ่งเมื่อยังมีชีวิตอยู่ ส่วนกระดูกนิ้วทุกนิ้วสมส่วน คิดว่าเมื่อมีชีวิตคงเป็นผู้ที่มีนิ้วและมือที่เรียวงาม ส่วนสูงต่ำนับว่าเป็นคนมีร่างสันทัด นับว่าเป็นหญิงสาวที่มีร่างสวยผู้หนึ่ง และเดาไม่ผิดคงเป็นชาวเมืองหลวง คงอุทิศร่างให้แก่สถาบันหนึ่ง หากเดาผิดก็ขออภัยเพราะข้าพเจ้าไม่รู้ เพียงแต่เป็นการเดาอาจผิดตรงกันข้ามก็ได้ เพราะการเดาไม่ผิดก็คงถูก ส่วนโครงร่างทุกส่วนของชายนั้นเมื่อพิจารณาแล้ว เป็นร่างที่เข้มแข็ง ฟันมีครบทุกซี่เช่นกันและคิดว่าเมื่อยังมีชีวิตอยู่คงเป็นชายหนุ่มในวัยฉกรรจ์ โครง

กระดูก ๒ ร่างนี้แม้จะดับจากโลกนี้ไปแล้ว แต่ก็ยังได้ทำประโยชน์แก่ผู้ได้พบได้เห็น ทำให้นึกถึงตัวเราก็เช่นกัน เกิดมาเป็นมนุษย์ความตายเป็นของแน่นอน ต้องพบด้วยกันทุกคน ใครอยากตายหรือไม่อยากตายก็หนีไม่พ้น เมื่อถึงเวลาไม่มีอะไรช่วยไม่ให้ตายได้ ทรัพย์สินเงินสมบัตินานาเป็นของกลาง เมื่อมีชีวิตอยู่ก็เป็นของเรา เมื่อตายไปแล้วก็เป็นของคนอื่นต่อไป ถ้าได้มาไม่สุจริตก็ต้องไปใช้หนี้กรรม โครงกระดูกสองร่างนั้นสอนให้เราอย่าหลงใหลมัวเมาจนเกินไป ไม่ว่าหญิงหรือชายอย่าคิดว่าทรัพย์สินเงินทองมันเป็นเครื่องรับใช้บำรุงบำเรอความสุขให้มนุษย์อย่างซื่อสัตย์ อย่านึกว่าความสุขอยู่ที่เงิน จะทำให้มนุษย์หลงผิด ทุกวันนี้มันปล้นฆ่ากันตายก็เพราะเงิน มันพยายามจองล้างทำลายชีวิตกันก็เพราะเงิน เพราะความโลภความหลงบูชาเงินเป็นพระเจ้า ต่างก็เห็นแก่ตัวเพื่อเงิน ไม่นึกว่าหามาในทางผิดหรือถูก ไม่สนใจว่าจะทำลายศีลธรรม นำความเดือดร้อนมาให้ผู้อื่น เป็นการประหารทำลายตัวเอง ทรัพย์สินเงินทองจะไม่ให้ความสุขสบายแก่ผู้ได้มาใน

ทางชั่ว มนุษย์อยู่ในความโลภหลง มีความรู้สึกแตกต่างกัน บางคนรู้จักหาเงินแต่ไม่รู้จักใช้เงิน บางคนรู้จักใช้แต่ไม่รู้จักหา มีเงินก็ทุกข์ ไม่มีเงินก็ทุกข์ โกงกันทำลายกันก็เพราะเงิน ถ้าพิจารณาดูแล้วก็จะเห็นได้ว่าความสุขไม่ได้อยู่ที่เงิน ความสุขอยู่ที่ใจของเรา เงินถ้าเราใช้ให้มันเกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม เกิดบุญกุศล เราก็สบายใจ เงินจะให้ความสุขและประโยชน์แก่ผู้รู้จักใช้หากใช้ไปในทางผิดเราก็ทุกข์ใจ คนที่หาเงินในทางผิดใช้เงินในทางผิด **ตลอดชีวิตก็ไม่มีความสุข** ถ้าจะพิจารณาให้ลึกซึ้งถึงองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อพระองค์ยังเป็นเจ้าชาย พระองค์มีพร้อมทุกอย่างเหนือความเป็นอยู่ของบุคคลทั่วไป แต่พระองค์ก็ทรงเห็นว่าไม่มีอะไรในโลกเป็นความสุขอันแท้จริง พระองค์จึงสละทุกอย่างออกแสวงหาสัจจธรรม ถ้าเราจะพิจารณาร่างโครงกระดูกนั้น แล้วคิดก็จะรู้ว่าร่างนั้นได้เตือนเราว่าอย่าได้ทะนงตนว่าเรายังหนุ่ม ยังสาว ยังแข็งแรง ยังไม่ตายง่าย แต่ความตายไม่เลือกเวลา ไม่เลือกวัยหากว่าเกิดความประมาทไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นเด็ก หรือหนุ่ม

สาว หรือคนแก่ คนเฒ่า คนมีอำนาจสูงศักดิ์หรือไพร่ผู้ดี คนมั่งมี หรือยากจน ทุกคนก็ต้องตายเช่นเดียวกัน หากประมาทย่อมตายก่อนอายุขัย ทรัพย์สมบัติมหาศาล บางท่านมีเงินมากมายใช้ไม่รู้จักหมดแต่กลับไม่มีความสบายใจ ต้องนอนเอามือก่ายหน้าผากเพราะเป็นทุกข์ใจ หาความสุขไม่ได้ มีตัวอย่างไม่น้อย ทรัพย์สินเงินทอง อำนาจวาสนาไม่ใช่เป็นของเที่ยงแท้แน่นอน มีเวลารุ่งเรืองมีเวลาเสื่อม มีเวลามั่งมีก็มีเวลายากจนได้เช่นกัน ความตายไม่เลือกคนจนคนมี สูงศักดิ์ต่ำศักดิ์ ไพร่ผู้ดี สิ่งที่เห็นว่าเลิศประเสริฐสุดเหนือทรัพย์สินเงินทอง ข้าพเจ้าคิดว่าสิ่งนั้นคือ "ทำความดี" สร้างความดีจะทำให้ใจเราเป็นสุข เพราะความสุขอยู่ที่ใจ เราทุกคนรู้ถึงความตายที่รอเวลาคอยอยู่ในวันหนึ่งข้างหน้าแล้ว จะมัวเมาทำความชั่วให้เกิดทุกข์ทางใจเพื่ออะไร หาความดีใส่ตัวละทิ้งความชั่วให้ห่างไกล ถ้าทุกคนเห็นร่างโครงกระดูกแล้วคิดได้ ความโลภความหลงความเห็นแก่ตัว ความอยากได้เป็นโน่นเป็นนี่ อยากมีอำนาจวาสนา อยากกอบโกยทรัพย์สินเงินทองในทางไม่สุจริตอย่างไม่

รู้จักอิ่มรู้จักพอ ก็คงจะยับยั้งลงได้ การฆ่าฟันด้วยความอาฆาตพยาบาท ความหวาดกลัวของผู้สุจริตก็จะสุดสิ้นลง

ร่างโครงกระดูกนี้คงจะทำประโยชน์ให้แก่ท่านผู้ได้พบเห็น มีความสนใจแล้วคิดพิจารณาก็จะเกิดผลทางธรรมะ บางท่านเมื่อได้ดูได้เห็นเป็นธรรมดาแล้วผ่านไปอย่างไม่สนใจ ไม่คิดก็คงมีไม่น้อย บางท่านกลัวผีเมื่อเห็นก็คงหวาดกลัวไม่อยากมองไม่อยากเข้าใกล้ เดินอยู่ห่าง ๆ เพราะไม่อยากเห็น จิตไม่สงบสะดุ้งกลัว ท่านเหล่านี้คงยังมีดมัวในชีวิต ยังไม่เห็นแสงธรรม เพราะไม่ยอมพิจารณาเรือนร่างสังขารให้รู้ถึงแก่นของความจริง พระพุทธองค์ทรงค้นคว้าสัจจธรรม ก็ค้นได้ภายในสังขารของตนเอง พระอรหันต์หรือพระนิพพานก็อยู่ในตัวเรา ถ้ารู้ถึงแก่นของความจริงทุกคนเหมือนกัน หนีไม่พ้นความตาย เราก็จะมีความสบายใจไม่มีความสะดุ้งหวาดกลัวต่อไป แล้วใช้สติปัญญาปฏิบัติให้เห็นแสงธรรม

เราไม่มีเวลามากนัก เพื่อน ๆ ได้ผ่านขึ้นไปนมัสการพระพุทธรูป ข้าพเจ้าไม่ลืมที่จะแผ่ส่วนกุศลเป็นการแผ่เมตตาธรรม กุศลใดที่ข้าพเจ้าเคยมีทั้งอดีตชาติและปัจจุบันนี้มากน้อยเท่าใดก็ดี ขออำนาจของบุญกุศลนั้น จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของโครงกระดูกทั้งสองไปสู่สุคติ เสวยความสุขในสัมปรายภพ จนกว่าจะหลุดพ้นทุกข์ พ้นภพ พ้นชาติต่อไป เมื่อข้าพเจ้าอธิษฐานจิตแผ่ส่วนกุศลแล้วก็ตามเพื่อน ๆ ขึ้นไปนมัสการพระพุทธรูป ซึ่งอยู่ห่างไปอีกมุมหนึ่ง การนมัสการพระพุทธรูปเมื่อก่อนเห็นเขากราบ เราก็กราบบ้างเป็นพิธีเป็นเพียงกิริยาภายนอก ภายในจิตใจก็รู้สึกเฉย ๆ เพียงแต่มองดูพระพุทธรูปนึกแต่ว่าองค์เล็กหรือองค์โต เป็นพระพุทธรูปปางไหน สวยไหม คิดติชมอยู่ในใจ และคิดว่ามีไม่น้อยที่มีความรู้สึกเช่นเดียวกับข้าพเจ้า แต่ต่อมาข้าพเจ้าคิดว่า เรายังนมัสการพระพุทธรูปยังไม่ครบ เพียงแต่กราบไหว้ด้วยกิริยาภายนอกเท่านั้นยังไม่ถูกต้อง เหตุเพราะครั้งหนึ่งข้าพเจ้าได้ไปพบเห็นท่านผู้หนึ่งซึ่งข้าพเจ้าไม่เคยรู้จักเข้าไปในโบสถ์นมัสการพระ

พุทธรูปพร้อมกัน ท่านผู้นี้ได้กล่าวคำนมัสการระลึกถึงสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปด้วย เพราะข้าพเจ้าอยู่ใกล้จับหางเสียงที่ท่านกล่าวเบา ๆ แต่ได้ยินชัดเจนว่า ข้าพระพุทธเจ้าขอนมัสการองค์พระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงพระคุณอันล้นโลก ทรงพระปรีชาสามารถเป็นยอดบุรุษอันเหนือสัตว์โลกและมนุษย์เทวดาทั้งปวง ทรงแสดงสัจจธรรมเพื่อโปรดสัตว์ทั้งหลายให้พ้นความเกิดแก่เจ็บตาย หลุดพ้นเวียนว่ายตายเกิดไม่รู้สิ้นสุด ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอนมัสการด้วยใจวาจากาย ขอให้ข้าพระพุทธเจ้าได้ปฏิบัติสัจจธรรมของพระองค์จนหลุดพ้นจากเวียนว่ายตายเกิดให้สมดังข้าพระพุทธเจ้าตั้งใจไว้

ข้าพเจ้าเมื่อได้ยินได้ฟังก็เกิดปีติได้จดจำไว้ได้เพราะเป็นคำไทยสามัญทั่ว ๆ ไป ทั้งที่ข้าพเจ้าอยากเข้าไปสนทนากับท่านแต่ก็ไม่กล้า เพราะไม่รู้จักท่านมาก่อนทั้งท่านก็มีวัยสูงกว่า ข้าพเจ้าก็ได้แต่จดจำเอาไว้ปฏิบัติฉะนั้นต่อมาเมื่อข้าพเจ้านมัสการกราบพระพุทธรูป ก็ตั้งสมาธิพร้อมทั้งจิตใจวาจากาย จึงเกิดผลคือ เกิดความปีติขึ้นทางใจทุกครั้งไป เมื่อออกจากนมัสการ

หลวงพ่อ เราเดินไปตามลานกว้างใหญ่ ซึ่งเรามองดูต้นไม้เบญจพรรณขึ้นในลานวัด เราชมว่าท่านปลูกเป็นระยะทำให้เป็นลานโปร่ง และกว้างใหญ่ เรามองดูขอบริมลานเป็นป่าทึบรอบด้าน เสียงไก่ป่าขันทั่วไปขอบลานที่กว้างใหญ่เรามองเห็นกุฏิหลวงพ่ออยู่ห่างจากศาลาใหญ่ทางหลังไม่ไกลนัก เราเดินออกจากศาลาใหญ่ครู่หนึ่งก็ถึงกุฏิของหลวงพ่อ หรือเป็นที่สำหรับรับแขกของท่าน ข้าพเจ้าไม่แน่ใจนัก เพราะไม่มีโอกาสได้ถามใคร เห็นมีอุบาสกและอุบาสิการวมทั้งแขกที่มาหาหลวงพ่อนั่งกันแน่น หลวงพ่อกำลังนั่งสนทนากับแขกเราก็ต้องรออยู่ข้างนอกให้หมดธุระของท่านเหล่านั้นก่อนแล้ว เราจึงจะเข้าไปนมัสการ เราอยู่รอเดินดูเดินชมหมู่ไม้อยู่ที่ลานกว้าง ไม่ทราบว่าในป่าทึบข้างลานนั้นมีกุฏิพระอยู่ภายใน ซึ่งมองจากภายนอกไม่เห็น ได้ทราบว่ามีกุฏิเล็ก ๆ ประมาณห้าสิบกว่าหลังอยู่ภายในดงทึบ เป็นธรรมชาติแวดล้อมไปด้วยเสียงจักจั่นเรไรและพวกไก่ป่าเป็นฝูง ๆ เหมาะสำหรับเป็นที่ปฏิบัติธรรมเพราะห่างไกลจากสิ่งรบกวนและกังวล ปรากฏว่ามี

หญิงชายทะยอยกันเข้ามาหาหลวงพ่อไม่ขาดสาย พวกเรามีเวลาน้อยตั้งใจจะนมัสการหลวงพ่อ แสดงความเคารพนับถือท่านเท่านั้น คุณเทียมได้ให้เรารออยู่ข้างนอก แล้วก็ตรงเข้าไปนมัสการ บอกว่าพวกเรามาจากกรุงเทพ ฯ อยากมานมัสการท่าน หลวงพ่อท่านได้กรุณาให้พวกเราเข้าหาได้ ข้าพเจ้าก็ได้เข้าไปนมัสการท่านด้วยความเคารพ ท่านก็ได้บอกว่า ท่านรู้จากหนังสือที่ข้าพเจ้าเขียนมานานแล้ว แต่ยังไม่เคยรู้จักตัว ที่รู้จักตัววันนี้ท่านก็มีความยินดี ข้าพเจ้าก็กราบนมัสการขอบพระคุณท่าน และแนะนำเพื่อน ๆ ให้รู้จักท่านทั่วทุกคนท่านก็ได้ทักทายปราศรัยทั่วกัน ทั้งที่มีแขกผู้ที่มาหาหลวงพ่อทั้งอุบาสกอุบาสิกานั่งอยู่ในบริเวณนั้นมากมาย ข้าพเจ้าเสียดายที่ไม่มีเวลาและโอกาสที่จะสนทนากับหลวงพ่อพอที่จะได้รับความรู้มากกว่านี้ ใช้เวลาสนทนากับท่านเพียงสิบนาที เพราะมีหลายท่านยังสนทนาค้างอยู่ ข้าพเจ้าจึงถือโอกาสกราบนมัสการลาหลวงพ่อเพราะเวลาเริ่มเย็นลงแล้ว เราจะเดินทางกลับในเมืองอุบล เพื่อไม่ให้เสียเวลากีดกันผู้อื่นที่มาก่อน

ข้าพเจ้าจึงเข้าไปกราบนมัสการลาท่าน ท่านได้พูดกับข้าพเจ้าอย่างยิ้มแย้มด้วยความเมตตา ท่านให้พรขอให้พวกเราเดินทางกลับกรุงเทพ ฯ ด้วยความปลอดภัย ให้มีความเจริญสุข แล้วท่านก็บอกกับข้าพเจ้าว่า "คราวหน้ามาใหม่" ซึ่งข้าพเจ้ายังจำได้เพราะเป็นเวลาที่ข้าพ-เจ้ากำลังคิดว่ามีเวลาน้อยเกินไปสำหรับพิจารณาให้ทั่วถึง หากข้าพเจ้ามีโอกาสจะอยู่ให้นาน ๆ อย่างไม่รู้จักเบื่อ เพราะข้าพเจ้าชอบธรรมชาติป่าเขาอยู่แล้ว เมื่อเข้าในเขตวัดก็เกิดความร่มเย็นปีติขึ้นทางจิตใจ ทำให้เกิดความสุขขึ้นอย่างประหลาด หากข้าพเจ้ามีโอกาสที่จะศึกษาธรรมะในบั้นปลายของชีวิต ข้าพเจ้าก็จะเลือกสถานที่แวดล้อมด้วยธรรมชาติป่าทึบเช่นนี้ เป็นสถานที่สงบทำสมาธิได้ง่ายเป็นที่วิเวกวังเวงเหมาะแก่การศึกษาปฏิบัติธรรมเพื่อความหลุดพ้น เมื่อข้าพเจ้าเดินออกจากกุฏิของหลวงพ่อแล้ว พวกเพื่อน ๆ อยากเห็นไก่ป่าเพราะมีหลายคนไม่เคยเห็นไก่ป่าตัวจริงเห็นแต่ไก่บ้าน หลวงพ่อก็อนุญาตให้ผ่านเข้าไปดู และก็ได้เห็นฝูงไก่ป่าเมื่อเห็นคนแปลกหน้าก็บินหนีและวิ่งหนีหัวซุกหัวซุนไป

แอบซ่อนตัว ต่างก็มีความพอใจที่ได้เห็นไก่ป่าอยู่ตามธรรมชาติ ส่วนข้าพเจ้านั้นยืนอยู่ในที่แจ้งจึงไม่ได้เห็นไก่ป่าอยู่ในดงไม้ทึบตามธรรมชาติ ทำให้ข้าพเจ้าสันนิษฐานว่าหลวงพ่อท่านคงใช้อำนาจจิตแผ่เมตตาธรรมแก่ฝูงไก่ป่าและสัตว์ป่าทั้งหลายหากมี พวกไก่ป่าพวกนี้มีสัญชาติญาณคอยระแวงระวังภัยอยู่ตลอดเวลา แต่พวกนี้มีสัญชาติญาณรับรู้ในการแผ่เมตตาธรรมของหลวงพ่อ ฉะนั้นฝูงไก่ป่าจึงพากันออกมาหาหลวงพ่อเพราะรู้ว่าท่านเป็นมิตรไม่เป็นภัย ที่ไหนมีศีลบริสุทธิ์ที่นั้นมีแต่ความกรุณาปรานี ไม่มีภัยไม่มีศัตรู มีแต่เมตตาเอ็นดู ฉะนั้นฝูงไก่ป่าจึงได้บารมีธรรมของหลวงพ่อคุ้มครองได้อยู่ขอบเขตรับความร่มเย็นเป็นสุขตามสภาพของสัตว์นั้นจะมีได้

อำนาจแห่งเมตตาธรรมนั้นหากได้แผ่ไปแห่งใดแห่งนั้นจะต้องได้รับความร่มเย็นเป็นสุข เป็นหลักธรรมสูง หากผู้ใดสนใจอยากพิสูจน์การแผ่เมตตาธรรมจงศึกษาปฏิบัติ จะได้เห็นผลพบความจริงทุกสิ่ง การ

พิจารณาศึกษาค้นคว้าอยู่ภายในตัวของเราเอง อานิสงส์ในการแผ่เมตตาธรรมนั้นสูงกว่าที่เราเคยคิดไว้ ผู้ใดปฏิบัติได้ ผู้นั้นไม่มีศัตรูมีแต่มิตร กุศลจะเกิดขึ้นแก่ตัวเราเอง ข้าพเจ้ากับพวกออกจากสถานที่อบรมสั่งสอนปฏิบัติธรรมแห่งวัดหนองป่าพงด้วยความเสียดายที่เรามีเวลาน้อยไม่ได้ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์เท่าที่ควร เราได้มาถึงสถานที่แห่งนี้โดยไม่เคยคิดมาก่อนว่าจะเกิดเลื่อมใสในศรัทธา เห็นจะเป็นเพราะสิ่งแวดล้อมของธรรมชาติและความเงียบสงัดของป่าดงเป็นเครื่องจูงใจผู้รักธรรมชาติอยู่แล้ว เกิดกุศลจิตความร่มเย็น เหมือนเราอยู่อีกโลกหนึ่งที่ห่างไกลจากแสงสี ห่างจากความเจริญรุ่งเรืองทางวิทยาศาสตร์ ห่างจากภัยที่เกิดจากความเจริญของเมืองหลวง ห่างจากภัยของสังคมมนุษย์ที่เห็นแก่ตัว ห่างจากภัยของมนุษย์ใจหยาบไม่มีศีลธรรมฆ่ากันง่าย ๆ สำนักวัดหนองป่าพงเป็นดินแดนที่สงบเป็นดินแดนที่มีแต่ความกรุณาปรานีในร่มโพธิ์ของพระพุทธศาสนา เหมือนห่างไกลจากโลกภายนอก เป็น

ดินแดนที่มีแต่ความเมตตากรุณาเป็นสถานที่ปลดเปลื้องกิเลสตัณหาที่ก่อให้เกิดทุกข์ หวังจะหาทางปฏิบัติเพื่อหลุดพ้น ซึ่งมีหลวงพ่อผู้มีคุณธรรมสั่งสอนอบรมให้ปฏิบัติไปในทางถูก

ข้าพเจ้ามองดูสถานที่นี้อย่างน่าเสียดายที่ต้องจากไป มองดูรอบด้านเพื่อจดจำไว้ว่าข้าพเจ้าได้มาสถานที่มีผู้บำเพ็ญธรรมเพื่อหลุดพ้น ข้าพเจ้าต้องจากมาอย่างแสนอาลัย ไม่รู้ว่าเมื่อไรข้าพเจ้าจะได้มีโอกาสมาในสถานที่นี้เพื่อนมัสการหลวงพ่อ เพื่อได้รับการอบรมศึกษาธรรมปฏิบัติให้หลุดพ้นจากเวียนว่ายตายเกิดในบั้นปลายของชีวิต

เมื่อข้าพเจ้ากลับถึงบ้านในพระนครก็ได้พกเอาความรู้สึกสดชื่นร่มเย็นสงบเงียบมาขบคิด นึกแล้วเศร้าใจ ที่ในเมืองหลวง บางวัดประชาชน รุกเขตวัดเข้าไปปลูกบ้านติดกับกุฏิพระ มองดูแล้วแยกไม่ออกว่าที่อยู่ของพระหรือชาวบ้าน ย่อมหาความสงบได้ยาก ในปัจจุบันนี้มนุษย์เราต่างก็มีปัญหายุ่งยากไม่ว่าคนมีหรือคนจน ส่วนมากมีความเดือดร้อนทางโลก

ผิดแต่ปัญหาที่หนักเบาแตกต่างกันตามฐานะความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมเท่านั้น ชีวิตนี้หนีไม่พ้นความทุกข์ ต่างก็ดิ้นรนต่อสู้เพื่ออยู่ หากปัญหาหนักเกินทางโลกจะแก้ไขได้ก็ต้องพยายามหาทางเข้าหาผู้ทรงศีลบริสุทธิ์ ระบายความทุกข์ความเดือดร้อนให้ท่านทราบ ท่านก็ให้หลักธรรมะไปปฏิบัติเพื่อดับทุกข์ กำจัดความฟุ้งซ่านให้สงบ ซึ่งที่พึ่งสุดท้ายไม่มีสิ่งใดดีเลิศประเสริฐเท่ากับเข้าหาธรรมะอบรมจิตใจ บำบัดความทุกข์ร้อนเพื่อช่วยให้ผ่อนคลายลงเป็นความร่มเย็น ฉะนั้นเราจึงพบผู้คนฐานะต่างกันเข้าไปพึ่งหลวงพ่อ เพื่อให้ท่านอบรมชี้ช่องหลักธรรมะให้คลายความทุกข์ลงได้ นี่ก็มิได้หมายความว่าทุกคนจะต้องมีปัญหาชีวิตไปหาหลวงพ่อ ผู้ที่ไปหาท่านเพื่อแสดงความเคารพท่านอย่างธรรมดาก็มีไม่น้อย หากข้าพเจ้าเดาผิดก็ขออภัยด้วย

บัดนี้ข้าพเจ้ากลับเข้าสู่ความวุ่นวายของสังคมเมืองหลวงที่เจริญรุ่งเรืองแต่หาความสงบได้ยาก และจะต้องใช้ชีวิตอย่างจำเจจอแจไม่รู้สิ้นสุด เมื่อเปรียบเทียบกับธรรมชาติกลางป่ากลางดงของสถานที่อบรมเพื่อปฏิบัติ

ธรรมแล้ว เหมือนเราอยู่กันคนละโลก ความเจริญทางโลกส่วนมากพวกมีกิเลสตัณหายิ่งหนักขึ้นทุกวัน ผิดกับทางธรรมะที่อยู่กันด้วยความสุขสงบ มีแต่แผ่เมตตาธรรมมีความร่มเย็น ทั้งมนุษย์และสัตว์ต่างก็ได้พึ่งบารมีธรรมะ ไม่มีภัยอันตรายใด ๆ ตรงข้ามกับทางโลกที่ต้องคอยระวังภัยระวังตัว ประมาทไม่ได้ ภัยเมืองหลวงมีมากมาย ภัยเกิดจากเพลิงไหม้ ภัยจากโจรกรรม ภัยจากยวดยาน และอื่น ๆ เพราะเมืองหลวงเป็นศูนย์กลางรวมทั้งคนดีและคนชั่ว มีทั้งคนหลอกลวงหาประโยชน์ใส่ตน มีอันธพาลคอยก่อกวนความสงบสุข และมีทั้งวัยรุ่นกำลังจะมีจิตใจต่ำลงเป็นปัญหาหนักใจของผู้ปกครองประเทศ ที่มนุษย์ทุกวันนี้ โดยเฉพาะเยาวชนชอบเอาอย่างความชั่วติดนิสัยง่าย ลูกขาดความเคารพพ่อแม่ ศิษย์ขาดการเคารพครูบาอาจารย์ เยาวชนขาดความสามัคคี คนชั่วทำให้คนดีพลอยเสียไปด้วย การยับยั้งความรู้สึกของเยาวชนคนชั่วเหล่านี้ที่เห็นผิดเป็นชอบ ให้จิตใจกลับมีศีลธรรม เป็นพลเมืองดี ไม่มีอะไรจะดีกว่าอบรมด้วยหลักธรรมของพระพุทธเจ้า พอจะ

ชี้ให้เห็นแสงสว่างที่จะกำจัดความรู้สึกผิดในทางที่จะเกิดความเสียหายแก่ส่วนรวมและประเทศชาติ

เมื่อข้าพเจ้านึกถึงสำนักท่านอาจารย์ชา สุภัทโท นึกถึงบริเวณที่เงียบสงัด นึกถึงพระสงฆ์ปฏิบัติธรรม ฉันอาหารวันละครั้ง และให้ธรรมทานโดยอบรมอุบาสกอุบาสิกาให้เกิดปัญญาปฏิบัติธรรมจนมีผู้เลื่อมใสจนเล่าลือกันออกไปไกล

ข้าพเจ้าหวนนึกถึงเวลาอยู่ในบริเวณวัดนั้นไม่เกินหนึ่งชั่วโมง และข้าพเจ้าได้สนทนากับท่านอาจารย์เพียงสิบนาทีเท่านั้น ย่อมจะน้อยเกินไปสำหรับผู้สนใจในธรรมะ ฉะนั้นจึงไม่สามารถจะนำเอาธรรมะที่ท่านอบรมอุบาสกอุบาสิกามาเผยแพร่ได้ นี่เป็นเรื่องของเวลาที่เราไม่ได้กำหนดล่วงหน้าไว้ก่อน แม้จะรู้ว่าเราต้องเดินทางไกลมาถึงสถานที่นี้และไม่รู้ว่าเมื่อไรจะได้มาอีก แต่เราก็ต้องปล่อยโอกาสอันดีให้ผ่านไป เพราะผู้ที่มีความจำเป็นมาหาท่าน และมาก่อนยังมีอีกมาก ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงได้แต่นำความรู้สึกในสิ่งแวดล้อมของสถานที่ที่ได้ประกอบขึ้นจากความนึกคิดสันนิษฐานมาเล่าให้ท่านฟัง

หากมีท่านผู้สนใจมีโอกาสเดินทางไปนมัสการขอศึกษากับท่าน ข้าพเจ้าคิดว่าคงได้ความรู้นำมาปฏิบัติให้เกิดผลได้

เมื่อได้พบเห็นในสิ่งที่ควรนึก ควรคิด บวกเข้ากับเรื่อง "ทางโลกกับทางธรรม" ของพระภิกษุแล้ว ทำให้ข้าพเจ้าคิดมากเลยคิดถึงตัวเอง คิดถึงชีวิต ได้ผ่านประสพการณ์มามากทั้งทางดีและทางชั่ว และไม่ดีไม่ชั่ว หากจะนำความรู้สึกในทางผิดพลาดของชีวิต ชี้ให้เห็นว่าสิ่งใดที่ปฏิบัติไปแล้วเกิดคุณหรือเกิดโทษ ความผิดพลาดในอดีตอาจเป็นบทเรียน เกิดประโยชน์ เป็นตัวอย่างต่อไป เป็นแนวทางชีวิตของผู้เคยผ่านมาแล้ว พอจะชี้ให้เห็นสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก ยิ่งอยู่ในวัยรุ่นหากไม่มีหลักคอยยับยั้งจิตใจแล้วก็มีทางเสียคนง่าย แบบเพื่อนมากลากไป ถ้าคบเพื่อนดีก็จะนำไปสู่ทางดี หากคบเพื่อนชั่วก็จะนำไปสู่ทางต่ำลง อาศัยประสพการณ์ของผู้ใหญ่ที่เคยเป็นเด็กผ่านวัยรุ่นและวัยฉกรรจ์มาแล้ว วาดเป็นแผนที่ชีวิตเป็นระยะ เราควรจะรู้เมื่อชีวิตเราไม่เคยผ่านมาก่อน จะให้บทเรียนนำทางเรา คอยเตือนให้เรา

รู้ไม่ประมาท เตรียมตัวรับเหตุการณ์ถ้าหากจะเกิดขึ้น จึงขอใช้ชีวิตผ่านในอดีตที่ผิดพลาดมาเป็นบทเรียนเล่าสู่กันฟัง

สมัยก่อนพวกเราชาวพุทธหรือเราผู้ถือพุทธศาสนาเป็นหลักปฏิบัตินั้น เมื่อย่างเข้าวัยรุ่นผ่านจะเข้าวัยที่บวชเรียนศึกษาธรรมนั้น มีข้าพเจ้าผู้หนึ่งไม่เคยสนใจมาก่อนจึงไม่ซึ้งถึงหลักธรรม ปฏิบัติอย่างไร เพื่ออะไร คำว่าศาสนาพุทธหมายความว่าอย่างไร และธรรมะคืออะไร ข้าพเจ้าขอสารภาพว่ายังไม่รู้ ฉะนั้นเมื่อมีอายุในวัยปลาย ได้เรียนธรรมจากตำรา จึงรู้ว่าศาสนาพุทธมีคุณประโยชน์ใหญ่หลวงแก่ชาวโลก นึกเสียดายเวลาที่ผ่านไป พุทธศาสนาควรเริ่มเรียนแต่เด็ก ๆ อย่างน้อยก็ควรให้รู้ว่าพุทธศาสนามีความหมายอย่างใด ธรรมะคืออะไร การบวชเพื่ออะไร เมื่อข้าพเจ้าได้บันทึกเรื่อง "ทางโลกกับทางธรรม" และได้ไปท่องอีสานได้ประสพการณ์ทำให้ข้าพเจ้าคิดถึงชีวิตผ่านที่ได้ผิดพลาดมาแล้วในอดีต จึงไม่อยากจะให้อนุชนรุ่นหลังที่กำลังอยู่ในวัยเดียวกับที่ข้าพเจ้าเคยผ่านมาแล้วต้องผิดพลาดเช่นกัน ครั้งแรก

อยากจะเห็นท่านที่จะบวชในพระพุทธศาสนา ให้ท่านได้บวชใจของท่านเสียก่อน ให้เกิดความรู้สึกเลื่อมใสศรัทธา มองเห็นธรรมะเกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติ เมื่อนั้นท่านก็บวชกายของท่านเข้าปฏิบัติธรรมะด้วยทั้งใจและกาย จะเป็นพระภิกษุที่ผุดผ่องบริสุทธิ์

ก่อนที่ข้าพเจ้าจะอุปสมบทปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา ข้าพเจ้ามีงานทำประจำเป็นหลักมีเงินเดือน ๆ ละ ๙๐ บาท แรกเริ่มเข้าฝึกงานได้รับค่ารถเดือนละ ๑๕ บาท สมัยนั้นเงินมีค่าสูง ค่าครองชีพต่ำ จึงไม่รู้สึกเดือดร้อนอะไร อาหารธรรมดา ข้าวราดแกง ขนมจีนหรือ ข้าวแกงกาหรี่ ซื้อได้ตามหาบจานละ ๓ สตางค์ ๒ จานอิ่ม ข้าพเจ้าเป็นคนกินจุก็แทบไม่หมด ส่วนอาหารเช้าเย็นไม่ต้องเสียกินที่บ้าน ฉะนั้นเพียงค่ารถเดือนละ ๑๕ บาท ก็ไม่เดือดร้อนอะไรในเมื่อเรารู้จักใช้ในสิ่งที่ควร ทำให้เรานึกว่าหากได้เงินเดือนเพียง ๓๐ บาท เราก็คงเหลือใช้เหลือจ่าย และก็มีเงินเก็บสะสมเป็นก้อนเป็นกำ แต่แล้วเมื่อถึงเวลาได้เงินเดือนเพิ่มตามลำดับก็กลับจ่ายเพิ่มขึ้น กลายเป็นเงาตามตัว ได้น้อยใช้น้อย

ได้มากใช้มาก ไม่รู้จักประหยัด ได้เท่าใดก็พอจ่ายเท่านั้น ความอยากมากขึ้น อยากโน่นอยากนี่ไม่รู้พอ

เมื่อได้เงินเดือน ๓๐ ถึง ๘๐ เป็นลำดับ หัวก็ชักจะสูงขึ้น มองเห็นข้าวราดแกงเป็นของต่ำ จะกินข้าวแกงข้างถนนไม่ได้ชักอาย จะดูหนังชั้นละสลึงก็ไม่ได้ ชักจะสีวิไลเสียแล้วต้องนั่งชั้นละสองสลึงหรือหนึ่งบาท มันก็หนังเรื่องเดียวกันแต่ใจเราคิดว่าที่นั่งมันโก้หน่อย ต้องออกสังคม ต้องมีเพื่อนไปกินตามร้าน กินคนเดียวไม่ได้เพื่อนฝูงมากมาย พอได้เงินเดือน ๙๐ บาทก็ต้องขึ้นเหลาตามร้านมันชักจะเล็กไม่สมเกียรติไปแล้ว กลางวันกินอาหารฝรั่งมื้อละ ๑ บาท ที่สูงหน่อยก็บาทห้าสิบสตางค์ ลืมคุณของข้าวแกงจานละ ๓ สตางค์ที่เคยกินให้ความอิ่มเท่ากัน มื้อละ ๑ บาทหรือหกสลึงก็อิ่มท้องเหมือนกันแต่ความรู้สึกข้าวแกงจะอิ่มท้องมากกว่า เงินเพิ่ม การใช้จ่ายเพิ่มก็เป็นเงาตามตัว ฟุ่มเฟือยอย่างไม่จำเป็น แต่เวลานั้นไม่มีความคิด อยากแสดงเด่น คราวนี้รู้จักเพื่อนฝูงมากขึ้น มีทั้งดีทั้งไม่ดีพากันชักชวนไปดื่มเหล้าดื่มเบียร์ เห็นเป็นของโก้เก๋ เหล้าฝรั่งตราขาวตราดำ

ขวดละ ๓.๕๐-๔.๐๐ บาท ความรู้สึกของคนในวัยหนุ่มว่าตัวมันชักจะพองขึ้นตามฐานะเงินเดือน ไม่ตัวลีบเหมือนกินข้าวแกงจานละ ๓ สตางค์ ความสนุกสนานตามความพอใจหลงตัวเองมันก็เกิดขึ้นตามวัยตามทุนทรัพย์ที่พอมีจะจ่ายได้ เหล้าเข้าปากความอายก็หายไปเข้าไหนเข้าได้ พวกมากลากไปเฮฮาภาษาคนเมางานไหนงานนั้น บางครั้งก็นั่งรถคอพับคออ่อนกลับบ้าน สิ่งที่จะขาดเสียไม่ได้ก็คือ วันเสาร์วันอาทิตย์ต้องดื่มเหล้ากับเพื่อน ๆ ในสโมสรและตามบ้านเรือนเมาเป็นประจำเคราะห์ดีหน่อยที่สมัยนั้นนักเลงอันธพาลหายาก เห็นจะเป็นเพราะไม่มีใครเดือดร้อนค่าครองชีพ แม้แต่ขอทานก็อยู่ดีกินดี ไม่ต้องกลัวอดตาย เดือดร้อนก็เห็นจะมีแต่พวกสูบฝิ่นกับนักการพนันเท่านั้น การยกพวกเข้าชกต่อยทำร้ายร่างกายหรือยิงแทงกันถึงชีวิตด้วยเหตุเล็ก ๆ น้อย ๆ เหมือนพวกอันธพาลวัยรุ่นเช่นทุกวันนี้ไม่มี เพราะคนดื่มคนเที่ยวราตรีต่างเห็นใจ เมื่อเห็นคนเมามักจะอภัยให้กัน บางครั้งเมื่อเห็นคนอื่นเมาเราไม่เมาก็รับพาขึ้นรถไปส่งบ้าน คนกินเหล้ารู้จักกันง่าย เราได้เพื่อน

รู้จักกันตามสถานที่หาความสำราญตามบาร์เหล้า บางคนยังไม่เคยรู้จักกันมาก่อน แต่เมื่อถูกอัธยาศัยก็ชอบพอนับถือกันตลอดมาถึงปัจจุบัน สาเหตุเมื่อเห็นเราเมาจัดเขาก็ช่วยพามาส่งถึงบ้าน นี่เป็นชีวิตเก่า ๆ และพวกนักเลงเก่า ๆ เขามีใจคอหนักแน่น กว้างขวาง อารมณ์เย็น อดทน เห็นอกเห็นใจ แม้ต่อมาภายหลัง ก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ไม่นานนัก หากไปพบคุณหลวงขาไม้ใจดีกว้างขวาง เป็นที่รู้กันว่าพี่หลวงชอบพาไปเลี้ยงดูปูเสื่ออาหารเหล้ายาฟรี เวลานั้นจะไปเที่ยวไหนเมาเปะปะจนสว่างเงินทองไม่เคยหาย

เมื่อแม่เห็นข้าพเจ้าชักจะลุ่มหลง รูป รส กลิ่นเสียง ขืนปล่อยก็จะเสียผู้เสียคนเพราะทำตัวให้ต่ำลงทุกวัน จึงขอร้องให้ข้าพเจ้าลางานบวช เพื่อจะให้พ่อแม่ได้ชื่นชมยินดีที่ได้เห็นชายผ้าเหลืองของลูก จะได้เป็นกุศลของลูกด้วยที่ได้บวชแทนคุณพ่อแม่ ความจริงเวลานั้นข้าพเจ้าไม่เคยนึกถึงเรื่องศาสนา ยังไม่อยากบวชเพราะกำลังอยู่ในวัยสนุกสนาน มีงานมีเพื่อนฝูงมากเป็นวัยที่ไม่สนใจอะไรมากกว่าดื่มเที่ยวหาความสำราญ

ถ้าเราพูดถึงเรื่องศาสนาเข้าวัดเข้าวา รู้สึกว่าตัวเราแก่ลงไปถนัดใจ เพราะเราคิดว่าเรื่องศาสนาเป็นเรื่องของคนแก่คร่ำคร่า คนหนุ่มต้องพูดถึงเรื่องดื่มเที่ยวหาความสนุก สุภาษิตขี้เมาว่า วันนี้เป็นของเรากินให้มันเมาอิ่มหนำสำราญ พรุ่งนี้หมดกระเป๋าอยู่บ้านกอดเข่ากินข้าวกับเกลือ แต่เมื่อแม่มีความประสงค์เช่นนั้น แม้จะไม่ชอบข้าพเจ้าก็ไม่ขัดใจแม่ เพื่อความกตัญญูนึกถึงพระคุณที่เลี้ยงดูมาก็ตกลงรับว่าจะบวช และถางานข้าพเจ้าไม่เคยสนใจศาสนามาก่อน จึงไม่รู้อะไรมากนักเมื่อกำหนดจะบวชใกล้เข้ามาก็ยังไม่ได้ปรับปรุงจิตใจให้เข้ากับเหตุการณ์ รับเวลาเป็นพระ กลับปล่อยเวลาให้ผ่านไปด้วยความสนุกสนานตามเคย ขานนาคไม่ได้ท่องสวดมนต์ ๗ ตำนาน ๑๒ ตำนานไม่เคยหยิบขึ้นมาดูการบวชโดยมืดแปดด้าน ตามปรกติคนที่จะบวชสมัยก่อนเขาต้องไปอยู่วัดเป็นเดือน ๆ หัดขานนาค หัดกราบพระท่องหนังสือสวดมนต์ได้คล่อง เข้าฝึกปฏิบัติพระให้ท่านสอน พอบวชเป็นองค์พระทุกสิ่งก็ปฏิบัติได้เพราะเรียนรู้หมดแล้ว ก่อนวันรุ่งขึ้นจะบวชคืนนั้นแม้จะไม่ออกไปไหน

ข้าพเจ้ากับเพื่อนก็ยังดื่มฉลองในบ้านอย่างสนุกสนาน ผู้ใหญ่ได้ตักเตือนว่าพ่อนาคอย่าดื่มให้มากนักเดี๋ยวจะเสียการ ข้าพเจ้าก็ตอบแต่เพียงว่า ขอให้ผมดื่มฉลองในวันสุดท้ายก่อนจะบวช แล้วอดไปอีกหลายเดือนข้างหน้า ผมไม่ยอมให้เสียงานเป็นอันขาด มาคิดได้เวลานี้ก็ยังนึกละอายใจไม่หาย นึกดูหมิ่นตัวเองว่านี่หรือชาวพุทธ แม้กำลังจะบวชก็ยังผิดศีล ๕

รุ่งขึ้นเป็นวันบวช เมื่อโกนผมอาบน้ำส้มป่อยขัดสีร่างกายให้สะอาดบริสุทธิ์ทาขมิ้นแล้วก็แต่งเครื่องของนาค มีแห่กันตามสมควร กำหนดเวลาบวชบ่ายโมงที่สุดก็จูงญาติโยมเข้าไปในโบสถ์เป็นทิวแถว ญาติทุกคนทั้งที่มาจากบ้านนอกและในพระนครต่างก็ชื่นชมยินดีอยากให้พ่อนาคจูงเข้าโบสถ์ หรือหมายถึงจูงขึ้นสวรรค์เพราะบุญบารมีของพ่อนาคที่จะบวชเป็นองค์พระนั้นเป็นบุญกุศลสูงยิ่งนัก ทุกคนพอใจที่พ่อนาคได้จูงเข้าไปนั่งในโบสถ์เพื่อรอเวลาคอยโมทนาจะได้รับส่วนบุญ เมื่อได้เห็นผ้าเหลืองที่จะครองเป็นองค์พระสำหรับตัวเอง ทั้งตื่นเต้นและไม่สบายใจพร้อมกัน เพราะไม่รู้ว่าจะต้องทำ

พิธีท่าไหน เวลาทำพิธีบวชนานเท่าใดจะต้องมีอะไรบ้าง ใครบอกให้ทำอะไรก็ทำตามเหมือนคนตาบอด เพราะก่อนไม่เคยสนใจ ทั้งก่อนหน้าทางวัดก็มีการบวชนาคหลายองค์ นึกเสียใจว่าเราควรจะหาเวลามาดูพิธีบวชแล้วก็จำไว้เป็นตัวอย่าง ก็จะไม่ลำบากใจเหมือนเวลานี้ เมื่อถึงเวลาเราบ้างก็จะทำตามได้อย่างถูกต้องไม่ต้องมาเป็นทุกข์เป็นร้อน แต่บังเอิญเคราะห์ดีท่านใหญ่หรือเจ้า-อาวาสวัดดอนทวายหรือพระอธิการจั่นผู้เป็นอุปัชฌาย์ท่านใจดี ท่านรู้ว่าข้าพเจ้าไม่เคยท่องบ่นหัดซ้อมขานนาคมาก่อน ท่านก็สอนหมดทุกคำ เริ่มต้นตั้งแต่เข้าไปขอบรรพชา กล่าวเป็นคำมคธ ถวายเครื่องสักการะแก่องค์อุปัชฌาย์แล้วนั่งคุกเข่าสองข้างพนมมือ ก้มลงกราบก้ม ๆ เงย ๆ กราบลง ๓ ครั้ง แล้วกล่าวเป็นคำมคธตามที่ท่านใหญ่ได้บอกนำ จากนั้นก็ก้ม ๆ คลาน ๆ ถอยหลัง เดินหน้า ครองผ้าแล้วเข้า ๆ ออก ๆ มานอกประตูโบสถ์ตามพระคู่สวดจะสอนนำและแนะให้ยืนให้ก้มสะพายบาตรไว้ข้างหลังยืนพนมมือแล้วก็กลับเข้าไปในโบสถ์ ในท่ามกลางประชุมสงฆ์เป็นลำดับ ยี่สิบห้ารูป

จะมีพิธีอะไรต่อไปข้าพเจ้าก็ไม่ได้จดจำ ความรู้สึกเหมือนครึ่งหลับครึ่งตื่น

ขอย่อว่าเมื่อเป็นองค์พระแล้ว หลังจากรับของที่ญาติโยมนำมาถวายแล้ว ข้าพเจ้าก็ตรวจน้ำแล้วก็ขึ้นอยู่บนกุฏิที่จัดไว้ มีพวกศิษย์ยกของขึ้นมาเป็นแถว

พอขึ้นถึงกุฏิด้วยความอ่อนเพลียเพราะกลางคืนอดนอน พอเด็กปูเสื่ออ่อนลงเสร็จข้าพเจ้าก็เอนหลังเลยม่อยหลับไป แม้เพื่อนฝูงญาติโยมจะมาภายหลังนั่งรอคอยถวายของอยู่หน้ากุฏิ เพราะบางท่านมาถวายของในโบสถ์ไม่ทันก็ตามขึ้นมาบนกุฏิ เมื่อมาเห็นข้าพเจ้าหลับก็นั่งคอย จนมีภิกษุอาวุโสรูปหนึ่งเห็นว่าหากปล่อยให้จำวัดต่อไป ก็จะทำให้ญาติโยมคอยนานเกินไปไม่รู้ว่าข้าพเจ้าจะตื่นเองเมื่อใด ท่านจึงเข้ามาสกิดตัวให้รู้สึกว่า "คุณ ตื่นเถิด ญาติโยมเขามาคอยถวายของ" ข้าพเจ้าพอรู้สึกตัวก็ยังงัวเงียลืมตาไม่ขึ้น ใจนั้นยังนึกว่าเป็นฆราวาสอยู่ คิดว่าใครนะบังอาจมารบกวนคนกำลังนอนหลับสบาย เมื่อลุกขึ้นคลำดูหัวโล้นก็ตกใจ ลืมตามองดูเครื่องนุ่งห่มเป็นสีเหลือง เห็นญาติโยมมาคอยอยู่

นอกกุฏิ มีถาดใส่ของ เพื่อมาถวายพระบวชใหม่ ความรู้สึกกลับคืนมาว่าเวลานี้เราได้บวชเป็นภิกษุแล้ว จึงรีบลุกขึ้นนั่งสำรวมตัวให้เหมาะสมกับเป็นผู้ทรงศีล เวลานั้นไม่ได้นึกอะไร แม้เหตุการณ์นั้นผ่านพ้นไปแล้วนานปีแต่ปัจจุบันนี้เมื่อนึกถึงครั้งใดก็ทำให้เกิดความละอายใจ รู้ตัวว่าในครั้งนั้นเราบวชแต่ตัวส่วนใจนั้นยังมัวเมาด้วยกิเลสตัณหา เมื่อหลับจิตใจจึงกลับเข้าสู่ในสภาพของฆราวาส สิ่งที่ข้าพเจ้าไม่มีความสบายใจเวลานั้นคือกลัวเขาจะนิมนต์ไปสวดมนต์ฉันอาหารตามบ้าน หรือไปในงานพิธีต่าง ๆ เช่น ไหว้ครู งานมงคล หรืองานศพ ชาวบ้านชอบนิมนต์พระบวชใหม่ เพราะความเข้าใจว่าพระบวชใหม่ยังมีศีลบริสุทธิ์เคร่งต่อการปฏิบัติ แต่สำหรับข้าพเจ้านั้นเดือดร้อนเพราะยังสวดมนต์ไม่ได้ แม้จะหยิบ ๗ ตำนาน ๑๒ ตำนานขึ้นมาท่องบ่น ในเวลาเป็นพระท่องเท่าไหร่ก็จำไม่ค่อยได้ รู้สึกว่าขาดความอดทนไม่พยายาม แต่ก็ยังมีเพื่อนพระที่บวชในพรรษาเดียวกันหลายองค์เป็นนักดื่มนักเที่ยวลาบวชเช่นเดียวกัน

มีความเป็นอยู่ไม่ผิดกับข้าพเจ้า คือสวดมนต์ไม่ได้ แต่ส่วนมากพระบวชใหม่ที่ท่านเป็นชาวสวนชาวนานั้น ท่านคล่องในทางสวดมนต์และปฏิบัติ เพราะท่านมาอยู่วัดก่อนบวชเป็นเดือน เพื่อศึกษาท่องบ่นสวดมนต์จนได้คล่อง เมื่อบวชท่านจึงไม่รู้สึกเดือดร้อนเหมือนพวกเรา การบวชครั้งนั้นไม่เคยทำให้ข้าพเจ้าสบายใจเลย การบิณฑบาตพระแถวประจำวัด มีท่านใหญ่หรือท่านสมภารเดินนำหน้า ตามติดด้วยพระลูกวัด ตามลำดับอาวุโส ท้ายแถวเป็นสามเณร เรียกว่าพระแถว ท่านใหญ่เดินนำออกจากวัดเป็นระเบียบน่าดู เข้าตรอกโรงบ่อนเก่าออกถนนเจริญกรุง เลี้ยวเข้าตรอกบ้านแบบอ้อมกลับวัดทางตรอกยายกับตา พระแถวเดินผ่านหมู่บ้านชาวทะวายส่วนมากเป็นผู้ศรัทธาใส่บาตรเป็นประจำ ส่วนข้าพเจ้าต้องไปโปรดญาติ ซึ่งไม่อยู่ในแนวผ่านของพระแถว ฉะนั้นจึงออกบิณฑบาตเดียว เวลาออกบิณฑบาต เมื่อได้ครองผ้าตามที่พระอาวุโสได้สอนและทำให้ดูก็ไม่ยากอะไรนัก แต่พอเวลาเดินไปตามถนนเราเอามือจับชายจีวรที่ม้วนกลม ๆ ให้แน่น ผ้าจีวรที่ห่ม

คอยแต่จะหลุดลงจากบ่าให้ได้ จึงต้องคอยระวัง ทั้งเวลาออกบิณฑบาตต้องถอดรองเท้า เราใส่รองเท้าจนชินจนเคยแล้ว เมื่อต้องมาถอดรองเท้าเดินเท้าเปล่ารู้สึกไม่มีความสุข ถ้าต้องไปเดินบนก้อนหินเล็ก ๆ ที่เขาโรยถนน และพวกอิฐหักที่เขาทุบซ่อมถนนก็ต้องเดินกระต้วมกระเตี้ยมเดินทีละก้าวกระย่องกระแย่ง อิฐหักส่วนแหลมมันตำฝ่าเท้าแทบน้ำตาตก เวลานั้นทางถนนเจริญกรุงหรือถนนทั่ว ๆ ไปไม่สะอาดเรียบร้อย เป็นหลุมเป็นบ่อต้องซ่อมกันตลอดเวลา ใช้หินบ้างอิฐหักบ้างถมลงหลุมกลางถนนข้างถนน เมื่อมีทางหลีกก็เดินหลีกไป เมื่อไม่มีทางหลีกก็ต้องเดินผ่านย่ำบนกองอิฐกองหินที่ถมใหม่ ๆ มันทรมาน บางครั้งก็เดินบนถนนดินตามซอยที่ราบเดินไม่ค่อยระวังก็ไม่ได้ เพราะทางเดินสะดวกนั้นสุนัขมักจะชอบถ่ายไว้ตามถนน ถ้าวันไหนไปเหยียบชนิดส่งขยาเข้าก็กรรมอีก บางเวลามัวแต่มองอย่างอื่นไปเหยียบเอากากอ้อยมีพวกมดคันไฟเข้า มันรุมกันเล่นงานกัดเท้าและตามซอกนิ้วมันปวดแสบปวดร้อนเหลือทน ถ้าเป็นฆราวาสก็เต้นระบำซอยเท้า แต่

เป็นพระทำเช่นนั้นไม่ได้ ส่วนมากพวกจีนชอบกินอ้อยทั้งท่อนทั้งเปลือก ชอบเอาฟันกัดฉีกท่อนอ้อยออกเป็นชิ้นติดทั้งเปลือกทั้งเนื้อแล้วก็กัดดูดน้ำหวาน เมื่อหมดหวานก็คายทิ้งตามถนนตลอดทาง เพราะพวกนี้ชอบเดินกินเดินแทะทิ้งชานอ้อยตามระยะทางที่ผ่านไป ไม่ว่าตามถนนหรือตรอกซอยจะต้องพบชานอ้อยเกลื่อนไปหมด เป็นที่ชอบของพวกมดคันไฟ เมื่อไปเหยียบถูกเข้ามันก็จะรุมกัด พวกนี้กัดตามนิ้วติดเนื้อไม่ยอมปล่อย เมื่อคิดว่าเราเป็นพระออกจะยุ่งมากสักหน่อย เพราะมันกัดเจ็บและคัน เมื่อทนที่จะจับออกทีละตัวไม่ทันก็ต้องยกเท้าขึ้นมาลูบทนเอาจะเป็นตายบ้างไว้ไปปลงอาบัติที่วัด ถนนซอยสมัยก่อนเขาเรียงด้วยอิฐมอญเอาสันขึ้น บางอันมันสูงกว่าธรรมดาไม่เรียบร้อยเราเดินไปสะดุดเข้าก็ได้เลือด ส่วนมากหัวแม่เท้า

เมื่อข้าพเจ้ากลับมาถึงวัดแล้วได้เล่าเรื่องลำบากให้พระผู้มีพรรษาอาวุโสฟัง แล้วถามว่าหากข้าพเจ้าจะไม่ออกบิณฑบาต เท่าที่ญาติโยมส่งสำรับก็พอฉันแล้ว พระอาวุโสท่านก็เห็นใจบอกว่า การบิณฑบาตถือว่า

เป็นกิจของสงฆ์โดยตรงที่ควรแก่การปฏิบัติ แม้องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านก็ยังทรงออกโปรดสัตว์ทุกเช้า คุณออกไปโปรดสัตว์เพียงวันสองวันก็เบื่อเสียแล้ว เป็นพระต้องมีความอดทนปฏิบัติให้ถูกต้อง การออกโปรดสัตว์เช้า ๆ นั้นก็ได้ประโยชน์มากเพราะได้ออกกำลังกายทุกเช้าเป็นประจำ ตามปกติพระไม่ค่อยมีเวลาออกกำลังทั้งได้ไปโปรดญาติโยมที่เลื่อมใสศรัทธาจะทำบุญใส่บาตรเช้า ๆ ด้วย หากพระทุกองค์ไม่ออกโปรดสัตว์แล้วศาสนาจะได้รับความเสียหายเพียงใด เมื่อญาติโยมคอยใส่บาตรแต่ไม่มีพระ

อีกครั้ง ยังไม่เข้าพรรษา พอถึงวันพระข้าพเจ้าก็จำไม่ได้ว่าวันสำคัญอะไร เราต้องลงศาลาฉันอาหารเช้า ข้าพเจ้าไม่สบายใจนัก เพราะเมื่อลงศาลาจะต้องสวดมนต์ต่อหน้าอุบาสกอุบาสิกาผู้มาทำบุญเราก็หนักใจเพราะยังสวดมนต์ตามไม่ได้ และก็มีหลายองค์มีความรู้สึกเช่นเดียวกัน เมื่อลงศาลาจะไปนั่งนิ่งปิดปากไม่ได้จะสวดก็สวดไม่ได้ เพราะในศาลาผู้มาทำบุญมีทั้งเด็กและผู้ใหญ่ หญิงชายหนุ่มสาว ผู้เฒ่าผู้แก่มากมาย

มองจากกุฏิลงไปเห็นพวกสีกาแต่งกายสีเขียว ๆ แดง ๆ ก็ทำให้ประหม่าเมื่อเดินลงไปนั่งศาลาที่เขาจัดไว้สำหรับพระสงฆ์นั่งตามลำดับด้วยใจไม่สบายนัก เคราะห์ดีหน่อยที่ไม่ได้เป็นองค์สุดท้าย ถัดจากข้าพเจ้าลงไปก็ยังมีพระที่บวชหลังข้าพเจ้าอยู่ ๒ องค์ ถัดเหนือข้าพเจ้าขึ้นไปก็มีหลวงพี่ดำซึ่งท่านบวชก่อนหน้าข้าพเจ้าหนึ่งวัน การที่เราเรียกหลวงพี่ดำเพราะท่านมีร่างกายกำยำ ผิวดำ ตาเหล่ แข็งแรง เสียอย่างเดียวหลวงพี่ดำถนัดมือซ้ายเมื่อเวลาฉันอาหาร มือซ้ายของหลวงพี่ดำกับมือขวาของข้าพเจ้าจะต้องขวิดกันเสมอ ๆ เพราะเรานั่งใกล้ชิดกัน บางครั้งเผลอ ๆ เวลายกช้อนขึ้นซดน้ำแกงหรือเปิบข้าวในบาตรเข้าปาก ข้าวหรือน้ำแกงก็จะเลยปากเข้าจมูกพอดี เพราะโดนแรงข้อศอกของหลวงพี่ดำแกยกขึ้นยกลง มันเป็นธรรมดาของผู้ถนัดมือซ้ายและมือขวาครั้งใดที่ช้อนน้ำแกงหรือข้าวเกือบเข้ารูจมูก หลวงพี่ดำก็จะหันมายิ้ม เพราะหลวงพี่ดำเป็นผู้ที่มีอารมณ์ขัน ข้าพเจ้าก็ยิ้มตอบอย่างแห้ง ๆ เพราะตัวเล็กกว่า นึกแช่งชักอยู่ในใจ เพราะทำให้เป็นเป้าสายตาของผู้ที่มา

ทำบุญในวันนั้น คนที่เห็นก็รีบหันหน้าหนีเพราะกลัวจะอดกลั้นไม่ไหวปล่อยหัวเราะออกมาต่อหน้าคน หัวเราะพระหัวเราะเจ้ากลัวจะบาป นอกจากนั้นถึงเวลาฉันเสร็จแล้วก็เริ่มสวดมนต์ ข้าพเจ้าสวดไม่ได้ไม่รู้จะทำอย่างไรก็ต้องนั่งเฉย ๆ แต่รู้สึกว่ามันคันตามเนื้อตามตัวไม่เป็นสุข พยายามไม่มองดูชาวบ้าน แต่เช่นนั้นก็ยังเห็นพวกเด็กที่ตามพ่อแม่พี่น้องมาทำบุญก็พากันชี้มายังข้าพเจ้าให้พวกเพื่อนเด็ก ๆ ดู แต่ข้าพเจ้าไม่ได้ยินว่าเด็กพูดอะไรเพราะเสียงพระสวดมนต์กลบหมด แต่นึกชังน้ำหน้าอยู่ในใจที่มาเอาใจใส่กับข้าพเจ้า คงชี้แล้วพูดว่า เฮ้ยดูพระองค์นั้นนั่งอยู่เฉย ๆ ไม่สวดมนต์โว้ย แล้วก็ชี้กันให้ดูข้าพเจ้า แต่แล้วก็ได้ยินเสียงผู้ใหญ่ดุขึ้นว่า "อ้ายเด็กเปรต พระท่านบวชใหม่ก็ยังสวดไม่ได้ แล้วเอ็งจะให้ท่านทำอะไรล่ะ ไม่อยู่เฉย ๆ อ้ายพวกนี้ปากไม่อยู่สุข ไปว่าพระว่าเจ้านรกจะกินกะบาล"

ข้าพเจ้าคิดว่าทำไมข้าพเจ้าจึงเป็นเป้าสายตาของเด็ก ๆ พวกนั้นผู้เดียว เพราะหลวงพี่ดำก็สวดมนต์ไม่ได้เช่นกัน นึกสงสัยมีเสียงข้าง ๆ เอียงหูฟังก็ได้ยินเสียง

ออกจากปากหลวงพี่ดำแต่ฟังไม่ถนัด รู้ว่าไม่ใช่สวดมนต์ เพราะหลวงพี่ดำก็สวดมนต์ไม่ได้ ข้าพเจ้าจึงชำเลืองดูก็เห็นหลวงพี่ดำทำปากงับ ๆ คล้ายจะสวดมนต์ยิ่งนึกสงสัย ได้พยายามตั้งใจฟังดูให้ชัดแล้วก็แทบจะกลั้นหัวเราะไม่ไหว เพราะหลวงพี่ดำท่านใช้เสียงเป็นจังหวะกระทุ้งสนับสนุนเสียงสวดมนต์พอได้ยิน สวดพ่อ สวดพ่อ สวดเข้าไป สวดเข้าไป สวดพ่อ สวดพ่อ สวดเข้าไป ปากก็หมุบหมิบ ข้าพเจ้าพยายามกัดริมฝีปากบนกับริมฝีปากล่างเม้มแน่นเข้า กลัวจะกลั้นหัวเราะไม่ได้ พวกเด็กอยู่ไกลไม่ได้ยินเสียงเห็นแต่ปากคงจะนึกว่าท่านสวดมนต์ เมื่อชำเลืองดูทางซ้ายก็เห็นพระบวชใหม่นั่งใต้ข้าพเจ้าเพราะอ่อนอาวุโส ทำปากงับ ๆ แต่ไม่มีเสียง รู้สึกว่าพระสององค์พยายามจะอ้าปากหุบปากให้ได้ระยะกับเสียงสวดมนต์ พยายามใช้ริมฝีปากให้ได้จังหวะ แม้จะไม่ตรงเสียงทีเดียวก็ดี ท่านก็เอาตัวรอดจากพวกเด็กจอมแก่นจอมซนไปได้ เมื่อเวลาผ่านไปสวดมนต์จบข้าพเจ้ากลับขึ้นบนกุฏิแล้วก็เหมือนยกภูเขาออกจากอก ครั้นเปิดประตูกุฏิเข้าไปในห้อง ก็ได้กลิ่นสุราฟุ้งเห็น

ขวดเหล้าแตกบนพื้นห้อง เห็นนักเลงสุราและนักท่องราตรีเอาผ้าเช็ดเหล้าที่หกตามพื้นห้อง เพื่อนได้นำเอาสุราเข้ามาไว้ในกุฏิในวันพระเตรียมไว้ดื่มตอนบ่ายพวกนี้ถือวิสาสะความสนิทสนมชิดชอบกันเมื่อครั้งยังเป็นฆราวาส เคยเที่ยวเคยดื่มด้วยกัน ถือเป็นกันเองกับพระนำเหล้าเข้ามาไว้ในกุฏิ ข้าพเจ้าไม่พอใจเพราะเป็นสิ่งที่ไม่สมควรเอามาในสถานที่เช่นนี้ แต่ข้าพเจ้าก็มิได้พูดว่าอะไรนึกสังเวชตัวเอง แม้การบวชหรือไม่บวชก็มิได้เปลี่ยนแปลงจิตใจของข้าพเจ้าได้มากนักก็ดี แต่ข้าพเจ้าก็คอยเตือนตัวเองอยู่เสมอว่า เราเป็นนักบวชจะทำอะไรอย่าให้เกินจากขอบเขตของสงฆ์ ควรจะสำรวมจิตใจให้สมกับเราอยู่ในผ้าเหลือง สมกับที่ผู้คนเคารพกราบไหว้ ฉะนั้นข้าพเจ้าก็พยายามรักษาศีลไว้ไม่ให้มีจุดด่างจึงตำหนิเพื่อนอยู่ในใจ หากจะพูดตำหนิออกไปก็เกรงจะขัดใจกันเปล่า ๆ เมื่อสึกออกมาก็ต้องเที่ยวกันอีก จะพูดรุนแรงก็จะขาดเพื่อน จึงใช้ไม้นิ่ง กุฏิที่ข้าพเจ้าอยู่ก็กลายเป็นที่ประชุมของเพื่อน ๆ สำหรับดื่มเหล้าเวลาเย็น ๆ สนุกเฮฮาไม่แพ้ตามบาร์ จากนั้นบางวันยังพากัน

มากินข้าวที่วัด เพราะอาหารการกินสมัยนั้นตามวัดอุดมสมบูรณ์ พวกผลไม้และขนมวันพระได้ตั้งกระบุง พระเณรลูกศิษย์เหลือฉันเหลือกิน

การทำบุญให้ทานประชาชนมีความศรัทธามาก ฉะนั้นตามวัดจึงเป็นที่อุดมสมบูรณ์ไม่ต้องกลัวอด วัดดอนสมัยนั้นมีหมูวัด หมาวัด ไก่วัดมากมายล้วนแต่อ้วน ๆ ยังมีลิงเลี้ยงไว้ตามกอไผ่ เพราะบริบูรณ์ด้วยอาหาร และไม่มีใครทำอันตราย ทั้งพวกแขกยังนำเอาวัวมาปล่อยให้เป็นวัววัด ในสระน้ำหน้าโบสถ์ก็มีเต่าปลามากมาย ปลาขนาดใหญ่ขนมปังปอนด์มันฮุบคำเดียว จึงพูดได้ว่าวัดสมัยก่อนเป็นที่พึ่งของคนและของสัตว์เพราะมีอาหารอุดมและไม่มีใครรังแก พวกสัตว์ก็อยู่ด้วยความร่มเย็น

แม้ข้าพเจ้าจะไม่พอใจที่เพื่อนฝูงทั้งแก่นและไม่แก่นทั้งดีและชั่วใช้กุฏิเป็นที่ประชุม แต่ข้าพเจ้าก็ไม่ห้ามเมื่อแม่รู้เห็นเมื่อเอาของไปถวายก็คิดว่าหากปล่อยให้อยู่ใกล้เพื่อนฝูงเช่นนี้ต่อไป ข้าพเจ้าคงทนไม่ไหวต้องแหกพรรษาถ้าไม่มีพระยอมให้สึกก็คงสึกกับต้นโพธิ์แน่

เพราะเพื่อนฝูงคอยเล่าเรื่องกวนอารมณ์ในทางโลกมีแต่สิ่งที่ยั่วยวนให้ฟุ้งไม่มีความสงบบวชเพียงไม่กี่วันเพื่อนฝูงมาคุยเฮฮาเต็มกุฏิ คิดว่าควรขยับขยายให้ห่างไกลจากเพื่อน ที่สุดแม่ก็นิมนต์ให้ไปอยู่จำพรรษาที่วัดสุธาราม ฝั่งธนบุรี สมัยนั้นวัดนี้เป็นวัดอยู่กลางสวนห่างไกลจากคมนาคม ต้องลงเรือข้ามฟากขึ้นบกเดินผ่านวัดบางลำภูล่างไปตามสวน บางครั้งก็หลงทางเพราะทางในสวนมันคล้าย ๆ กัน และไม่ทันได้มีโอกาสบอกเพื่อนฝูง ข้าพเจ้าตกลงตามใจแม่ เพื่อให้แม่สบายใจไม่ต้องวิตกกังวลว่าข้าพเจ้าจะอยู่ไม่ครบพรรษา วัดสุธารามสมัยนั้นท่านสมภารเป็นหลานของแม่ เพราะเป็นลูกของป้าฐานะเป็นพี่ข้าพเจ้าชื่อ สมภารโพธิ์ บวชเณรตั้งแต่เด็ก แล้วบวชพระจนได้เป็นสมภาร วัดนี้เขาลือกันว่าผีดุแต่ข้าพเจ้าก็ไม่เคยเห็น การมาอยู่วัดนี้ก่อนเข้าพรรษาหนึ่งวันห่างไกลจากเพื่อนฝูงเพราะการไปมาลำบาก นาน ๆ เพื่อนจะมาสักครั้งหนึ่งก็ต้องสืบหาทางเข้าวัดกันแทบแย่ถ้าเดินผิดทางเข้าไปในบ้านก็มักถูกหมาไล่กัด การที่จะมานอนค้างอ้างแรมอย่างอยู่วัดในกรุงไม่มี เพราะต้อง

ผจญภัยลำบาก ทั้งจะไปกลับนั้นเสียเวลามากข้าพเจ้าก็อยู่ด้วยความสงบตามที่แม่คิดไว้ นาน ๆ เสาร์อาทิตย์จะมีเพื่อนมาหาสักครั้งหนึ่ง แต่แล้วก็รีบกลับ

การบิณฑบาตตามสวนในสมัยนั้นก็ลำบากมากยิ่งกว่าในกรุง ยิ่งเข้าพรรษาฝนตก ถนนดินลื่นไม่เคยเดินก็ต้องคอยยั้งตัวคอยระวังไม่ให้หกล้ม ถนนลื่นทำให้เดินตัวไม่ตรงเฉไปเฉมาเหมือนคนเมาเหล้า บางครั้งก้นจ้ำเบ้าลงไปกับพื้นดินเพราะลื่นยั้งตัวไม่ทัน และเคยมีพระบางองค์ไถลลื่นลงไปนอนแอ้งแม้งอยู่ในท้องร่องสวน แต่เคราะห์ดีที่ในสวนตามทางเดินนั้นไม่ค่อยมีผู้คนเพราะอยู่ตามบ้านกันหมดจึงไม่ค่อยขายหน้ามากนัก เมื่อฝนตกหนักถนนก็เป็นโคลน ก็ต้องย่ำไปบนโคลนจีวรที่ครองนั้นหนีไม่พ้นเปื้อนโคลน พระอาวุโสท่านเตือนว่า "คุณระวังให้ดีนะ ถ้าไปทำบาตรตกที่หน้าบ้านใครแล้วเจ้าของบ้านเขาจะให้คุณยืนตีนเดียวสวดมนต์ให้เขากว่าจะจบ ข้าพเจ้าก็จำไม่ได้ว่าจะต้องสวดมนต์บทไหน และสวดสักกี่จบ เพราะข้าพเจ้าไม่เคยทำบาตรตก ชีวิตเป็นนักบวชของข้าพเจ้าก็ผ่านถึงเวลาออกพรรษา เมื่อออก

พรรษาข้าพเจ้าก็ตกลงใจว่าจะลาสึก ความจริงเราดูปฏิทินกำหนดวันเอาไว้แล้วก่อนบวช ว่าหลังออกพรรษา ๓ วันก็จะสึก ไม่สนใจว่าจะรับกฐินหรือดูฤกษ์ดูยาม เพราะฤกษ์ยามอยู่ในตัวเราเอง ฉะนั้นข้าพเจ้าใช้เวลา ๓ วันไปลาคู่สวดอุปัชฌาอาจารย์ให้เรียบร้อยแล้วตกลงสึก แต่ข้าพเจ้าก็จำนามของพระภิกษุอาจารย์ที่สึกให้ข้าพเจ้าไม่ได้ เพราะเวลาผ่านนานมาแล้ว จำได้ว่าเป็นเวลาเช้าอากาศปลอดโปร่งเยือกเย็น ก่อนเข้าโบสถ์ พระสงฆ์ที่นิมนต์มาประชุมเป็นพยานในครั้งนั้น ๕ รูป เราต่างก็นั่งยอง ๆ ปลงอาบัติเพื่อศีลบริสุทธิ์หมดจด ก่อนจะประกอบพิธีลาสิกขาข้าพเจ้าครองผ้าพาดสังฆาฏิ เมื่อเข้าไปในโบสถ์แล้วก็เข้ากราบพระพุทธรูป ๓ หน แล้วพนมมือว่า นะโม ๓ จบ พระอาจารย์ก็สอนให้ว่า เมื่อจบแล้วให้หันหน้าไปทางสงฆ์ที่ร่วมพิธีเป็นพยานในการลาสิกขาล้วนแต่พระผู้มีอาวุโส ข้าพเจ้าก็กราบท่าน ๓ ครั้ง แล้วอาจารย์ก็สอนให้ว่าแล้วก็แปลว่า ข้าพเจ้าผู้ได้บวชเป็นภิกษุ บัดนี้ข้าพเจ้าจะขอลาสิกขาละจากเพศภิกษุออกเป็นคฤหัสถ์ ก็ให้ท่านจำข้าพเจ้าไว้ จากนั้น

พระอาจารย์ก็สอนให้ทำจิตสงบนิ่งทำใจให้เที่ยง เป็นเวลาสำคัญที่ต้องทำจิตให้นิ่งจนเกิดความรู้สึกว่าเรากำลังจะข้ามเส้นเขตหลุดพ้นจากพระภิกษุ เข้าสู่เขตการเป็นคฤหัสถ์ ท่านให้ว่าคำมนตร์สั้น ๆ เพื่อให้จิตสงบ เมื่อรู้ว่าจิตเราเข้าสู่ฆราวาสหลุดพ้นจากเป็นพระภิกษุแล้ว ยกมือพนมขึ้นสูงเหนือศีรษะ พระอาจารย์ก็จะกระตุกสังฆาฏิออกจากบ่า เป็นอันสุดสิ้นหลุดพ้นจากข้อผูกพันเป็นอิสระจากนักบวชมาเป็นคฤหัสถ์โดยสมบูรณ์ แต่การสึกสมัยนี้จะเป็นอย่างไร จะถือว่าเป็นเรื่องสำคัญหรือไม่ข้าพเจ้าไม่ทราบ แต่คนสมัยก่อนเขาถือว่าการสึกเป็นเรื่องสำคัญในชีวิตเท่ากับเกิดใหม่ ฉะนั้นคนสมัยก่อนต้องหาฤกษ์ล่างฤกษ์บนดูยามดูเวลา แต่ข้าพเจ้าถือว่าฤกษ์ดีอยู่ที่ใจ ถ้าขืนถือตามก็คงจะยุ่งใหญ่ รถไฟเรือบินออกตามเวลาไม่สนใจฤกษ์ยามของใคร พุทธศาสนาไม่ให้ถือลางถือฤกษ์ทันสมัยตลอดมา ความปลอดโปร่งทางใจนั้นเป็นฤกษ์ดี อาจเป็นแต่ความรู้สึกเฉพาะบุคคล เมื่อสังฆาฏิหลุดจากบ่าแล้ว ก็ก้มลงกราบพระสงฆ์ ๓ ครั้งแล้วก็ถอยออกมาผลัดผ้าเหลืองออก

นุ่งขาวห่มขาวที่เตรียมไว้ก่อนแล้ว กลับมากราบพระสงฆ์ ๓ หน พระอาจารย์ผู้เป็นประธานก็สอนให้ว่าเป็นคำมคธแล้วให้รับศีล ๕ เมื่อเสร็จพิธีก็ออกมาอาบน้ำมนต์ซึ่งเตรียมอยู่ในบาตรไว้แล้ว เมื่อพระอาจารย์ได้หลั่งน้ำพระพุทธมนต์พระสงฆ์ก็สวดชัยมงคลคาถาเสร็จแล้วก็ผลัดผ้าขาวอีกครั้งหนึ่ง ครั้งนี้เรานุ่งโจงกระเบนเสร็จแล้วก็ถวายอาหารเช้าพระตามที่คนทางบ้านจัดหาไว้แล้ว เป็นเรื่องสิ้นการลาสิกขา

จากนั้นคนส่วนมากก็นุ่งขาวห่มขาวถือศีลอยู่ในวัด ๓ วันหรือ ๗ วัน ล้างฐานและกวาดลานวัด ปฏิบัติพระตามแต่จะศรัทธา หรือคอยดูฤกษ์ยามเวลาเข้าบ้านตามแต่ความรู้สึกแต่ละบุคคล แต่ข้าพเจ้าไม่คอยฤกษ์ยามหรือล้างฐานวัด เพราะต้องการเข้าบ้านในวันนั้นส่วนล้างฐานและกวาดลานวัดทำความสะอาดนั้น จ้างเด็กลูกศิษย์วัดช่วยกวาดล้างแทน การศึกษามาคราวนี้ไม่ทำให้ความประพฤติกินเหล้าเมายาเที่ยวเตร่หาความสำราญลดน้อยลงเลยกลับยิ่งมากขึ้น

ครั้งนั้นข้าพเจ้าไม่ได้อะไรมาปฏิบัติเมื่อเป็นฆราวาสเลย แม้แต่เพียงว่าพระพุทธศาสนา และสัจจธรรมหมายถึงอะไร ข้าพเจ้ายังไม่รู้ แต่ผ่านการบวชมาพรรษาหนึ่งแล้ว และก็มีหลายคนที่บวชเพราะตามความประสงค์ของพ่อแม่เอาความกตัญญูเข้าตั้ง และมีไม่น้อยบวชเพราะหวังจะได้ลาภ หรือจะพูดให้ถูกรับจ้างบวช

ในสมัยนั้นเท่าที่ข้าพเจ้ารู้ว่ามีบิดามารดาบางคนมีศรัทธา แม้ลูกยังไม่อยากบวชไม่ยอมบวชก็จ้างให้ลูกบวช สัญญาว่าเมื่อสึกออกมาจะให้เงินเท่านั้นชั่ง บางรายก็จะแต่งเมียให้ บางคนก็จะยกส่วนยกนาให้ เมื่อลูกบวชหวังสินจ้างไม่ได้บวชโดยศรัทธา เมื่อบวชแล้วก็ตั้งหน้าคอยเวลาผ่านไปให้ออกพรรษา คอยวันเวลาที่จะสึกออกมา การจำศีลภาวนาศึกษาในทางธรรมนั้นเกือบจะพูดได้ว่าไม่มีสนใจเลย ร่างกายเป็นพระเพราะห่มผ้าเหลือง แต่ภายในจิตใจเต็มไปด้วยกิเลสตัณหาบางคนก็เพียงแต่พยายามรักษาศีลไว้ไม่ให้ผิด แต่บางคนก็ประพฤติตนผิดศีลธรรมในเวลาเป็นพระและผิดพระวินัย

หลังจากข้าพเจ้าสึกออกมาแล้วก็ไม่มีอะไรติดตัวมาประพฤติ เมื่อครองเรือนเป็นฆราวาสกลับทำให้เพิ่มความเป็นเจ้าสำราญ เที่ยวเตร่ดื่มจัดขึ้นและออกต่างจังหวัดมีเพื่อนฝูงมากมาย ที่สุดข้าพเจ้าก็ป่วยหนักเพราะดื่มจัดแทบเอาชีวิตไม่รอด ที่สุดก็ผ่านพ้นอันตรายมาได้อย่างมหัศจรรย์ ข้าพเจ้าก็ได้ตั้งใจเลิกดื่มตั้งแต่นั้นมาดังที่ข้าพเจ้าได้เขียนขึ้นในเรื่อง "ครั้งหนึ่งในชีวิต" และได้เข้าบวชในพระพุทธศาสนาอีกครั้งหนึ่ง เป็นครั้งที่ ๒ ที่วัดดอนบ้านทวายซึ่งเป็นวัดที่เคยบวชครั้งแรกมาแล้ว การบวชครั้งนี้ท่านอธิการจั่นอุปัชฌาย์ ได้มรณะภาพไปแล้ว ครั้งนี้บวชแก้บนเพียง ๗ วัน หลังจากนั้นก็ห่างจากสังคมบ้าง เพราะเมื่อไม่ดื่มเพื่อนก็น้อยลงการป่วยทำให้เห็นบุญเห็นบาปนึกถึงตัวคิดได้ว่ายังห่างไกลจากทางศาสนาและศีลธรรมมากควรหาความรู้ จึงค่อย ๆ หาตำรับตำราศึกษาใช้เวลาพิจารณาหาเหตุผลศึกษาธรรมเมื่อแก่ ที่สุดก็มองเห็นชีวิตในอดีตที่ผ่านพ้นมาแล้ว มีความผิดพลาดที่น่าละอายใจ แม้เราไม่

สามารถจะระลึกชาติก่อนหรืออดีตชาติได้ แต่เราก็ยังระลึกชีวิตผ่านในชาติปัจจุบันได้ ก็นึกละอายตัวเอง ไม่อยากจะนึกไม่อยากจะพูดให้ใครฟัง คิดว่าบวชก็เหมือนไม่บวช

ศาสนาพุทธคืออะไรมีความหมายอย่างไร มีผู้ถามมาส่วนมากรู้สึกจะเป็นปัญหาเริ่มต้น คำที่สองธรรมะสอนหลักอะไร ข้าพเจ้าก็เพิ่งจะสนใจศึกษาในบั้นปลายของชีวิต เมื่อได้พิจารณาดูว่า "ศาสนาพุทธ" และคำว่า "ธรรมะ" นั้นหมายถึงอะไร คิดว่าเราทุกคนผู้ถือ "ศาสนาพุทธ" ควรจะรู้เพราะเป็นความรู้เบื้องต้นรู้หลักศาสนาพอที่จะนำทางให้เราเกิดมีความศรัทธาเลื่อมใสเข้าศึกษา ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงพยายามหาตำรับตำราที่นักปราชญ์ทั้งหลายท่านได้ค้นคว้าจากหลักธรรม เขียนขึ้นเป็นธรรมทาน ข้าพเจ้านำมารวบรวมพอใกล้เคียง แม้ยังไม่เข้าถึงจุดตรงเป้าหมายก็ดีและคิดว่าอาจมีปราชญ์ที่ท่านสามารถจะชี้แจงขยายข้อความและย่อลงเพื่อให้เข้าถึงหลักพุทธศาสนาตรงตามความหมายเพื่อเป็นรากฐานอันหนักแน่นแน่นอน เพื่อ

อนุชนรุ่นหลังได้เข้าใจพุทธศาสนาเบื้องต้นให้ถูกต้องไม่ผิดพลาดเช่นข้าพเจ้าได้ผ่านมาแล้ว เมื่อรู้หลักศาสนามีสาระอันแท้จริงเมื่อปฏิบัติก็จะได้ผล เป็นทางสร้างสรรความเจริญทางจิตใจด้วยคุณธรรม เป็นประโยชน์ในปัจจุบัน เริ่มขั้นต่ำก็อยู่ภายในครอบครัว และต่อไปในหมู่สังคม ขยายออกไปถึงประเทศชาติและโลกเพื่อจะอยู่กันด้วยความร่มเย็นเป็นสุข ไม่เบียดเบียนชิงดีชิงเด่นต่างให้ความเห็นอกเห็นใจคอยช่วยเหลือซึ่งกัน ไม่คอยคิดทำลายกันเช่นในปัจจุบันนี้ ให้สมคำว่าธรรมย่อมคุ้มครองโลกให้อยู่ในความสงบสันติ นี่อาจเป็นความคิดและนึกเพ้อฝันของข้าพเจ้า และอยากจะภาวนาให้เป็นความจริงเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้นี้ เมื่อข้าพเจ้าอยากจะศึกษาความหมายของพุทธศาสนาและธรรมะ ได้เคยอ่านพบหลายแห่ง นักปราชญ์และผู้ทรงความรู้สูงหลายท่านได้เขียนขึ้นไว้เป็นธรรมทานว่า องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า "ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นตถาคต" เมื่อได้พิจารณาดูแล้วข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นพุทธพจน์อันหาค่ามิได้ ควรที่ชาวพุทธให้ความสนใจ พิจารณาเฉพาะ

คำสั้น ๆ นี้ มีความหมายอันกว้างขวางลึกซึ้งแฝงไว้ซึ่งความลึกลับมหัศจรรย์ เหมือนกุญแจไขเข้าไปสู่แสงสว่างนำไปสู่ทางที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงผ่านมาแล้ว หากได้ปฏิบัติถูกต้องก็จะเดินตามทางซึ่งพระองค์ทรงบรรลุโมคธรรมด้วยอาศัยทางที่พระองค์ทรงชี้ทางใน "ธรรม" ให้ปฏิบัติสิ่งลึกลับลึกซึ้งมหัศจรรย์มีพร้อมใน "ธรรม" อยู่แล้ว ปัญหาอยู่ที่เราจะใช้สติปัญญาอดทนอย่าให้หลงทางเสียก่อนเราก็จะมองเห็นธรรม เมื่อนั้นก็จะเห็นแสงสว่างทางบรรลุเช่นเดียวกับพระองค์เห็น คือนิพพานเบื้องปลายสันนิษฐานว่าจะเป็นเช่นนี้

เมื่อได้พิจารณาดูแล้วจะเห็นได้ว่าทางวิทยาศาสตร์ทางโลกยิ่งเจริญก้าวหน้าขึ้นเพียงไร พระพุทธศาสนาก็ยิ่งเด่นขึ้นเพียงนั้น เพราะพุทธศาสนาเป็นแก่นแท้ของความจริง มีหลักสอนที่บริสุทธิ์ไม่เอียงเอนไม่อ่อนไหวเข้มแข็งเป็นหลักธรรมของโลก เป็นบ่อเกิดที่สะอาดสามารถปรับปรุงสร้างความเจริญทางจิตใจให้เกิดมนุษยธรรมโดยแท้ จำเป็นที่ชาวโลกจะหันเข้าศึกษาพิจารณาค้นคว้าหาความจริงมาพิสูจน์ให้เห็น เมื่อได้วิทยาศาสตร์

กับพุทธศาสตร์หันเข้าหากัน วิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้าทางวัตถุ พุทธศาสตร์เจริญก้าวหน้าทางจิตใจ เดินคู่กันไปแล้วเมื่อนั้นชาวโลกก็จะถึงซึ่งความร่มเย็นสันติสุข ความหวาดกลัวชั่วร้ายอย่างปัจจุบันนี้ก็จะหมดสิ้นไป แก่นแท้ของพุทธศาสนานั้นบริสุทธิ์สะอาดดี เลิศประเสริฐเป็นศาสนาหนึ่งในโลก ในปัจจุบันนี้ปราชญ์ต่างประเทศตะวันตกของโลกก็ได้ยกย่องพุทธศาสนาว่าเป็นยอดศาสนาของโลกเดินนำหน้าวิทยาศาสตร์ตลอดเวลาเหมือนเงาตามตัว

องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นยอดศาสดาแห่งโลก พระองค์ตรัสรู้ทุกสิ่งทุกอย่างในพิภพจักรวาลไม่ว่าในที่ลึกลับใด ๆ ไม่มีสิ่งใดที่พระองค์จะไม่ตรัสรู้ แต่พระองค์ก็ทรงเลือกสิ่งที่จำเป็นของมนุษย์ตามสติปัญญาพอจะศึกษาสามารถเข้าถึงได้ และปฏิบัติให้ได้ผล ส่วนสิ่งใดลึกเกินสติปัญญาของมนุษย์ธรรมดาที่จะเข้าถึงพระองค์ก็ไม่ทรงนำมาสอน ไม่จำเป็นเพราะไม่เกิดประโยชน์อันใดแก่มนุษย์ พุทธศาสนาเป็นศาสนาประชาธิปไตย มิได้สอนให้เชื่ออย่างงมงาย พระองค์

ไม่ให้เชื่อก่อนที่จะพิสูจน์ให้เห็นความจริงเสียก่อน หลักคำสอนของพระองค์มีความบริสุทธิ์สะอาดอย่างสมบูรณ์ ไม่มีหลอกลวงเป็นหลักธรรมชาติ แก่นแท้คำสอนของพระองค์จะไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์ใด ๆ เกี่ยวข้องด้วยหลักใหญ่ก็คือเรื่อง "กรรม" ผู้ใดทำกรรมดีหรือกรรมชั่วก็หนีไม่พ้นกรรมที่จะใช้หนี้ ธรรมของพระองค์สอนให้คนปฏิบัติ ในเรื่องชีวิตปัจจุบันผู้เป็นนักบวชก็ปฏิบัติไปอีกแนวหนึ่ง ผู้ครองเรือนก็ปฏิบัติอีกแนวหนึ่งสามารถจะแก้ไขปัญหาชีวิตและความวุ่นวายของสังคม นอกจากความทุกข์จากภัยของมนุษย์ก่อกันขึ้นเองแล้ว ยังมีภัยอันใหญ่หลวงไม่รู้ว่าจะเกิดเมื่อใด มีอยู่ทุกแห่ง เช่นภัยธรรมชาติอันเกิดจากพายุใหญ่ ฝนตกหนัก ฟ้าคนองฟ้าผ่า แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด อุทกภัยน้ำท่วม โรคระบาดภัยนา ๆ ประการ ภัยเกิดจากธรรมชาติ ดินฟ้าอากาศก็ดี แต่ยังไม่ร้ายแรงเท่าภัยเกิดจากใจมนุษย์ชั่วจิตทรามบ้าวาสนาบ้าลัทธิ มุ่งหวังสร้างเสริมอำนาจเพื่อครองความยิ่งใหญ่เป็นภัยร้ายแรงน่าสพึงกลัวจากการทำลายชีวิตใช้อำนาจค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ ค้นคิด

อาวุธมหาประลัย เครื่องประหัตประหารที่คอยมุ่งจะทำลายล้างมนุษย์ด้วยกันไม่มีสิ้นสุด พวกบ้าคลั่งการเมือง บ้าคลั่งสงคราม ตัวตายตัวแทน บ้าอำนาจขาดสติ ไม่สนใจประชาชาติของโลกจะได้ความทุกข์ยากเดือดร้อนเพียงใด เพราะต่างหวาดกลัวเกรงภัยมนุษย์บ้าอำนาจจะก่อกวนขึ้นเป็นทุกข์หนักแก่ประชาชนชาวโลกทั่วหน้าในปัจจุบันนี้ บรรดามนุษย์ชาวโลกไม่ว่าชาติใด เผ่าใดภาษาใด ต่างกระเสือกกระสนหาที่พึ่งวิงวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใดในโลกช่วยคุ้มครองป้องกันภัยอันตราย หากคนทุกชาติหันเข้ามาสนใจในพระพุทธศาสนา เพื่อแก้ปัญหาของโลกโดยการปฏิบัติทางใจจะทุกข์สุขหวาดกลัวกล้าหาญก็เกิดจากใจภายในตัวของเราเอง เราใช้ศีลสมาธิปัญญาให้เกิดอำนาจจิตตามธรรมชาติ ที่สามารถทำลายล้างทุกข์และความหวาดกลัวให้สิ้นไป โลกก็จะผ่านพ้นวิกฤตไปสู่ความสันติ ร่มเย็นเป็นสุข ประชาชาติก็จะสุดสิ้นความหวาดกลัว ฉะนั้น พุทธศาสนาหมายถึงประกาศคำสอนของผู้ที่รู้แจ้งเห็นจริงตามธรรมชาติไม่แฝงความโป้ปดมดเท็จหลอกลวง คำสอนที่จำเป็นของ

มนุษย์ที่จะต้องรู้ต้องศึกษาเพื่อสร้างสรรความเจริญเกิดคือธรรมทางจิตใจของตนเอง ปลูกความเมตตาธรรม ทำลายล้างความชั่วในจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ ธรรมะเป็นหลักสอนจากธรรมชาติที่สะอาดบริสุทธิ์แน่นอนมั่นคง ผู้ใดประพฤติธรรมผู้นั้นจะไม่ตกไปในทางชั่ว เพราะอยู่ในศีลในสัตย์ นี่เป็นความรู้สึกของข้าพเจ้า หากสิ่งใดผิดพลาดก็ขออภัยท่านผู้รู้ทั้งหลายไว้ในที่นี้ด้วย ความปรารถนาของข้าพเจ้าก็เพียงขอย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า อยากจะให้สาธุชนชาวพุทธทั้งหลาย ก่อนที่จะบวชบุตรหลานเข้าเป็นสาวกทางพระพุทธศาสนา ขอให้ได้ศึกษาเข้าใจในพระธรรมความหมายของพุทธศาสนาแจ่มแจ้งจนมีความเลื่อมใสศรัทธาเกิดขึ้นทางใจ เป็นการบวชใจให้เข้าถึงธรรมเสียก่อน แล้วจึงจัดการอุปสมบทบวชทางกายให้บริสุทธิ์ทั้งภายนอกภายใน ก็จะได้พระภิกษุที่ทรงคุณธรรมสูงขึ้น เพื่อจะนำหลักสำคัญทางพระศาสนาออกสั่งสอนชี้ทางให้ประชาชนประพฤติถูกต้อง สอนคนเดินทางผิดให้เดินทางถูก ให้สมกับองค์พระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าหวังจะให้พระพุทธศาสนาคุ้ม

ครองโลก เพราะพุทธศาสนาสั่งสอนให้มนุษย์ให้เกิดเมตตาธรรมไม่เบียดเบียนกันไม่เห็นแก่ตัว เป็นบ่อเกิดการศึกษาที่จะนำทางไปสู่ความหลุดพ้นบรรลุถึงความสุขทางสงบ เป็นยอดปรารถนาของชาวโลก

ข้าพเจ้ายังจำเหตุการณ์เมื่อปี ๒๕๑๑ ก่อนเข้าพรรษามีชายชราพร้อมด้วยภรรยาที่สูงอายุเข้ามาหาข้าพเจ้า ได้แสดงความประสงค์จะขอให้ข้าพเจ้าช่วยเป็นเจ้าภาพจัดการอุปสมบท เพราะยากจนไม่สามารถจะบวชเองได้ เมื่อได้ซักถามว่าเหตุใดที่คิดจะบวชเมื่ออายุก็มากแล้ว มีจิตใจเลื่อมใสในศรัทธาเกิดขึ้นหรือ ข้าพเจ้าก็ได้รับตอบว่า อยากบวชเพราะแก่แล้วหากินอะไรไม่ได้ภรรยาก็แก่หาเลี้ยงไม่ไหว ข้าพเจ้าถามว่า แล้วจะออกบิณฑบาตไหวหรือก็ได้รับคำบอกเล่าว่า แกมีวิชาหมอดูเมื่อบวชแล้วจะหากินทางดูหมอ ฟังแล้วข้าพเจ้าก็เศร้าใจที่รู้จุดประสงค์ว่า เมื่อหากินทางโลกไม่ได้ก็จะอาศัยผ้าเหลืองหุ้มห่อกายเพื่ออาศัยเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ทั้งยังได้พยายามจะขอวัน เดือน ปี จะดูดวงดูโชคชะตาราศีให้ข้าพเจ้า จำเป็นที่ต้องบอกความจริงว่า " ข้าพเจ้าไม่

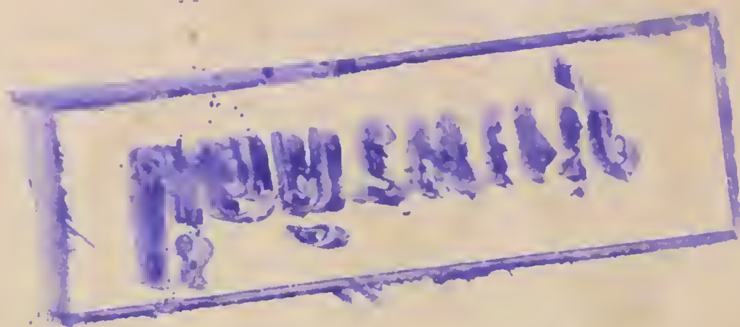
สนใจโชคชะตา ข้าพเจ้าเชื่อหลักกรรมของพุทธศาสนา ใครทำดีทำชั่วก็ได้แก่ตัวผู้นั้น ฉะนั้นจึงไม่สนใจอย่างอื่น แล้วข้าพเจ้าก็ถามว่า ก่อนจะมาหาข้าพเจ้าตรวจดูตัวเองหรือยัง แกยิ้มแล้วพูดว่า ไม่จำเป็นจะต้องดู เพราะผู้จะบวชให้ก็เท่ากับสร้างพระได้บุญ เท่ากับเอาบุญมาให้ ข้าพเจ้าฟังแล้วก็เกิดสลดใจ คิดว่าการบวชถ้าไม่เลือกบุคคลว่าเมื่อบวชไปแล้วศึกษาปฏิบัติธรรมสร้างกุศลจำศีลภาวนา หรือมีท่าทางจะทำความเสื่อมเสียให้แก่ศาสนาโดยหวังหาประโยชน์ส่วนตัว ไม่สนใจในความเสียหายส่วนรวม คิดว่าผู้ที่จะบวชให้ แทนที่จะเกิดบุญกุศลกลับจะเกิดโทษทางใจด้วย เพราะเมื่อเรารู้ว่าบุคคลที่เราจะบวชได้ครองผ้าเหลืองไปหากิน เมื่อสัมภาษณ์ฟังดูและเห็นท่าทางก็เกิดจิตใจหดหู่ เราคิดจะสร้างกุศลด้วยจิตใจหดหู่จะเกิดกุศลได้อย่างไร เมื่อจิตไม่เกิดปีติ ข้าพเจ้าจึงบอกว่า ข้าพเจ้าตั้งใจจะบวชผู้ที่มีจิตศรัทธาเลื่อมใสมองเห็นทุกข์ ตั้งใจจะปฏิบัติธรรมเพื่อให้หลุดพ้น ก็ยินดีเพราะเป็นการส่งเสริมพระศาสนาให้รุ่งเรือง ไม่ว่าท่านผู้นั้นจะมีอายุมากน้อยเมื่อเลื่อมใสศรัทธาจริงๆ

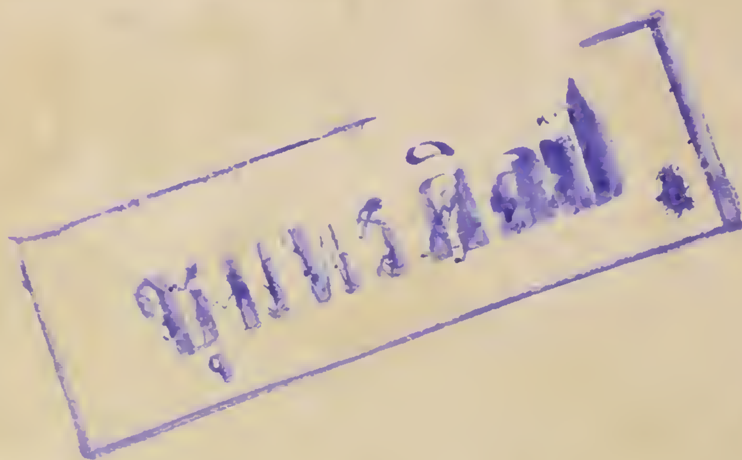
ข้าพเจ้าก็บวชให้ด้วยความปีติยินดี แต่ปีนี้ได้ตกลงบวช ๒ นาคเสียแล้ว นาคหนึ่งจะบวชที่วัดดาวคนอง และอีกนาคหนึ่งจะบวชที่วัดกระจับนิมิตร นาคทั้งสองรายบวชจากเณรมาเป็นพระ ฉะนั้นต้องขอโทษที่ปีนี้ไม่สามารถจะบวชได้มากกว่า ๒ องค์ และขอบใจที่ได้มาบอกบุญ แม้ว่าจะไม่สามารถจะบวชให้ก็จะขอช่วยเพียงค่ารถเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้ไป เมื่อแกทราบว่าผิดหวังเพราะข้าพเจ้าไม่รับจะบวชให้ก็แสดงกิริยาไม่พอใจออกมาให้เห็น แต่ข้าพเจ้าไม่โกรธกลับปีติดีใจที่ได้เห็นกิริยาท่าทางแสดงออกมานึกว่าเป็นบุญของเราไม่ได้บวชให้ชายแก่ผู้นี้ เพราะข้าพเจ้าเคยทราบว่าพระที่ตั้งใจบวชอาศัยผ้าเหลืองหากิน เพราะไม่ได้เกิดจากศรัทธาแล้วก็มักหัวดื้อ ถืออารมณ์ตัวเป็นใหญ่ ถือว่าเป็นคนสูงอายุไม่ค่อยลงกับพระอาวุโสที่อ่อนอายุคิดแล้วก็เศร้า นึกดีใจที่เราไม่รับจะบวชให้ มิฉะนั้นเราก็จะสร้างบาปไว้ให้ทางศาสนาไม่มีความสบายใจ บุญก็ไม่ได้กลับจะตกนรกในใจเมื่อนึกว่าบวชคนผิดครั้งใดก็จะหาความสุขใจไม่ได้ หากเราบวชผู้ที่มีจิตเลื่อมใสศรัทธาตั้งหน้า

เล่าเรียนศึกษาธรรมะ เพื่อเผยแพร่พระศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองต่อ ๆ กันไป เมื่อนึกถึงก็เกิดปีติยินดีขึ้นในใจนึกเห็นจะได้กับโบราณว่าสวรรค์อยู่ในอก นรกอยู่ในใจข้าพเจ้ายังสงสัยชีวิตผ่าน เมื่อครั้งข้าพเจ้าบวชว่าจะได้บุญหรือไม่ เพราะไม่สมบูรณ์ทั้งกายวาจาใจ ไม่ได้บวชด้วยใจสมัคร และไม่ได้เล่าเรียนศึกษานำธรรมะมาเทศน์โปรดโยมทางบ้าน แต่ข้าพเจ้าก็ได้พยายามนำชีวิตที่ผิดพลาดมา มาเป็นตัวอย่าง คิดว่าอาจจะเกิดประโยชน์ต่อไป ฉะนั้น ชีวิตผ่านของข้าพเจ้าก็ขอยุติลงเพียงนี้ก่อน

สวัสดี.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม ถนนพระราม ๖ ซอยมันสิน ๒
พระนคร โทร. ๘๑๕๖๒๙
นายมณี รุ่งเรืองธรรม ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๓